

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZGODOVINO

MAJA LUKANC

ANA CELJSKA
Ogrodje za biografijo

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Peter Štih

Študijski program: Zgodovina – E

Ljubljana, 2015

Univerza v Ljubljani

*Po sklepu Komisije za Prešernove nagrade študentom Univerze v Ljubljani
z dne trindvajsetega novembra dva tisoč petnajst*

prejme

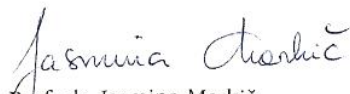
MAJA LUKANC

PREŠERNOVO NAGRADO

za delo

Ana Celjska, ogrodje za biografijo

V Ljubljani, dne drugega decembra dva tisoč petnajst.

Prof. dr. Jasmina Markič
predsednica Komisije

Prof. dr. Ivan Svetlik
rektor

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Maja Lukanc

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svojemu mentorju, red. prof. dr. Petru Štihu, za vso pomoč, nasvete in usmerjanje v času nastajanja diplomskega dela, predvsem pa za izredno prilagodljivost glede časa oddaje. Za pomoč pri prevodih iz nemščine svojo zahvalo dolgujem lektorju mag. Niku Hudelji in Georgu Gänserju, pri prevajanju iz latinščine doc. dr. Mateju Hriberšku in Juliji Hoda, pri prevodih iz poljščine pa Klari Letonje in prof. Dušanu Pircu. Slednjemu gre posebna zahvala za vso začetno spodbudo pri pisanju, priskrbljeno literaturo in pomoč pri prvih korakih v poljski svet. Za prijazen sprejem v Krakovu in usmerjanje po poljskih knjižnicah in arhivih se zahvaljujem Kasi Sendek in Filipu Skowronu.

Za spodbudo, nasvete in prilagodljivost pri izposojeni literaturi se iskreno zahvaljujem mag. Damirju Žeriču in mag. Rolandi Fugger Germadnik iz Pokrajinskega muzeja Celje. Za izkazano pomoč bi se rada zahvalila tudi osebju Arhiva republike Slovenije, Biblioteke Jagiellońske, Narodne in univerzitetne knjižnice in Zgodovinskega inštituta Milka Kosa, predvsem dr. Mihi Kosiju, ki mi je s svojim znanjem in nasveti olajšal marsikatero raziskovalno zagato.

To diplomsko delo ne bi moglo nastati brez nesebične pomoči mednarodne študentske skupnosti zgodovinarjev, zato se iskreno zahvaljujem vsem ISHA in Erasmus prijateljem iz tujine, ki so mi s fotografiranjem, skeniranjem in številnimi nasveti omogočili vpogled v literaturo, ki v slovenskih knjižnicah ni dostopna. Hvaležna sem vsakemu izmed njih, posebej pa bi izpostavila Georga Gänserja in Maxa Boguslawa.

Predvsem pa se za vso podporo in potrpežljivost v času študija iz srca zahvaljujem svoji družini in prijateljem.

Izvleček

Ana Celjska: ogrodje za biografijo

Diplomsko delo poskuša osvetliti življenje Ane Celjske, ki se je v zgodovino vpisala s poroko s poljskim kraljem in litovskim velikim vojvodo Vladislavom Jagelom ter tako postala prva kraljica iz rodbine grofov Celjskih. Delo oriše okoliščine, ki so pripeljale do povezave Celjskih s poljskimi Piasti, in ugotavlja, da poroka Ane in Jagela ni bila posledica načrtnega delovanja Celjskih, temveč slednjim zelo naklonjenega spleta okoliščin. Do sedaj prezrti testament Hermana II. kaže, da je bila Ana v mladosti trdno vpeta v življenje celjskega dvora. Snubitev poljskega kralja je izhajala iz želje po odstranitvi vsakega dvoma v njegovo oblast in ob prihodu na Poljsko so Ano dojemali kot legitimno dedinjo poljskega prestola. S poroko se je ustvarila nova povezava Celjskih s poljskim dvorom, ki je razširila vpliv rodbine, pripomogla k zaroki Barbare Celjske in Sigismunda Luksemburškega ter omogočila diplomatsko udejstvovanje Hermana II. Celjskega v deželah poljske krone. Zdi se, da je Ana kot poljska kraljica igrala le majhno vlogo, a maloštevilni viri kažejo, da je imela določen vpliv v javnem življenju, ohranilo pa se je tudi nekaj sledi njenega političnega udejstvovanja, s katerim si je prislužila nenaklonjenost nemškega viteškega reda.

Naloga v svojem jedru poskuša zbrati čim večje število dostopnih narativnih in dokumentarnih virov, ki so zaradi svoje lokacije na Poljskem slovenski zgodovinski javnosti malo znani. Dodatno želi nekatere trditve poljske historiografije osvetliti s pomočjo virov, dostopnih v slovenskem prostoru, in na ta način pripraviti ogrodje za Anino biografijo, ki tako v slovenskem kot v poljskem zgodovinopisju še manjka.

Ključne besede: Ana Celjska, Vladislav Jagelo, Poljska, grofje Celjski, Jan Długosz

Summary

Anna of Celje (Cilli): a biography framework

The thesis tempts to shed light on the life of Anna of Celje, who entered history by marrying the Polish king and Lithuanian grand duke Władysław Jagiełło and therefore became the first queen from the Celje family. It describes the circumstances which led to the connection between the Counts of Celje and the Polish Piast dynasty, and argues that the marriage between Ana and Jagiełło was not a consequence of the elaborate plans of the Celje family, but rather the result of favourable circumstances. The previously overlooked testament written by Hermann II shows that Anna was firmly integrated in the court life of Celje as a child. The Polish king's marriage proposal was based on his wish to eliminate any doubt into his authority and when Anna came to Poland, she was accepted as the legitimate heir to the Polish throne. The marriage linked the Counts of Celje with the Polish court, thus expanding the dynasty's influence, contributing to Barbara of Celje and Sigismund of Hungary's engagement and enabling the diplomatic activities of Hermann II of Celje in Polish lands. It seems that Queen Anna only played a minor role in Poland. However, the few existing sources show she had a certain amount of influence in public life. There is also some evidence of her political activity; which caused her to fall into disfavour with the Teutonic Order.

The thesis aims to collect as many available narrative and documentary sources as possible; mostly from Poland since they are unknown in Slovenian historiography. On the basis of sources that can be found in Slovenia, the thesis also tries to shed light on various claims made by Polish historiographers. The ultimate goal of the thesis is to prepare a framework for Anna's biography, which neither Slovenian nor Polish historians have written so far.

Key words: Anna of Celje, Władysław Jagiełło, Poland, Counts of Celje, Jan Długosz

KAZALO VSEBINE

UVOD	10
I Metode	10
II Uporabljeni viri	11
i Narativni viri	11
ii Dokumentarni viri	14
III Historiografija.....	17
1 POGLAVJE	23
1.1 Dinastična politika Celjskih grofov	23
1.2 Na Poljskem.....	26
1.3 Poroka Ane Poljske in Viljema Celjskega ter rojstvo hčere.....	31
1.4 <i>Andlein</i> v oporoki Hermana II. Celjskega	35
1.5 Jadviga kot <i>rex Poloniae</i> in povezava z Litvo.....	38
1.6 »Tista, ki je bila rojena za krono«	42
2 POGLAVJE	45
2.1 Problem datacije poročne pogodbe	45
2.1.1 Poljske priče	47
2.1.2 Celjske priče	49
2.2 Odhod poljskih odposlancev v Celje	50
2.3 Orlič se vrne v gnezdo	52
2.4 Odlog poroke	53
2.5 Poroka.....	59
2.6 Kronanje in prva leta v vlogi kraljice	62
2.7 Prešuštvo.....	65
2.8 Rojstvo hčere	68
2.9 Krst Jadvige	72
2.10 Vojna z nemškim viteškim redom	74
2.11 Potovanje na Ogrsko.....	79
2.12 Razglasitev Jadvige za prestolonaslednico in potovanje v Litvo	83
2.13 Smrt	86
3 POGLAVJE	88
3.1 Potovanja	88
3.1.1 Daljša potovanja	88
3.1.2 Krajša potovanja.....	89
3.1.3 Samostojna potovanja.....	90
3.1.4 Prevozna sredstva in organizacija potovanj	91
3.2 Dvor.....	91
3.2.1 Prehrana.....	92
3.2.2 Spremstvo	93
3.3 Bivanje v Krakovu.....	95
3.4 Anina vloga v javnem življenju.....	97

4 SKLEP	100
5 BIBLIOGRAFIJA	105
5.1 Neobjavljeni viri	105
5.2 Objavljeni viri	106
5.3 Literatura	109
6 PRILOGE	114

KAZALO SLIK

1. Pečat Ane Poljske, kneginje Teške	35
2. Oporoka Hermana II. Celjskega	37
3. Poljsko kraljestvo in Velika vojvodina Litva v času Vladislava Jagela.....	41
4. Edina ohranjena upodobitev Ane Celjske	55
5. Lokacija, na kateri je stal grob Ane Celjske.....	87

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

AS ZL – *Arhiv Republike Slovenije, zbirka listin*

ANK Terr. Crac. – *Archiwum Narodowe w Krakowie, Terrestria Cracoviensia*

BulPol – *Bullarium Poloniae*

CDP – *Codex Diplomaticus Prussicus*

CE – *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*

CKSL – *Centralna kartoteka srednjeveških listin*

Elementa – *Elementa ad fontium editiones*

Formularz Jerzego – *Liber folmularum Georgii, castri Cracoviensis notarii ca 1399–1415 =
Formularz Jerzego pisarza grodzkiego krakowskiego*

HHStA AUR – *Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Allgemeine Urkundenreihe*

KalKatKrak – *Kalendarz Krakowski (Calendarii Cracoviensis) in Kalendarz katedry
krakowskiej (Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz)*

KPozn – *Księga ziemna poznańska 1400–1407*

KKaz – *Księgi radzieckie Kazimierskie 1369–1381 i 1385–1402*

KLitwy – *Kodeks dyplomatyczny Litwy*

KmK – *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*

MGH – *Monumenta Germaniae Historica*

NKMK – *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*

PomLw – *Księga przychodów i rozchodów miasta 1414–1426*

PodwKaz – *Podwody kazimierskie 1407–1432*

PSB – *Polski słownik biograficzny*

Rach – *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420*

Regesta – *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum, 1198–1525*

RMiech – *Rocznik miechowski*

RK – *Rachunki krolewskie z lat 1393–1395 i 1412*

RŚwięt – *Rocznik swietokrzyski*

SRP – *Scriptores rerum Prussicarum*

ZDM – *Zbiór dokumentów małopolskich*

UVOD

Osrednji raziskovalni problem pričujočega diplomskega dela je Ana Celjska, poljska kraljica in prva predstavnica iz rodu Celjskih, ki se ji je uspelo povzpeti do kraljevega položaja. Namen naloge je kar se da celostno osvetliti Anino življenje na podlagi vseh dostopnih virov in literature ter pripraviti ogrodje za njeno biografijo, ki tako v slovenskem kot v poljskem zgodovinoписju še manjka. Diplomsko delo poskuša ovrednotiti pomen položaja Ane Celjske za vzpon Celjskih, razsežnost njenega delovanja v vlogi kraljice in njen vpliv v javnem življenju poljskega kraljestva. Hkrati se sooči s vprašanjem, ali Ani Celjski historiografija (predvsem poljska) medlo delovanje pripisuje z razlogom ali gre le za prerana predvidevanja zaradi pomanjkljive študije virov oziroma pomanjkanja le-teh.

Diplomsko delo je v grobem razdeljeno na tri dele. Prvo poglavje predstavi ozadje dogodkov, ki so pripeljali do poroke Ane s poljskim kraljem Jagelom; poleg kratkega povzetka dinastične politike Celjskih prinese tudi nekoliko obširnejši oris razmer na tedanjem Poljskem, saj je zgodovina tega področja v slovenskem prostoru razmeroma tuja. Poglavje vključuje tudi podatke o Aninih starših in njeni mladosti v Celju do prihoda poljskih odposlancev s poročno ponudbo. Na podlagi do sedaj prezrtih virov si prizadevam popraviti napačno sliko, ki so jo poljski zgodovinarji ustvarili o Anini vlogi na celjskem dvoru.

Drugo poglavje na podlagi različnih virov podrobno razišče Anino življenje od prihoda na Poljsko do njene smrti. Izpostavljeni so pomembnejši dogodki, hkrati pa je več prostora namenjenega tudi problematiki kronoloških datacij in nasprotujočim si poročilom virov.

Tretje poglavje ponudi tematski pregled nad določenimi aspekti Aninega življenja, predstavi vsakdan in navade poljskega dvora ter ovrednoti Anino delovanje v vlogi poljske kraljice.

I METODE

Eden izmed osrednjih ciljev raziskave je bil zbrati čim večje število virov, ki posredno ali neposredno pričajo o življenju Ane Celjske. Zbiranje je bilo zaradi oddaljenosti gradiva dolgotrajno in težavno. Določeni viri so se zagotovo izmuznili dosegu moje roke (uganka ostajajo predvsem madžarski arhivi), a upam si trditi, da je v tej diplomski nalogi zbrana in kritično obdelana glavnina virov, povezanih z Ano Celjsko.

Zbiranje gradiva je bilo težavno tudi zato, ker je Ana za sabo pustila le malo sledi. Večino podatkov nam posredujejo različne kronike, ki jih je zaradi avtorjeve subjektivnosti treba jemati *cum grano salis*, hkrati pa sta takratna družbena konstelacija in sistem vrednot v

ospredje potiskala moškega akterja, zato so imele ženske vlogo vzporedne osebe v pripovedi, ki se pleče okoli ključne osebe kronistovega zanimanja – njenega moža in njene izvorne rodbine.¹

Zato je bil po prevodu nujen natančen kritičen pretres vsebine zapisov v kronikah, ki so dovolj številni, da je pri nekaterih podatkih mogoče s primerjavo različnih narativnih virov narediti pravilno selekcijo. Ponekod se nam nasmehne sreča in lahko določen dogodek podkrepimo tudi z dokumentarnim virom, ki je nastal pri tekočem poslovanju katere od tedanjih oseb ali institucij. Dodana vrednost naloge je tudi vsebinska analiza določenih virov, predvsem pisem, ki so v poljskem zgodovinopisju sicer znani, a neupoštevani in mečejo novo luč na posamezne dogodke iz Aninega življenja.

Zadnji, a pomemben korak je bila primerjava rezultatov analize virov s podatki v že obstoječi literaturi na temo Ane Celjske, ki je podrobneje predstavljena v naslednjem poglavju. V tej fazi je problem predstavljala številna poljska literatura, ki je ob mojem skromnem znanju poljščine predstavljala veliko jezikovno oviro, a sem jo po svojih najboljših močeh in z obilo pomoči poskušala premagati.

II UPORABLJENI VIRI

Viri o Ani so maloštevilni in za slovenske zgodovinarje težko dostopni, saj se večinoma nahajajo na Poljskem, predvsem v Krakovu. Poljska stroka je že zgodaj začela z objavljanjem virov za zgodovino srednjeveškega poljskega kraljestva, tako da veliko večino virov, ki se tako ali drugače nanašajo na Ano Celjsko, najdemo v različnih edicijah virov (nekateri so že digitalizirani). Pri tem je treba upoštevati kratke omembe v številnih kronikah, analih, pismih, računskih knjigah, evidencah, zbirkah dokumentov in neobjavljenih arhivskih virih.

i Narativni viri

Najpomembnejši vir za Ano Celjsko je Jan Długosz (* 1415; † 1480) s svojim monumentalnim delom *Annales seu cronicae incliti regni poloniae*² (tudi *Historia Polonica*)

---

¹ Fugger Germadnik, Rolanda. »Podobe Barbare Celjske v slovenskem zgodovinopisju.« V: *Ženske skozi zgodovino. Zbornik referatov 32. zborovanja slovenskih zgodovinarjev*, ur. Aleksander Žižek, 37–48. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2004, 39.

² Długosz, Jan. *Annales seu cronicae incliti regni poloniae, Liber I-XII*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964–2009.

v dvanajstih knjigah. Podatke o njej nam posreduje deseta in enajsta knjiga.³ V Sloveniji žal ni mogoče najti latinske edicije tega vira, na Inštitutu za arheologijo v Ljubljani se nahaja le močno okrnjen angleški prevod⁴, ki med drugim izpusti tudi mnogo informacij o Ani. Izbor notic iz Długoszeve kronike, ki se nanašajo na Celjske, je v svoji knjigi *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*⁵ objavil Janez Mlinar, za vse izpuščene navedbe pa se je treba odpraviti po latinsko izdajo kronike v nam najbližja Dunaj ali Budimpešto.

Długoszeva kronika prinaša največ podrobnosti o Aninem življenju, zato se spodobi, da tako avtorju kot delu namenimo nekaj dodatnih besed. Jan Długosz se je rodil leta 1415, v letu pred smrtjo tedanje poljske kraljice Ane Celjske. Po nedokončanem študiju na univerzi v Krakovu je nastopil v službo takratnega krakovskega škofa in kardinala Zbigniewa Olesnickega, ki je bil eden izmed politično najvplivnejših mož v poljskem kraljestvu. Prav on je pri Długoszu zbudil zanimanje za zgodovino in navdušenje za pisanje. Po kardinalovi smrti leta 1455 je Długosz vstopil v službo poljske krone, postal vzgojitelj princa in se izkazal na številnih diplomatskih misijah, zlasti v pogajanjih med Poljsko in nemškim viteškim redom. Po smrti svojega dobrotnika in njemu v spomin je Długosz začel s pisanjem svoje kronike. Prva redakcija je bila končana leta 1461, delo pa je dopolnjeval in razširjal vse do svoje smrti leta 1480. V dvanajstih knjigah je zaobjel celotno poljsko zgodovino od njenih mitoloških začetkov do svoje sodobnosti. Za mejnike med posameznimi knjigami je izbral prelomne politične dogodke; tako se deseta knjiga začne z dogajanjem po smrti Kazimirja Velikega in konča z opisom bitke pri Grunwaldu leta 1410, enajsta knjiga pa se zaključuje s smrtjo poljskega kralja Jagela.⁶

Długosz se je pri pisanju enega najpomembnejših prispevkov k poljski srednjeveški zgodovini naslanjal na celo vrsto virov; za starejša obdobja je uporabljal številne kronike in anale, dostopnega mu je bilo tudi precej listinskega gradiva; zlasti za dogodke, opisane v zadnjih nekaj knjigah, pa se je pogosto naslonil na očitidce in lastne spomine.⁷ Številne vire je uporabljal nekritično, zato je v delu prisotnih mnogo kronoloških napak in vsebinskih netočnosti, kar je razvidno tudi na primeru Ane Celjske.

---

³ Długosz prispeva tudi nekaj informacij o Anini materi Ani Poljski in njeni usodi. Drugi sklop notic o Celjskih je vezan na vojno na Ogrskem leta 1440 in Ulrika II. Celjskega, ki ga Długosz sicer zgolj po imenu zamenja za njegovega očeta Friderika II. Celjskega.

⁴ Ne gre za prevod originalnega latinskega teksta, ampak poljskega prevoda. Maurice, Michael, prev. *The annals of Jan Długosz: annales seu cronicae incliti regni*. Chichester, Sussex: IM Publications, 1997.

⁵ Mlinar, Janez. *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*. Ljubljana: Historia 11, Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2005, 291–293.

⁶ Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*, 130–133.

⁷ Zeissberg, Heinrich. *Die polnische Geschichtsschreibung des Mittelalters*. Leipzig: Hirzel, 1873, 321–328.

Ana se v Długoszevi kroniki prvič pojavi leta 1400 v zapisu o smrti kraljice Jadvice in vprašanju nasledstva na poljskem prestolu. V nadaljevanju Długosz o njej piše še osemnajstkrat; največ pozornosti ji nameni prav v prvih omembah, v katerih pojasni njen izvor in povezavo s Kazimirjem Velikim ter razloge za prestavitev poroke z Jagelom. Ob tej priložnosti doda tudi opazko o nevestinem neprivlačnem videzu, kar je eden redkih osebno zaznamovanih zapisov o Ani. Dodatno izjemo predstavlja nekoliko kasnejši zapis o Aninem domnevnem prešuštvu, v katerem Długosz izpostavi, da je kralj svojo soprogo prehitro in nepremišljeno obtožil greha. Vsi kasnejši zapisi o Ani so kratki in povezani z delovanjem in potovanji Jagela; Długosz nekajkrat zapiše, da je bila kraljica *pozvana* na srečanje s soprogom in nato *poslana* nazaj v Krakov.

Nekaj podatkov o Ani ponudi tudi *Chronik des Landes Preussen*, ki jo je napisal pruski kronist Johann von Posilge (* ok. 1340; † ok. 1405).⁸ Njegova kronika velja za enega najpomembnejših prispevkov k zgodovini nemškega viteškega reda, hkrati pa ponudi tudi številne informacije o sosednjih deželah in kraljestvih.

Ano kronika omenja trikrat, nikoli poimensko, ampak vedno kot *grafen tochter von Czele*. Dva zapisa se nanašata na njeno poroko z Jagelom, najzanimivejši pa je tretji, ki poleg podatka o Anini smrti ponudi tudi bežen vpogled v odnos, ki ga je avtor gojil do druge Jagelove žene; označi jo za nasprotnico reda, ki je nadenj prinesla veliko nesreč.

Posilge je bil po svojem izvoru Prus in zato naj bi njegova kronika do nemškega viteškega reda zavzela mnogo bolj kritičen odnos kot ostale panegirične kronike tistega časa.⁹ Prevladujoče mnenje je, da je Posilge umrl leta 1405; potemtakem bi morala zadnji del njegove kronike, ki se nadaljuje do leta 1420 in vsebuje tudi prej omenjeno opazko o Anini smrti, dokončati druga roka, kar bi lahko pojasnilo sovražno nastrojenost proti poljski kraljici kot domnevni nasprotnici nemškega viteškega reda.

Ani Celjski v svoji Husitski kroniki¹⁰ nekaj besed nameni tudi bavarski kronist Andrej iz Regensburga (* ok. 1380; † po 1442), ko poroča o smrti poljske kraljice Jadvice in izbiri Celjanke za drugo Jagelovo soprogo.

---

⁸ von Posilge, Johann. »Chronik des Landes Preussen.« V: *Scriptores rerum Prussicarum: die Geschichtquellen der preußischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft III.*, ur. Hirsch, Theodor, in Gottfried Ernst Wilhelm Strehlke in Max Pollux Töppen, 79–316. Leipzig: Hirzel, 1866.

⁹ Friedrich, Karin. *The Other Prussia: Royal Prussia, Poland and Liberty, 1569-1772*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, 81; *Neue Deutsche Biographie 10*, s. v. »Johann von Possilge.«

¹⁰ Citate iz kronike, ki se nanašajo na Ano Celjsko, najdemo v: Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*, 297.

Eden najpomembnejših narativnih virov za zgodovino Celjskih, Celjska kronika¹¹, ženskim članicam rodbine ne namenja posebne pozornosti; poimensko omembo si je zaslužila le Barbara Celjska, medtem ko kronika o Ani pove le, da jo je dal grof Herman II. za ženo kralju v Krakovu.¹²

Poleg kronik o Ani Celjski poročajo tudi nekateri poljski in pruski letopisi, in sicer Krakovski koledar¹³ ter Miechowski¹⁴, Svetokriški¹⁵ in Torunski anali¹⁶. V vseh zapisih je Ana imenovana poimensko, vsebinsko pa se osredotočajo predvsem na najpomembnejše dogodke njenega življenja – poroko, kronanje, rojstvo hčere in smrt. Izjemo predstavlja le Krakovski koledar, ki ponudi precej poetičen zapis o Aninem prihodu v Krakov.

ii Dokumentarni viri

Nekoliko bolj osebni vpogled v Anino življenje nam omogočajo redka ohranjena pisma, ki so objavljena v različnih edicijah poljskih virov. V drugem zvezku zbirke *Elementa ad Fontium Editiones*¹⁷ sta objavljeni dve pismi, v katerih se Ana zagovarja pred obtožbami prešuštva, in pismo, ki ga je napisala za koncil v Konstanci. Dve pismi diplomatske narave za Sigismunda Luksemburškega in Hermana II. Celjskega najdemo v drugem zvezku zbirke *Codex Epistolaris*¹⁸ (pismo podobne vsebine, namenjeno papežu, za enkrat ostaja neobjavljeno). Zadnja tri ohranjena pisma, ki so predvsem zasebne narave, pa je leta 1996 prvič objavila Grażyna Klimecka v svoji knjigi *Formularz ciechanowski: z historii tworzenia języka dokumentu polskiego wieków średnich*.¹⁹

---

¹¹ Krones, Franz, ur. *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli*. Graz: Leuschner und Lubensky, 1883. Prevod: Golia, Ludvik Modest, ur. *Kronika grofov Celjskih*. Maribor: Obzorja, 1972.

¹² »Und darnach gab sein vetter, graff Hermann des obgemeldten graff Wilhelm tochter einem könig von Krakau zu einem gemahl, als vor gemelt ist worden.« Krones, *Die Freien von Saneck*, 73.

¹³ Obstaja več različnih redakcij istega vira, v diplomskem delu sta uporabljene naslednji: Bielowski, August ur. *Kalendarz Krakowski (Calendarii Cracoviensis)*. V: Monumenta Poloniae Historica II. Lwów: Nakładem własnym, 1872; in Kozłowska-Budkowa, Zofia, ur. *Kalendarz katedry krakowskiej (Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz)*. V: Monumenta Poloniae Historica s. n. V. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978. V nadaljevanju KalKatKraK.

¹⁴ Kozłowska-Budkowa, Zofia ur. *Rocznik miechowski*. V: Studia Źródłoznawcze V. Warszawa: Poznań: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1960. V nadaljevanju RMiech.

¹⁵ Rutkowska-Płachećńska, Anna, ur. *Rocznik świętokrzyski*. V: Monumenta Poloniae Historica s. n. XII. Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1996. V nadaljevanju RŚwięt.

¹⁶ »Annalista Thorunensis.« V: *Scriptores Rerum Prussicarum*, ur. Hirsch, Theodor, Gottfried Ernst Wilhelm Strehle in Max Pollux Töppen, 57–316. Leipzig: Hirzel, 1866.

¹⁷ Winkler, Emond, ur. *Elementa ad fontium editiones, t. II*. Romae, 1960. V nadaljevanju Elementa.

¹⁸ Sokołowski, August, ur. *Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. I, 1384-1444*. Kraków, 1876–1891. V nadaljevanju CE.

¹⁹ Klimecka, Grażyna. *Formularz ciechanowski: z historii tworzenia języka dokumentu polskiego wieków średnich*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 1997.

Vpogled v Anino življenje lahko dopolnimo s pismi, ki jih je Ani poslal njen soprog Jagelo, kot tudi s pismi, ki se le posredno nanašajo nanjo. V zbirki *Elementa ad Fontium Editiones* najdemo dve Jagelovi pismi, ki ju je napisal svoji soprogi v času rojstva hčere, v zbirki pruskih virov *Scriptores Rerum Prusicarum* pa se nahaja pismo, ki ga je poljski kralj poslal Ani po odločilnem spopadu z nemškim viteškim redom pri Grunwaldu.²⁰

Zbirka *Formularz Jerzego pisarza grodzkiego krakowskiego*²¹ prinaša dve Jagelovi pismi, ki se nanašata na poroko z Ano, še dve kraljevi pismi neznanemu prejemniku, ki govorita o rojstvu otroka, pa je objavila Klimecka, a je njuna avtentičnost močno vprašljiva. Nekaj kamenčkov v mozaik Aninega življenja dodaja tudi nekaj pisem iz korespondence nemškega viteškega reda, ki jih najdemo v četrti knjigi *Codex diplomaticus Prussicus*²² in zbirki regist nemškega viteškega reda *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum, 1198-1525*.²³

Obstaja zelo malo listinskega gradiva, ki bi se neposredno ali posredno nanašalo na Ano Celjsko. V Arhivu Republike Slovenije (AS) najdemo le listine, ki omenjajo njenega očeta Viljema Celjskega in mater Ano Poljsko.²⁴ Edini vir, ki nam posredno poroča o Anini mladosti, predstavlja doslej spregledan testament Hermana II. Celjskega iz leta 1396, ki se nahaja v dunajskem Hišnem, dvornem in državnem arhivu (*Haus-, Hof- und Staatsarchiv*; v nadaljevanju *HHSa*). Redki dokumenti različnih izdajateljev, ki nam pomagajo pri odstiranju Aninega življenja na Poljskem, so objavljeni v četrti in šesti knjigi zbirke *Zbiór dokumentów małopolskich*²⁵, eno listino najdemo v zbirki *Kodeks dyplomatyczny Litwy*²⁶, papeški

---

²⁰ Hirsch, Theodor, Gottfried Ernst Wilhelm Strehle in Max Pollux Töppen, ur. *Scriptores rerum Prusicarum: die Geschichtquellen der preußischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft III*. Leipzig: Hirzel, 1866, 425–427. V nadaljevanju SRP.

²¹ Górski, Karol, ur. *Liber formularum Georgii, castri Cracoviensis notarii ca 1399-1415 = Formularz Jerzego pisarza grodzkiego krakowskiego*. Toruń: Towarzystwo Naukowe, 1950. V nadaljevanju Formularz Jerzego.

²² Voigt, Johannes, ur. *Codex diplomaticus Prussicus VI*. Königsberg: Bornträger, 1861. V nadaljevanju CDP.

²³ Joachim, Erich, in Walther Hubatsch, ur. *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum, 1198-1525*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1948. V nadaljevanju Regesta.

²⁴ Prepisi listin iz Arhiva Republike Slovenije se nahajajo v Otorepčevi Centralni kartoteki celjskih listin (v nadaljevanju CKCL) na Inštitutu Milka Kosa; na tem mestu bi se toplo zahvalila osebju inštituta za dovoljenje za uporabo kartoteke in vso pomoč med delom.

²⁵ Kuraś, Stanisław, in Irena Sułkowska-Kurasiowa, ur. *Zbiór dokumentów małopolskich. Cz. 6, Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386-1417*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich - Wydaw. Polskiej Akademii Nauk, 1974; Kuraś, Stanisław, Karol Buczek in Irena Sułkowska-Kurasiowa, ur. *Zbiór dokumentów małopolskich. Cz. 4, Dokumenty z lat 1211-1400*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich - Wydaw. Polskiej Akademii Nauk, 1969. V nadaljevanju ZDM.

²⁶ Raczyński, Edward, ur. *Kodeks dyplomatyczny Litwy*. Wrocław: Nakładem Zygmunta Schlettera, 1845. V nadaljevanju KLitwy.

dokumenti pa se nahajajo v tretjem zvezku zbirke *Bullarium Poloniae*.²⁷ Od listinskega gradiva, ki ga je izdala Ana sama, sta ohranjena le dva mandata iz leta 1410, ki se nahajata v že omenjeni zbirki virov *Elementa ad Fontium Editiones*.

K razjasnitvi določenih zadreg lahko prispevajo tudi omembe v evidencah, ki so nastale pri poslovanju takratnih institucij. Nekaj zaznamkov, ki se posredno dotikajo Anine poroke in kronanja, lahko najdemo v sodnih noticah krakovske zemljiške knjige (*Księgi ziemskie krakowskie* ali *Terrestria Cracoviensia*) v Krakovskem narodnem arhivu (*Archiwum Narodowego w Krakowie*, v nadaljevanju ANK), kot dopolnilo k oblikovanju itinerarja pa je mogoče uporabiti nekaj notic v sodnih evidencah mesta Poznan (*Księga ziemska poznańska 1400-1407*²⁸).

Za izjemno dragocen vir pri raziskovanju so se izkazale računске knjige. Knjiga izdatkov mesta Kazimierz pri Krakovu²⁹ (*Księgi radzieckie Kazimierskie 1369-1381 i 1385-1402*³⁰) poroča o Aninem prvem stiku s Poljsko in tako dopolnjuje računsko knjigo mesta Krakov (*Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*³¹), iz katere lahko izluščimo podrobnosti o Aninem prihodu v Krakov, poroki, kronanju in rojstvu hčere. Kot dopolnilo k oblikovanju Aninega itinerarja služita še ena računska knjiga mesta Kazimierz (*Podwody kazimierskie 1407-1432*³²) in knjiga izdatkov mesta Lvov (*Księga przychodów i rozchodów miasta 1414-1426*³³). Za isti namen je mogoče uporabiti dve računski knjigi kraljevega dvora (*Rachunki krolewskie z lat 1393-1395 i 1412*³⁴ in *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły*

---

²⁷ Sułkowska-Kuraś, Irena, in Stanisław Kuraś ur. *Bullarium Poloniae, t. III, 1378-1417*. Romae, 1988. V nadaljevanju BulPol.

²⁸ Kaczmarczyk, Kazimierz, in Karo Rzyński, ur. *Księga ziemska poznańska 1400-1407*. Poznań, 1840. V nadaljevanju KPoz.

²⁹ Danes je Kazimierz eno izmed predmestij Krakova.

³⁰ Chmiel, Adam, ur. *Księgi radzieckie Kazimierskie 1369-1381 i 1385-1402*. Krakow, 1932. V nadaljevanju KKaz.

³¹ Piekosiński, Franciszek, in Józef Szujski, ur. *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*. V: Monumenta Poloniae Historica s. n. IV. Kraków: Nakl. Akademii Umiejetnosci Krakowskiej, 1878. V nadaljevanju NKMK.

³² Krzyżanowski, Stanisław, ur. *Podwody kazimierskie 1407-1432*. Kraków: Akademia Umiejetności, 1913. V nadaljevanju PodwKaz.

³³ Czołowski, Aleksander, ur. *Księga przychodów i rozchodów miasta 1414-1426*. V: Pomniki dziejowe Lwowa, t. II. in III. Lwów: Gmina król. stoł. miasta Lwowa, 1905. V nadaljevanju PomLw.

³⁴ Wajs, Hubert, ur. *Rachunki krolewskie z lat 1393-1395 i 1412. Rachunki podrzęctwa krakowskiego, rachunki stacji nowosądeckiej*. Warszawa: Wydawn. DiG, 1993. V nadaljevanju RK.

*i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420*³⁵), ki hkrati prinašata tudi dragocene podatke o Aninem spremstvu na potovanjih in vsakodnevni prehrani.

III HISTORIOGRAFIJA

O Ani Celjski lahko zgodovinopisje ponudi le malo prispevkov. Pri analizi stanja dosedanjih raziskav bode v oči predvsem odsotnost njenih omemb v slovenski historiografiji. Če vzamemo v ozir pozen razcvet zanimanja za grofe Celjske v slovenski zgodovinski stroki, to dejstvo niti ni presenetljivo, saj se je Ana Celjska z odhodom na daljno Poljsko in zaradi domnevno majhne vloge, ki jo je tam odigrala, izmaknila zanimanju kasnejših piscev, ki jih je mamila predvsem usoda njene vplivnejše sorodnice in sodobnice Barbare Celjske.

V slovenskem zgodovinopisju najdemo ime Ane Celjske v prispevkih, ki se ukvarjajo z različnimi problematikami grofov Celjskih in hkrati tudi bolj ali manj na kratko povzamejo njihov razvoj in integracijo v plemiške elite. Na teh mestih se Anina poroka s kraljem Jagelom omenja v kontekstu velikega dinastičnega meta, ki je Celjskim omogočil povezavo s še eno – tokrat poljsko – kraljevo hišo.³⁶ Samostojnega znanstvenega dela o Ani Celjski slovensko zgodovinopisje ne premore. Zato želim na tem mestu izpostaviti tistih nekaj prispevkov, ki nekoliko podrobneje obravnavajo njeno problematiko, in izpostaviti napake v želji, da se v prihodnje ne bodo več ponavljale.

Prvi nekoliko daljši in podrobnejši prispevek o Ani Celjski ponudi Janko Orožen v svoji knjigi *Zgodovina Celjska in okolice, I. del*³⁷, kjer med drugim poda natančen vpogled v zgodovinski razvoj celjskega rodu. Precej pozornosti posvetu Anini materi Ani Poljski in okoliščinam, ki so jo pripeljale v celjsko hišo, kjer poleg nekaj manjših netočnosti napačno

---

³⁵ Piekosiński, Franciszek, ur. *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420*. Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1896. V nadaljevanju Rach.

³⁶ Štih, Peter. »Celjski grofje, vprašanje njihove deželno knežje oblasti in dežele Celjske«. V: *Grafenauerjev zbornik*, ur. Vincenc Rajšp, 227–256. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Znanstvenoraziskovalni center SAZU: Filozofska fakulteta, 1996; Grdina, Igor in Peter Štih. *Spomini Helene Kottanner: ženski glas iz srednjega veka*. Ljubljana: Nova revija, 1999.

Splošni pregledi slovenske zgodovine o Ani Celjski ne govorijo. Štih, Peter in Vasko Simoniti. *Na stičišču svetov: slovenska zgodovina od prazgodovinskih kultur do konca 18. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, 2010; Gruđen, Josip. *Zgodovina slovenskega naroda*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1912–1941.

Ano Celjsko v svojem pregledu slovenske zgodovine omeni le Milko Kos, ki napačno datira letnico njeno poroke. Kos, Milko. *Zgodovina Slovencev: od naselitve do reformacije*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna, 1933.

V slovenskem zgodovinopisju Ano Celjsko prvi omeni Ignacij Orožen v svoji *Celski kroniki*. Napačno datira njeno poroko in kronanje, pravilno pa je obveščten o datumu in letu njene smrti. Orožen, Ignacij. *Celska kronika*. Celje: J. Jeretin, 1854.

³⁷ Orožen, Janko. *Zgodovina Celja in okolice, I. del: Od začetka od leta 18148*. Celje: Kulturna skupnost, 1971.

datira njeno poroko z Viljemom Celjskim.³⁸ Nadaljuje s sosledjem dogodkov, ki so dve desetletji kasneje njuni hčeri Ani Celjski omogočili, kar njeni materi ni bilo usojeno – vzpon na poljski prestol. Orožen pravilno umesti datum Anine poroke, kronanja in smrti ter navede precej podrobnosti o njenem življenju na Poljskem. Knjiga na žalost ne vsebuje znanstvenega aparata, a iz prej povedanega lahko z gotovostjo domnevamo, da je Orožen za pisanje prispevka uporabljal povzetek Długosza in Andreja iz Regensburga v Kronesovem delu *Die zeitgenössischen Quellen zur Geschichte der Grafen von Cilli; mit einschluss der sogenannten »Cillier chronik,« 1341-1456*³⁹ ter geslo o Ani Celjski in Ani Poljski v *Poljskem biografskem leksikonu (Polski Słownik Biograficzny; v nadaljevanju PSB)*.⁴⁰

Igor Grdina v svoji kratki publikaciji *Celjski knezi v Evropi*⁴¹ nazorno opozori, da je poleg Barbare Celjske iz rodbine grofov Celjskih izšla še ena, slovenski publiki manj znana kraljica. Na precej darežljivo odmerjenem prostoru – predvsem v primerjavi z drugimi temami – o njej pove osnovna znana dejstva, a na žalost ne ponudi nobenih novih podatkov.

Janez Mlinar je v svoji knjigi *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*⁴² slovenskemu prostoru prvič predstavil narativne vire, ki se nanašajo na življenje Ane Celjske. V pregledu objavlja notici Andreja iz Regensburga, ki omenjata poroko in kronanje Ane Celjske kot tudi prihod njene matere v Celje in poroko z Viljemom Celjskih. Prav Mlinarju gre zasluga, da je slovenski publiki prvič približal delo poljskega kronista Jana Długosza in objavil številne odlomke, ki se nanašajo na Ano Celjsko, njeno mater Ano Poljsko in ostale člane celjske družine, ki jim je Długosz v svoji obsežni kroniki namenil besedo. Precej odlomkov, ki omenjajo Ano Celjsko in njeno mati, je kljub doslednosti izpuščenih, zato je za celovit vpogled v kroniko treba poseči po originalni izdaji Długoszevih Analov. Mlinar je v svojem pregledu izpustil ostale narativne vire, ki se nanašajo na Ano Celjsko in so natančno razdelani že v prejšnjem poglavju.

Na kratko je Ano Celjsko vzela v obravnavo Mojca Kovačič v svoji disertaciji *Ženska v plemiškem kontekstu v srednjem veku na Slovenskem*.⁴³ Prispevek na sicer skopo odmerjenem

---

³⁸ Za tretjo ženo Kazimirja Velikega Orožen označi Adelajdo Hesensko, ki je bila njegova druga soproga. Druga hči Kazimirja Velikega in njegove četrte soproge Jadvice Žaganske se je imenovala Kunigunda, ne Jadviga, in je umrla kmalu po rojstvu; preživeli sta prva hči Ana, bodoča celjska grofica, in tretja hči Jadviga.

³⁹ Krones, Franz. *Die zeitgenössischen Quellen zur Geschichte der Grafen von Cilli; mit einschluss der sogenannten »Cillier chronik,« 1341-1456*. Graz: Verlag des verfassers, 1871.

⁴⁰ Nekaj zvezkov Poljskega biografskega leksikona je na voljo v Narodni in univerzitetni knjižnici. *PSB I*, s. v. »Anna Cyllejska«; *PSB I*, s. v. »Anna, córka Kazimierza Wielkiego.«

⁴¹ Grdina, Igor. *Celjski knezi v Evropi*. Celje: Fit-Media, 1999.

⁴² Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*.

⁴³ Kovačič, Mojca. »Ženska v plemiškem kontekstu v srednjem veku na Slovenskem.« Doktorska disertacija – tipkopis, Univerza v Ljubljani, 2007.

prostoru ponudi mnogo več informacij o Ani Celjski kot ostalo slovensko zgodovinopisje, a na žalost posreduje tudi precej napak. Kovačičeva se je pri pisanju naslonila na podatke iz Orožna in Dopscha in tako povzela tudi številne netočnosti iz njunih prispevkov, predvsem o Anini materi Ani Poljski.⁴⁴ Pri pisanju o Ani Celjski je kot vir uporabila odlomke iz Długosza in Andreja iz Regensburga, objavljene v Mlinarjevi *Podobi Celjskih grofov v narativnih virih*, ki so nekritično uporabljeni in mestoma tudi napačno prevedeni in interpretirani.⁴⁵

Nekaj besed je Ani Celjski namenila Rolanda Fugger Germadnik, vodilna slovenska strokovnjakinja za Barbaro Celjsko, v istoimenski publikaciji *Barbara Celjska*.⁴⁶ Ana je omenjena v okviru diplomatskega dogajanja, ki je med Poljsko in Ogrsko potekalo leta 1412 in privedlo do edinega znanega srečanja obeh celjskih kraljic – Ane in Barbare.

Nekoliko bolj je Ana Celjska prisotna v Germadnikovi najnovejši knjigi *Grofje in knezi Celjski*⁴⁷, kjer ji je namenjen en odstavek, ki ponudi vsa splošno znana dejstva, pravilno datira pomembnejše dogodke iz njenega življenja in izpostavi pismo, ki ga je kralj Jagelo poslal Ani po zmagi nad nemškimi viteškimi redom.

Celjskim grofom je bilo precej pozornosti posvečene v avstrijski historiografiji, zato bi na tem mestu rada omenila in kritično pretresla nekaj avtorjev, ki so besedo ali dve namenili tudi Ani Celjski in pri tem objavili nanjo nanašajoče se vire ali izpostavili pomembne iztočnice. Pomen predvsem zgodnjih prispevkov se kaže v tem, da so pomembno vplivali na slovenske zgodovinarje, ki so se lotili tematike celjskih grofov.

Franz Krones, ki je konec 19. stoletja postavil temelje za preučevanje problematike celjske hiše, je v svoji zbirki narativnih virov o Celjskih *Die zeitgenössischen Quellen* objavil štiri kratke odlomke iz Długoszeve kronike, ki se nanašajo na Ano Celjsko. Dodal je tudi prispevek Andreja iz Regensburga in Celjske kronike. Ker sprejme Długoszeve trditve brez kritičnega pretresa, se v njegovi kronologiji pojavijo netočnosti; v zaključku omenjenega dela narobe datira Anino kronanje, v svoji knjigi *Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli* pa napačno umesti dogajanje v zvezi s poroko Ane in Jagela med leti 1400 in 1401.

---

⁴⁴ Iz Dopscha povzame napačne informacije o zakonu staršev Ane Poljske in problemu legitimacije hčera Kazimirja Velikega – kot bo kasneje dokazano, za legitimacijo ni poskrbel Ludvik Anžuski, kot trdi Dopsch in povzema Kovačičeva. Preko Orožna napačno datira tudi poroko Ane Poljske in Viljema Celjskega.

⁴⁵ Zaradi suma prešuštva Ana ni bila nikoli zaprta na kakršnem koli gradu. Prav tako leta 1412 Ana ni izposlovala srečanja med poljskim kraljem Jagelom in ogrskim kraljem Sigismundom, ampak je bilo srečanje produkt daljšega diplomatskega delovanja obeh strani (v katerem je bil med drugim udeležen tudi Herman II. Celjski) in kralj Jagelo je na Ogrsko odrinil le tri dni za svojo soprogo.

⁴⁶ Fugger Germadnik, Rolanda. *Barbara Celjska*. Celje: Pokrajinski muzej Celje, 2010.

⁴⁷ Fugger Germadnik, Rolanda. *Grofje in knezi Celjski*. Celje: Pokrajinski muzej Celje, 2014.

Na omembo Ane naletimo tudi v disertaciji Hansa Chilian *Barbara von Cilli*⁴⁸, in sicer v poglavju o Barbarini politični dejavnosti na Poljskem. Chilian pod vplivom Kronesa napačno datira Anino poroko z Jagelom v leto 1401 in hkrati doda, da sta živela v srečnem zakonu do njene smrti leta 1416. Pričakovano navede tudi srečanje poljskega in ogrskega kraljevega para in s tem povezano diplomatsko delovanje.

Max Zawadzky v svoji disertaciji *Die Cillier und ihre Beziehungen zu Kaiser Sigmund und König Albrecht*⁴⁹ Ano omeni v nekoliko drugačnem kontekstu. Poudari, da je bilo za Sigismundovo odločitev za poroko z Barbaro odločilno, da je z njo ponovno spletel sorodstvene povezave s poljsko krono. Zawadzky se pri dataciji ne zanaša le na Kronesove objave Długosza, ampak uporabi tudi Posilgovo kroniko in *Codex diplomaticus Prussicus* ter tako Anino poroko in kronanje pravilno umesti v leti 1402 in 1403.

Heinz Dopsch se v svoji razpravi *Die Grafen von Cilli – Ein Forschungsproblem?*⁵⁰ v okviru pregleda vzpona grofov Celjskih v visoko politiko na kratko dotakne tudi vprašanja Ane Celjske. Podobno kot Orožen ponudi kratek, a pregleden sestavek, ki v nekaterih malenkostih popravi slednjega, a ne ponudi bistveno novih informacij, kar je glede na fokus razprave tudi razumljivo. Kot vir tudi Dopsch uporablja povzetke Długosza v Kronesovi monografiji, a popravi kronistovo napačno datacijo poroke in kronanja. Pomen razprave se za pričujočo temo kaže v tem, da na primeru poroke Ane Celjske osvetli upoštevanja vredno dejstvo, da so bili člani celjske družine že dve generaciji po dosegu grofovskega naslova zmožni poročnih povezav s kraljevimi dinastijami.

Za razliko od vseh ostalih omenjenih piscev se Christian Domenig v svoji disertaciji *"Tuon kunt". Die Grafen von Cilli in ihren Urkunden (1341-1456)*⁵¹ dotakne Aninega življenja pred prihodom poljskih odposlancev na celjski dvor. Med številnimi drugimi listinami predstavi testament Hermana II. iz leta 1396 in na kratko oriše Anino vlogo v njem. V nadaljevanju disertacije se dotakne tudi drugih pomembnejših dogodkov iz Aninega življenja, a ostane znotraj že pri drugih avtorjih uveljavljenega okvira.

---

⁴⁸ Chilian, Hans. *Barbara von Cilli*. Doktorska disertacija. Leipzig: Philosophische Fakultät der Universität Leipzig, 1908.

⁴⁹ Zawadzky, Max. *Die Cillier und ihre Beziehungen zu Kaiser Sigmund und König Albrecht*. Doktorska disertacija. Halle: Philosophische Fakultät der Vereinigten Friedrichs-Universität Halle-Wittenberg, 1911.

⁵⁰ Dopsch, Heinz. »Die Grafen von Cilli – Ein Forschungsproblem?« *Südostdeutsches Archiv*, vol. 17/18, 1974/75, 9–49.

⁵¹ Domenig, Christian. »"Tuon kunt". Die Grafen von Cilli in ihren Urkunden (1341-1456).« Doktorska disertacija – tipkopis, Universität Klagenfurt, 2004.

Največ pozornosti je Ani Celjski razumljivo posvetilo poljsko zgodovinopisje. Njeno ime se pojavlja v daljših kompilacijah o zgodovini jagelonske dinastije ali v prispevkih o njenem soprogu, kjer ne nastopa kot samostojen subjekt, ampak v povezavi z Jagelom in v senci njegovih ostalih treh žena. Poljskim prispevkom o Ani Celjski je na tem mestu namenjenega nekoliko manj prostora, saj bodo podrobneje obravnavani kasneje, v ustreznih poglavjih diplomske naloge.

Ana Celjska je svoje geslo v *Poljskem biografskem leksikonu* dobila leta 1935. Krystina Pieradzka je prispevala krajši sestavek na podlagi številnih tedaj dostopnih virov in hkrati naredila prvo verifikacijo Długoszevih zapisov.

Prvo kratko poglavje v poljski historiografiji je Ani Celjski namenil Zygmunt Wdowiszewski v svoji monografiji o zgodovini jagelonske dinastije *Genealogia Jagiellónow*.⁵² V njem upošteva nekaj dodatnih virov in tako nekoliko natančneje zariše nekatere dogodke iz Aninega življenja.

Problematiki poroke kralja Jagela z Ano Celjsko se je posvetil Franciszek Sikora v razpravi *W sprawie małżeństwa Władysława Jagielly z Anną Cylejską*.⁵³ Svoje argumente je natančno utemeljil na podlagi številnih virov in datacijo sklenitve poročne pogodbe pokazal v povsem novi podobi, ki pa se s pridatkom virov iz slovenskih arhivov nekoliko skrha.

Največ je k raziskavi Aninega življenja prispevala Grażyna Rutkowska, ki je v razpravi *Itineraria żon króla Władysława Jagielly*⁵⁴ predstavila itinerarje zadnjih treh Jagelovih žena. Gre za izjemno natančen prispevek na podlagi številnih virov, ki v samih itinerarjih niso vsebinsko obdelani, a na koncu sledi povzetek določenih aspektov življenja kraljic, ki jih je mogoče razbrati na podlagi obravnavanih virov.

Na tej točki bi omenila še tri dela, ki jih zaradi odsotnosti znanstvenega aparata ne moremo uvrstiti med znanstvena, a podajo poljuden uvid v Anino življenje in jih zaradi splošnega pomanjkanja prispevkov o Ani ne gre zanemariti. Anna Klubówna je izdala knjigo *Cztery Panie Jagiellowe*⁵⁵ o štirih Jagelovih ženah, v kateri je Ani Celjski namenila precej obsežno poglavje. Sledil ji je Edward Rudzki, ki je v prvi knjigi svojega dela o poljskih kraljicah *Polskie królowe*⁵⁶ Ani Celjski posvetil poglavje, v katerem je podrobno razdelal njeno življenje in opozoril na vrsto podrobnosti, ki do tedaj niso bile obravnavane. Małgorzata

⁵² Wdowiszewski, Zygmunt. *Genealogia Jagiellónow*. Warszawa: Pax, 1968.

⁵³ Sikora, Franciszek. »W sprawie małżeństwa Władysława Jagielly z Anną Cylejską.« V: *Personae colligationes facta*, ur. Janucz Bieniak, 93–103. Toruń: Zakład Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu, 1991.

⁵⁴ Rutkowska, Grażyna. »Itineraria żon króla Władysława Jagielly.« *Roczniki Historyczne*, 64 (1998), 59–104.

⁵⁵ Klubówna, Anna. *Cztery panie Jagiellowe*. Olsztyn: Wydawn. Pojezierze, 1983.

⁵⁶ Rudzki, Edward. *Polskie królowe*. Warszawa: Instytut Prasy i Wydawnictw "Novum", 1990.

Duczmal v svojem delu *Jogailaičiai: biografijų žinynas*⁵⁷ obravnava jagelonsko dinastijo in o Ani Celjski poda prispevek, ki je vsebinsko zelo podoben tistemu Rudzkega, a je bolj zanesljiv in ponudi več informacij. Avtorica pri analizi Aninega življenja uporabi vrsto smelih psiholoških predvidevanj, ki ne najdejo trdne opore v virih oziroma jim ti celo nasprotujejo.

---

⁵⁷ Gre za litovski prevod poljskega dela, ki je nastalo leta 1996. Duczmal, Małgorzata. *Jogailaičiai: biografijų žinynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012.

1 POGLAVJE

1.1 DINASTIČNA POLITIKA CELJSKIH GROFOV

V srednjem veku je imelo poreklo posameznika in družine ključen družbeni, pravni in politični pomen. V tem času je plemeniti rod predstavljal eno izmed najpomembnejših sredstev višjega sloja za vzpostavitev distance do večine prebivalstva, ki tovrstnega krvnega zaledja ni imela, ter za legitimacijo njihovih privilegijev in pravice do oblasti.⁵⁸

Ena izmed osrednjih institucij, ki je omogočala nadzor nad političnim in gospodarskim življenjem, je skozi stoletja postala zakonska zveza. Poroka v družino, ki se je ponašala s pomembnimi predniki, je okrepila poreklo in omogočila vzpostavitev krvne linije. V srednjem veku je bilo razširjeno prepričanje, da moč posameznika in družine izvira iz krvi (nem. *Gebliit*) – plemenita kri je pomenila posebno moč, medtem ko so kraljevo kri povezovali s številnimi nadnaravnimi danostmi.⁵⁹ Zato je bila skrbno načrtovana dinastična politika ključnega pomena za vzpon posamezne plemiške družine po družbeni lestvici in njeno integracijo v elito tistega časa.

Svobodni Žovneški so že generacijo pred povzdigom v grofe uspešno nakopičili posestno in gospodarsko moč, hkrati pa vzpostavili sorodstvene povezave s številnimi pomembnimi rodbinami v širšem prostoru (grofje Vovbrški, Pfanberški, Stenberški). V večji meri so regionalno omejenost prvič presegli leta 1308, ko so se med vojno za češko dediščino priključili habsburški strani in istočasno predali Habsburžanom tudi svojo alodialno posest ter jo takoj prejeli nazaj v fevd. Velik pomen zanje je imela pridobitev Celja leta 1333, ko so prvič imeli možnost izkoristiti poročne povezave s prej omenjenimi grofovskimi rodbinami, hkrati pa se jim je obrestovalo tudi mesto znotraj štajerske deželnoknežje mreže.⁶⁰

V službi Habsburžanov so Žovneški hitro pridobili vpliv, prejeli številne zastave in prevzeli položaj kranjskega deželnega glavarja, ki je družini prinesel prvo politično šolo in jo pripeljal v neposredno bližino deželnega kneza.⁶¹ Pripadnost plemiškemu stanu pa se ni kazala le z nazivi in gospostvi, ampak tudi s sorodstvom. Odločilno točko tega razvoja je pomenila poroka Friderika Žovneškega z Diemuto Walsejevsko okoli leta 1328, ki je omogočila nove

⁵⁸ Domenig, »Tuon kunt«, 33–34.

⁵⁹ Coontz, Stephanie. *Marriage, a history: from obedience to intimacy or how love conquered marriage*. New York: Viking, 2005; Domenig, »Tuon kunt«, 33.

⁶⁰ Domenig, »Tuon kunt«, 35–38; Kos, Dušan: »Žovneški gospodje v zrcalu diplomatike«. V: *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema - nova spoznanja*, ur. Rolanda Fugger Germadnik, 181–200. Celje: Pokrajinski muzej, 1999, 184; Štih, »Celjski grofje«, 230–231.

⁶¹ Kos, »Žovneški gospodje«, 184; Baš, Franjo. »Celjski grofi in njihova doba«. *Celjski zbornik*, 1/1 (1951), 7–22, 11.

nadregionalne povezave.⁶² Vzpon družine na vseh področjih je leta 1341 potrdil rimski cesar Ludvik Bavarski, ki je svobodne Žovneške povzdignil v grofe Celjske.⁶³ To jim je omogočilo, da so se pri ženitnih načrtih izrazito zaprli navzdol – povezovanje z nižjim plemstvom bi jih namreč uničilo – in se osredotočili na vzpon po družbeni lestvici. Za takšno ekspanzivno ravnanje je obstajal tudi genealoški pritisk – v očeh cerkve je legitimen zakon prepovedoval sorodstveno razmerje bodočih zakoncev do četrtega kolena in posledično je v štajersko-kranjsko-koroškem prostoru hitro zmanjkalo primernih rodov za sklepanje zakonskih zvez. Zato so bile nove družine med visokim plemstvom priljubljen poročni objekt starih plemiških rodbin, kar so Celjski v prihodnjih generacijah s pridom izkoristili.⁶⁴

Dodaten ugled celjski hiši sta prinesla Friderikova sinova Ulrik in Herman. Prvi se je uveljavil kot znamenita vojaška osebnost, saj se je že od zgodnje mladosti udeleževal kot poklicni najemnik in tako izdatno prispeval v družinsko blagajno. Ulrik je prvi od Celjskih prišel v stik s poljskimi, pruskimi in litovskimi deželami – leta 1348 se je podal na križarski pohod v Prusijo, kjer si je pridobil viteški naziv.⁶⁵ Po poroki z Adelajdo Ortenburško okoli leta 1360 se je za kratek čas umiril; v zakonu se mu je nekoliko kasneje rodil edini sin Viljem. Za razmeroma natančne podatke o Ulrikovem razburkanem življenju gre zasluga Petru Suchenwirtu (* ok. 1320; † pred 1407), srednjeveškemu pesniku, ki mu je kmalu po smrti leta 1368 posvetil t. i. objokovalno pesem, kar dodatno potrjuje njegov sloves spoštovanega viteza tistega časa.⁶⁶

Tudi Ulrikov mlajši brat Herman se je preizkusil v najemništvu, a v občutno manjši meri. Zato pa je bila dosti imenitnejša njegova poroka – okoli leta 1360 se je poročil s Katarino Kotromanić, hčerjo bosanskega bana Štefana II. Kotromanića.⁶⁷ Njena sestra Elizabeta je bila poročena z ogrskim kraljem Ludvikom Anžujskim, ki je najverjetneje tudi uredil omenjeni

---

⁶² Domenig, »Tuon kunt«, 39.

⁶³ Štih, »Celjski grofje«, 234.

⁶⁴ Domenig, »Tuon kunt«, 39.

⁶⁵ Suchenwirt, Peter. »Von graff Ulreichen von Tzilli«. V: *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*, Janez Mlinar, 199–202. Ljubljana: Historia 11, Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2005, 199–200; Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 43.

⁶⁶ Celotno pesnitev lahko najdemo v Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*, 199–202; posamezne odseke pa v Krones, *Die zeitgenössischen Quellen*, 6–7.

⁶⁷ Obstajajo tudi domneve, da Katarina ni bila hči Štefana II. Kotromanića in Elizabete Kujavske, ampak njegovega brata Vladislava Kotromanića in Jelene Šubić Bribirske. Domenig piše o njej kot nečakinji Štefana II. Kotromanića, medtem ko jo Germadnikova naziva kot hči. Domenig, »Tuon kunt«, 44; Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 44.

zakon in svakinjo oskrbel z visoko doto 10 000 zlatnikov.⁶⁸ Ta poroka je pomenila prvi veliki dinastični met, ki je Celjskim že v drugi generaciji po povzdigu v grofe odprl pot za integracijo v evropsko plemiško elito.

Po smrti Friderika I. Celjskega nobeden od bratov ni ustvaril samostojne rodbinske veje, kot je bila prevladujoča praksa v plemiških rodbinah z močnimi posamezniki. Tako je posest Celjanov ostala nedotaknjena in družina ni oslabila svoje moči. Skupno delovanje bratov je bilo razmeroma kratko, trajalo je le sedem let, a družina je pri nedotakljivosti posesti in skupnem upravljanju vztrajala še celotno 14. stoletje. Po smrti Ulrika je na njegovo mesto stopil sin Viljem, nad katerim je Herman I. tudi prevzel skrbništvo.⁶⁹

Septembra 1377 so se vsi moški člani celjske hiše odpravili na križarski pohod v Prusijo – tako je prišlo že do druge interakcije Celjskih s poljsko-litovskim prostorom. Herman I. se je s svojim sinom Hermanom in nečakom Viljemom na pot odpravil v spremstvu avstrijskega vojvode Albrehta, ki si je na pohodu želel pridobiti viteški naziv. Podelitev viteštva je bila sicer lahko izvedena v vsakem vojaškem spopadu ali celo na viteškem turnirju, toda za posebno čast jo je veljalo pridobiti na križarskem pohodu. Pot na skrajni severovzhod takratnega katolištva tako v 14. stoletju ni bila nobena redkost, saj je boj proti poganskim Prusom in Litovcem postal modna muha plemstva do te mere, da je vsaj v drugi polovici tega stoletja obstajala večja verjetnost, da je bil plemič vsaj enkrat v življenju v Prusiji kot pa obratno.⁷⁰

Križarji so krenili na pot z Dunaja in potovali preko Vroclava, Toruna in Marienburga do Königsberga, od koder so se odpravili v pogansko pokrajino, imenovano Samogitija⁷¹, na zahodu Litve. Tam je prišlo do bitke med križarsko vojsko in pogani, čast podelitve viteškega naziva vojvodi Albrehtu pa je pripadla Hermanu I. Celjskemu. Viteško čast si je na pohodu prislužilo še 108 udeležencev, med njimi brez dvoma tudi oba celjska mladeniča, ki takrat nista štela več kot sedemnajst let.

Celjski so pohod izkoristili za utrditev svojega ugleda, kar dokazuje tudi skupni obed, ki ga je Herman I. pripravil za kar 82 ljudi in je imel močan simbolni pomen počasi umirajočega ideala viteških vrednost. Pogostitev, na kateri sta se med drugim točili vipavska in

---

⁶⁸ AS ZL 4633; Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 45. Ulrik I. je na bojnih pohodih v službi Ludvika Anžijskega z njim spletel tesne stike in prav v tej navezi je treba iskati izvor omenjenega zakona.

⁶⁹ Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 47.

⁷⁰ Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*, 42; Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 52.

⁷¹ Uporabljata se tudi izraza Žemaitija, ki izhaja iz litovskega poimenovanja, in Žmudž, ki izhaja iz poljskega poimenovanja.

ljutomerska kapljica, je Herman pripravil iz lastnih, s seboj pripeljanih zalog, kar je predstavljalo izjemen strošek in potrdilo bogastvo Celjskih ter mesto, ki so si ga odmerili med plemenitimi udeleženci pohoda.⁷²

Še pred odhodom na križarski pohod je Herman I. poskrbel za poroki svojih dedičev. Svojega istoimenskega sina je okoli leta 1377 poročil z grofico Ano Schauenberško, nečaku Viljemu pa je za ženo namenil Elizabeto Goriško, hčer goriško-tirolskega grofa Majnharda VII. Poročni dogovor je bil sklenjen že 14. oktobra 1373 v Beljaku, kjer je Majnhard obljubil doto v višini 3000 mark oglejskih denaričev, Herman pa v teku enega leta protidarilo v vrednosti 6000 mark oglejskih denaričev in jutrnjo 1000 mark oglejskih denaričev. Poroka naj bi se izvršila najkasneje v treh letih. Ker sta imela bodoča zakonca skupne prastarše, je bil za sklenitev zakona potreben papeški spregled – Herman I. se je obvezal, da bo zanj poskrbel še pred poroko.⁷³ Ni znano, ali je do sklenitve zakonske zveze dejansko prišlo. Papeški spregled ni znan in tudi Elizabeta se v listinah od tega trenutka več ne omenja, zato je možno, da je še pred poroko umrla.

V drugo je bila Viljemu namenjena mnogo imenitnejša zaročenka, in sicer Ana Poljska, hči poljskega kralja Kazimirja Velikega. Do poroke je prišlo okoli leta 1380 in tako je Celjskim že drugič uspelo v svojo rodbino vnesti moč kraljeve krvi. Za razumevanje, kako je do takšnega razpleta dogodkov prišlo, se moramo približje spoznati z dogajanjem v Krakovu ter oblikovanjem in razvojem poljskega kraljestva nasploh.

1.2 NA POLJSKEM

Konec prvega tisočletja se je Poljska povzpela iz anonimnosti prostranega slovanskega bazena ljudstev, ki so poseljevala ozemlja vzhodno od vzhodne frankovske države. Leta 966 jo je Mieško I. Piast s pokristjanjenjem vključil v kulturno sfero zahodnega krščanstva. Moč nove državne tvorbe je pod dvema generacijama domačih vladarjev rasla in se razpredla po skoraj celotnem prostoru, ki ga je poseljevalo slovansko govoreče prebivalstvo. Po dveh stoletjih vzpona je sledilo obdobje fragmentacije, značilno za določeno stopnjo razvoja srednjeveških kraljevin; vzroke zanjo lahko iščemo v rastoči samozadostnosti provinc in v reakciji proti centralni oblasti. A porajajoča se poljska skupnost je imela srečo, da je živela v obdobju, ko

---

⁷² Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*, 42–44.

⁷³ AS ZL 4629; AS ZL 4630. Gre za dve listini, izdani na isti dan v istem kraju. Eno je izdal Mainhardt VII. Goriško-Tirolski, drugo Herman I. Celjski. O tem tudi: Domenig, »Tuon kunt«, 45; Orožen, *Zgodovina Celja in okolice*, 140; Fugger Germadnik, *Grofje in knezi Celjski*, 54.

so bili njeni sosjedje podobno razklani; rimsko cesarstvo je bilo oslabiljeno zaradi prerekanja s papeštvom in neskončnih posredovanj v Italiji, Rutenija pa je bila še celo bolj razdrobljena kot Poljska. Do takrat, ko so Luksemburžani ponovno na noge postavili Češko in Anžuvinci Ogrsko, sta poslednja dva Piasta, Vladislav Mali in Kazimir Veliki, že utrdila svojo lastno dinastijo in združila poljsko kraljestvo.⁷⁴

Ideja o kronani glavi se je Poljski 13. stoletja zdela vse bolj sprejemljiva in izoblikovala se je misel o vrhovni oblasti kralja nad vsemi deželami, tako nad tistimi, ki jih je upravljal neposredno, kot tudi nad tistimi, ki so že imele svoje kneze.⁷⁵ Kljub temu je bila pot do združitve dolga in trnova. Poleg Vladislava Malega so se za kraljevo krono potegovali še številni drugi poljski veljaki kot tudi češki kralj Vaclav II.; in v bitki za prestol so ga sprva vsi po vrsti premagali. Predvsem češki kralj je lahko poljskemu plemstvu ponudil veliko več v smislu varnosti, ugleda in gospodarskih obetov kot ostali poljski pretendenti. Končni uspeh je Vladislav Mali dolgoval predvsem svoji dolgoživosti, saj je preživel vse svoje tekmece. Do leta 1306 sta bila mrtva tako češki kralj Vaclav II. kot njegov sin Vaclav III. in tako si je Vladislav uspel pridobiti podporo Krakova, kar mu je omogočilo voditi združitev Poljske iz samega središča.⁷⁶

Kmalu si je zagotovil tudi Velikopoljsko in zatrl nemški upor v Krakovu, kjer so se prvič pokazali znaki poljskega šovinizma – Čehi so bili ožigosani kot tujci in služabniki nemškega cesarja, Poljaki so na ključnih položajih zamenjali Nemce, latinščina pa je zamenjala nemščino kot uradni jezik v mestnih protokolih.⁷⁷ Zaradi nadzora nad Velikopoljsko in Krakovom si je Vladislav lahko začel prizadevati za kraljevo dostojanstvo, a to si je lastil tudi novi češki kralj Jan Luksemburški, ki ga je podpiral nemški viteški red. Nazadnje je Vladislavu uspelo pridobiti papeževu privolitev in leta 1320 je bil v Krakovu – ne v Gnieznu, kot je bilo do tedaj v navadi – okronan za poljskega kralja ter tako ponovno združil Poljsko pod svojim žezlom.⁷⁸ Zadnja leta svojega življenja je Vladislav preživel v vojni z nemškim viteškim redom in ob svoji smrti leta 1333 – ravno v času, ko so Žovneški pridobili Celje – je zapustil celo manjše kraljestvo kot tisto, ki mu je bilo priznано ob kronanju.⁷⁹

---

⁷⁴ Povezto po Davies, Norman. *God's Playground: A History of Poland. Vol. 1: The Origins to 1795*. Oxford: Oxford University Press, 2005, 76.

⁷⁵ Gieysztor, Aleksander, et al. *Zgodovina Poljske*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982, 94; Lukowski, Jerzy, in Hubert Zawadzki. *A Concise History of Poland*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 19.

⁷⁶ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 19–22.

⁷⁷ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 23–24; Davies, *God's Playground*, 76.

⁷⁸ Davies, *God's Playground*, 76–77; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 24, 28.

⁷⁹ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 26.

Vladislava Malega je brez nasprotovanja nasledil sin Kazimir, ki je podedoval dolgo in nepravilno ozemeljsko tvorbo, ki se je raztezala od severozahoda proti jugovzhodu na obeh straneh reke Visle in je vključevala manj kot polovico ozemlja in prebivalstva, ki bi se lahko smatralo za poljsko.⁸⁰ Prvo desetletje njegove vlade je zaznamovala dolga vrsta diplomatskih pogodb, s katerimi je s premišljeno popustljivostjo utrdil svojo pozicijo. Sklenil je premirje z nemškimi viteškimi redom in se v zameno za pokrajini Kujawy in Dobrzyń odpovedal celotni Pomeraniji z Gdanskom.⁸¹ Sledila je pomiritev s češkim kraljem Janom Luksemburškim – Kazimir je priznal njegovo gospostvo nad Šlezijo in ga z denarno odkupnino prepričal, da se je odpovedal zahtevam po poljski kroni.⁸² Nadomestilo za izgubljena ozemlja na zahodu je kmalu našel na vzhodu, kjer so se razprostirala rodovitna prostranstva Rdeče Rutenije, skozi katera je tekla velika vzhodno-zahodna kopenska trgovska pot. Apetite so zbujala tudi Litvi in Ogrski, a Kazimir je uspel osvojiti Galicijo in Volhinijo s cvetočim mestom Lvov; tako je poljsko kraljestvo prestopilo meje svojega etničnega okvira.⁸³

Kazimirjev glavni dosežek je bila obnova monarhične oblasti doma, znotraj ozkih meja, ki so bile na voljo srednjeveškim vladarjem.⁸⁴ Vzpostavil je učinkovito upravo in kodificiral obstoječe zakone, ki so se nanašali na vsak vidik javnega življenja in predstavljali jedro, okoli katerega se je v naslednjih štirih stoletjih izoblikovalo poljsko pravo.⁸⁵ Spodbujal je naseljevanje Judov, predvsem pribežnikov iz cesarstva, in tako ustvaril podlago za razvoj največje judovske skupnosti v Evropi. Njegovo vladavino je zaznamovala rast mest, Krakov se je v tem času iz lesenega mesta spremenil v mesto iz kamna in opeke; to obdobje se je v zgodovino zapisalo kot *veliki dnevi Krakova*. Trgovanje je cvetelo kot še nikoli poprej, opazen je bil tudi napredek v vsakdanji prehrani in standardu življenja vseh družbenih slojev. Kazimir je ustanovil prvo univerzo na poljskem ozemlju, ki pa ni preživela svojega ustanovitelja – s svojim neprekinjenim delovanjem je začela šele leta 1400, ko so jo ponovno ustanovili Jagelonci.⁸⁶ Vodil je tudi koherentno zunanjo politiko, utrdil položaj Poljske in ji dal mednarodno veljavo. Opiral se je predvsem na vedno tesnejše zavezništvo z Ogrsko, takoj ko so dopuščale okoliščine, pa je vzpostavil dobre odnose tudi s češkim kraljestvom in

---

⁸⁰ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 26.

⁸¹ Davies, *God's Playground*, 77–78.

⁸² Halecki, Oskar. *A History of Poland*. London: Henley: Routledge & Kegan Paul, 1978, 53.

⁸³ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 27; Halecki, *A History of Poland*, 54–55; Gieysztor, *Zgodovina Poljske*, 97–98.

⁸⁴ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 30.

⁸⁵ Davies, *God's Playground*, 78.

⁸⁶ Davies, *God's Playground*, 78; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 30–32; Halecki, *A History of Poland*, 56–57.

rimskim cesarstvom.⁸⁷ Kljub številnim konfliktom je v tistem času oblikoval politiko bližnjih stikov z Litvo, s katero si je delil sovražnika – nemški viteški red.⁸⁸

Zaradi blagostanja, ki ga je Kazimir prinesel svojemu kraljestvu, si je kot edini poljski monarh prislužil naziv Veliki in še stoletja po smrti je veljal za vzor vladarja. Srž številnih problemov, ki zadevajo kasnejši razvoj Poljske, je treba iskati prav v tem obdobju.

Kazimirju je spodletelo le na enem področju – čeprav se je štirikrat poročil, ni imel legitimnega moškega naslednika.

S prvo ženo Aldono, hčerjo litovskega velikega vojvode Gediminasa, je imel dve hčeri. Po njeni smrti se je v drugo poročil z Adelajdo Hesensko, a zakon ni prinesel otrok in zakonca sta živela ločeno – tako naj bi se Kazimir še za časa Adelajdinega življenja poročil s svojo ljubico. Tudi ta bigamični zakon ni trajal dolgo; že leta 1365 se je poročil četrtič, tokrat z Jadvigo Žagansko, pravnukinjo litovskega velikega vojvode Gediminasa.⁸⁹ Ker je bila Kazimirjeva druga (morda tudi tretja) žena še vedno živa, zakon ni bil priznan za legitimnega, kar je veljalo tudi za tri deklice, ki so se rodile v petih letih pred smrtjo velikega kralja. Rojstvo najstarejše Ane, bodoče žene Viljema Celjskega, lahko umestimo v leto 1366⁹⁰, sledili sta še Kunigunda in Jadviga. Ano so že kot otroka zaročili z Vaclavom, sinom cesarja Karla IV., a je bila zaroka še pred smrtjo njenega očeta preklicana. Leta 1368 je papež legitimiral Kazimirjev in Jadvigin zakon in s tem tudi obe takrat že rojeni hčeri; dodatni potrdili pa sta sledili še v letih 1369 in 1371, ko je papež Ani in njeni sestri Jadvigi⁹¹ podelil vse pravice zakonskih otrok s pripombo, da ne moreta dedovati poljskega kraljestva.⁹²

Zato je Kazimir za dediča poljske krone že zelo zgodaj določil nečaka Ludvika Anžujškega, sina svoje sestre Elizabete. A tudi Ludvik ni imel sinov, zato je poljski kralj kasneje posvojil še svojega vnuka Kazimirja, ki naj bi nasledil poljsko krono po Ludvikovi smrti – poljsko-ogrsko zveza naj bi tako imela le začasen značaj. Do tega ni prišlo, saj je Kazimir umrl še pred Ludvikom.⁹³

---

⁸⁷ Halecki, *A History of Poland*, 56.

⁸⁸ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 55.

⁸⁹ V literaturi jo najdemo tudi pod nazivom Jadviga Glogovska, saj je bil njen oče Henrik V. Železni tako vojvoda Žaganski (od 1342) kot vojvoda Glogovski (od 1349). *PSB IX*, s. v. »Henryk III (V)«.

⁹⁰ V pismu Urbana V., datiranem s 5. decembrom 1369, je imenovana *infans*, v pismu Gregorja IX., datiranem z 11. oktobrom 1371, pa *etate minor*. Balzer, Oswald. *Genealogia Piastów*. Kraków: Avalon, 2005, 714.

⁹¹ Drugorojena Kunigunda je kmalu po rojstvu umrla. Balzer, *Genealogia Piastów*, 718–719.

⁹² Balzer, *Genealogia Piastów*, 714.

⁹³ Halecki, *A History of Poland*, 59, 69; Davies, *God's Playground*, 83–84; Gieysztor, *Zgodovina Poljske*, 98; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 33.

Kazimir Veliki je umrl 5. novembra 1370 in z njim je izumrla tudi domača poljska dinastija Piastov.⁹⁴ Poljsko je pripravil na sodelovanje z drugimi narodi v okviru skupne države, četudi pod žezlom tuje dinastije – kot načrtovano je poljski prestol zasedel njegov nečak Ludvik Anžujski. Potrjen je bil iz preprostega razloga: njegova zasebna dinastična politika je dobro sovpadala z interesi poljskega plemstva.

Ludvik in njegova žena Elizabeta Kotromanić sta prevzela tudi skrbništvo nad Kazimirjevima hčerama – tako Ano Poljsko kot Viljema Celjskega sta vzgajali bosenski sestri. Princesi sta bili skupaj z materjo Jadvigo Žagansko⁹⁵ prisotni na Ludvikovem kronanju v Krakovu, nato pa ju je Ludvikova mati Elizabeta odpeljala s seboj v Budo, kjer sta preostanek mladosti preživeli skupaj s Ludvikovima hčerama Marijo in Jadvigo.⁹⁶

Po kronanju v Krakovu je Ludvik le redko obiskal Poljsko, vladal je preko svojih regentov, ki so se pogosto menjavali – Ludvikovi materi Elizabeti so sledili še trije. Državo je *de facto* vodil del malopoljskega plemstva, prepuščen svojim lastnim načrtom v obsegu, ki v času Kazimirja ni bil mogoč.⁹⁷ Ogrski interesi v Rdeči Ruteniji niso bili nič manjši od poljskih, zato je Ludvik izkoristil situacijo in sporno ozemlje priključil Ogrski. Hkrati se je odpovedal še nekaterim poljskim mejnim območjem, kar je povzročilo neizmerno nezadovoljstvo in se odrazilo v uporih v Krakovu.⁹⁸

Tudi Ludvik Anžujski se je soočil s problemom nasledstva – dogovori iz časa Kazimirja Velikega so pravico do prestola priznali le Ludvikovim sinovom, a ta je imel le dve preživeli hčeri. Leta 1374 so se predstavniki poljskega plemstva zbrali v Košicah, kjer so zagotovili poljsko krono eni izmed Ludvikovih hčera. V zameno so dobili pomemben privilegij, ki je potrdil pravice poljskega plemstva in jih znatno razširil po ogrskem vzoru. S tem je moč šlahte izjemno narasla in kasneje, ko je Ogrska že zdavnaj izgubila svojo neodvisnost, je ogrski tip svoboščin še dolgo nedotaknjen živel na Poljskem.⁹⁹

---

⁹⁴ Kasneje je bil naziv Piast politična oznaka pri kraljevih volitvah, ki je označevala domačega poljskega kandidata. Leta 1780 je škof in zgodovinar Naruszewicz s to besedo označil staro poljsko dinastijo, ki se je sklicevala na rod Piasta – kmeta, a ni nikoli uporabljala tega naziva sama zase. Davies, *God's Playground*, 85.

⁹⁵ Jadviga se je po kronanju vrnila v domači Žagan in se dve leti kasneje ponovno poročila. *PSB X*, s. v. »Jadviga, krolowa Polski«.

⁹⁶ Długosz, *Annales: Liber X*, 18, 23. Długosz piše, da je Ludvik uredil legitimizacijo Kazimirjevih hčera, kar ne more držati, saj jima je pravice zakonskih otrok priznal že papež v času Kazimirja.

⁹⁷ Davies, *God's Playground*, 88; Gieysztor, *Zgodovina Poljske*, 99.

⁹⁸ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 37.

⁹⁹ Davies, *God's Playground*, 91; Halecki, *A History of Poland*, 66; Davies, *God's Playground*, 90; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 36.

Pojavljajo se deljena mnenja, ali je Ludvik nameraval zapustiti tako Ogrsko kot Poljsko svoji starejši hčeri Mariji in njenemu zaročencu Sigismundu Luksemburškemu, brandenburškemu mejnemu grofu, ali jima je namenil le ozemlje Poljske, ki se je dobro pokrivalo z interesno sfero Luksemburžana, Ogrsko pa namenil mlajši hčeri Jadvigi, ki je bila obljubljena avstrijskemu nadvojvodi Viljemu Habsburškemu.¹⁰⁰

V trenutku, ko si je Ludvik izbral pravico nasledstva po ženski liniji, je mlada poljska princesa Ana, ki je še vedno živela na budimskem dvoru, začela predstavljati konkurenco Ludvikovim hčeram, saj bi potemtakem kot prvorojenka imela po svojem očetu Kazimirju legitimno pravico do poljskega prestola.¹⁰¹ Da bi jo Ludvik izločil iz tekme za poljsko krono, je našel v Viljemu Celjskem nadvse ustreznega ženina za piastovsko princeso. Celjski grofje so bili ravno prav visoko oz. nizko za njegove načrte in tudi Celje, novi dom nesojene kraljice, je bil primerno oddaljen.¹⁰²

1.3 POROKA ANE POLJSKE IN VILJEMA CELJSKEGA TER ROJSTVO HČERE

O poroki Ane Poljske in Viljema Celjskega poročajo Długosz, Andrej iz Regensburga in Celjska kronika, a kdaj je do nje prišlo, ni povsem jasno.¹⁰³ Ludvik Anžujski je Ani namenil visoko doto 20 000 zlatnikov, kar je mogoče razbrati iz listine s 27. marca 1382, kjer najdemo prvo omembo tega zakona. Ogrski kralj je v njej določil, da v primeru, če Ana in Viljem umreta brez potomcev, Anino že izplačano doto dobijo Herman II. ali njegovi potomci.¹⁰⁴ Leto kasneje je avstrijski vojvoda Leopold III. vsem trem celjskih grofom izdal dovoljenje, da lahko Ani kot del zaženila podarijo posest v Metliki v vrednosti 19 200 zlatnikov, ki so jo imeli od Habsburžana v zastavi.¹⁰⁵ Ana je poleg tega dobila še 10 000 zlatnikov jutrne in protidoto v neznani vrednosti.¹⁰⁶

Posledično bi lahko sklepali, da je bil zakon sklenjen okoli leta 1382, a testament Elizabete, Ludvikove matere, s 6. aprila 1380 nakazuje, da je do poroke prišlo že prej. V njem najdemo

---

¹⁰⁰ Halecki, Oscar. *Jadwiga of Anjou and the Rise of East Central Europe*. New Jersey: Columbia University Press, 1991, 75; Halecki, A *History of Poland*, 67; Gieysztor, *Zgodovina Poljske*, 99; Engel, Pál. *The Realm of St Stephen: A History of Medieval Hungary, 895–1526*. London; New York: I.B. Tauris, 2001, 170.

¹⁰¹ Obe Kazimirjevi hčeri iz prvega zakona sta bili na tej točki že mrtvi.

¹⁰² Grdina in Štih, *Spomini Helene Kottanner*, 12–13.

¹⁰³ Długosz, *Annales: Liber X*, 23; Andrej iz Regensburga, »Cronica inedita«, 296; Kronos, *Die Freien von Saneck*, 72; prevod: Golia, *Kronika grofov Celjskih*, 13.

¹⁰⁴ »... quod in casu quo inclitam domina Annam olim natam illustissimi Kazimiri regis Polonie consortem magnifici domini Wilhelmi comitis Cilie decedere contingat absque prole, quod deus auertat et eiam decesso ipso comite Wilhelmo prole cum dicta domina Anna non habere, ex tunc illa dos viginti milium florenos auri quam dicte domine Anne tempore sue maritagi dedimus ...«AS ZL 4327.

¹⁰⁵ AS ZL 4335.

¹⁰⁶ AS ZL 4384.

zapis, ki se nanaša na Elizabetini vnukinji, zraven pa zaznamek *item filie regis Polonie unum crinale*. Pri tej omembi gre lahko samo za eno izmed Kazimirjevih hčera, ki se je v tistem času še nahajala v Budi, druga pa je bila takrat očitno že poročena. Ker zapis ne vsebuje imena, ne moremo zagotovo vedeti, za katero gre. Ana je takrat že dopolnila štirinajst let in tako preseгла starostno omejitev dvanajstih let za poroko, zato se zaznamek najverjetneje ne nanaša nanjo.¹⁰⁷ Datum sklenitve zakona med Ano in Viljemom moramo torej iskati pred 6. aprilom 1380.

Ani Poljski in Viljemu se je v zakonu rodil le en otrok – hči Ana. Datum njenega rojstva literatura najpogosteje postavlja med leti 1380 in 1381, torej takoj po poroki, ni pa izključeno, da se je rodila kasneje. Herman II. v testamentu iz leta 1396 naroča, da ji je treba najti ustreznega moža, zato je možno, da je takrat že dopolnila primerno starost za poroko.¹⁰⁸ Med leti 1400 in 1401, ko je prišla snubitvena ponudba, ni bilo nobene starostne ovire za sprejem le-te, kar pomeni, da je bila Ana takrat stara najmanj dvanajst let. Leto njenega rojstva moramo zato umestiti med leti 1380 in 1388, zaradi pomanjkanja virov pa natančnega datuma ni mogoče definirati.

V letu 1385 je Herman I. umrl in dobro pozicionirano hišo Celjskih prepustil v upravljanje sinu Hermanu II. in nečaku Viljemu I. Sprva je kazalo, da se bo vzorec vodenja izpred četrto stoletja ponovil – na čelu sta bila oba moška potomca, ki sta složno zasledovala skupni cilj: povečanje posestne moči in ugleda celjske hiše.¹⁰⁹

Kako sta si bratranca razdelila naloge, je vprašljivo. Zawadzky meni, da se je Viljem le izjemoma udeleževal upravnih poslov.¹¹⁰ To bi bilo težko verjeti, saj se je v listinah začel omenjati že zelo zgodaj, njegovo ime prvič zasledimo leta 1371, ko je imel največ enajst let. V obdobju naslednjih dveh let je naveden le v listinah avstrijskih vojvod Albrehta in Leopolda, ki se nanašajo izključno na zastave premoženja, hkrati s Hermanom II. pa ga je cesar Karel IV. Luksemburški leta 1372 drugič povzdignil v grofovski stan. Od leta 1373 naprej, ko je najverjetneje dopolnil dvanajst let, se začne Viljemovo ime pojavljati tudi v listinah drugih izstavljalcev, ki se nanašajo na tekoče poslovanje in vključujejo predvsem

---

¹⁰⁷ Balzer, *Genealogia Piastów*, 715–716. Orožen narobe zapiše, da je točen datum poroke 6. april 1380; za napako je najverjetneje kriv netočen prevod iz Poljskega biografskega leksikona. Orožen, *Zgodovina Celja in okolice*, 139.

¹⁰⁸ HHStA AUR, 1396 Juni 23.

¹⁰⁹ Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 55.

¹¹⁰ Zawadzky, *Die Cillier und ihre Beziehungen*, 10.

prenose premoženja ali dedovanje. Ostale posle in razsodbe je Herman I. še vedno opravljal sam, a kljub temu se Viljem poleg svojega skrbnika do njegove smrti (torej med leti 1371 in 1384) pojavi v 36 % vseh ohranjenih listin.¹¹¹

Zdi se, da se je Herman I. zvesto držal načela skupnega upravljanja rodbinskega premoženja in je svojega nečaka takoj, ko je dosegel primerno starost, uvedel v poslovanje; a koliko je bil Viljem dejansko udeležen pri sklepanju poslov, je vprašljivo. Vsaj na začetku je zagotovo šlo le za nominalno vključitev, ki pa je z leti verjetno pridobila tudi večjo realno težo.

Istoimenski sin Hermana I. se v listinah prvič pojavi šele šest let za svojim bratrancem Viljemom, in sicer leta 1377, ko je previdni Herman I. pred odhodom na križarski pohod v Prusijo z Ortenburžani sklenil medsebojno dedno pogodbo.¹¹² Nato se Herman II. do očetove smrti le občasno pojavlja v listinah poleg Hermana I. in Viljema, ki je bil verjetno nekoliko mlajši od svojega bratranca, na kar nakazuje imensko zaporedje v listinah, kjer nastopata skupaj – Viljem je vedno naveden za Hermanom II.¹¹³

Po smrti Hermana I. se oba bratranca, tako Viljem kot Herman II., pojavljata skupaj pri vsem tekočem poslovanju.¹¹⁴ Prav tako kot njunim predhodnikom so jima Habsburžani zaupali deželno glavarstvo na Kranjskem; v tej funkciji sta omenjena v letih 1390 in 1391.

Bratranca sta leta 1387 v Celju kupila stolp s sadovnjakom in na tem mestu začela urejati dvorec, v katerem so se Celjski po besedah Celjske kronike rajši zadrževali kot v gradu nad mestom.¹¹⁵ Reprezentančna stavba ob robu trške naselbine je postala sedež celjskega dvora, ki sta ga ob koncu 14. stoletja zahtevala ugled in vpliv celjske dinastije.¹¹⁶ Mogoče je prav tu odraščala bodoča poljska kraljica Ana skupaj s številnimi otroci Hermana II, ki so bili približno iste starosti kot ona. O njeni izobrazbi lahko le ugibamo. Pogosta praksa tistega časa je bila, da so dekleta vzgajali v ženskih samostanih, med štajerskim plemstvom je bil zlasti priljubljen samostan Marenberg.¹¹⁷ Poljski kronist Długosz navaja, da je Ana ob prihodu v Krakov govorila samo nemško, kar je presenetljivo, saj so se na celjskem dvoru mešali številni jeziki – poleg nemščine in slovanskega dialekta okolice, ki ga je plemstvo za

---

¹¹¹ CKSL, 1370–1385. Podrobnejša statistika v Prilogi 1.

¹¹² CKSL, 23. 11. 1377.

¹¹³ CKSL, 1377–1385.

¹¹⁴ CKSL, 1385–1391.

¹¹⁵ »... den schonen fürstlichen hoff, der hervor vor der stadt Cilli gelegen was ... die graffen von Cilli so sy zu Cilli warn, mehr gewohnet als in der grossen purck die in der stadt ist.« Krones, *Die Freien von Saneck*, 139; prevod: Golia, *Kronika grofov Celjskih*, 54.

¹¹⁶ Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski* 56.

¹¹⁷ Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 66.

interakcijo z nižjimi sloji moralo do neke mere obvladati (predvsem moški del), so priženjene celjske grofice prinesle še vsaj madžarski jezik ter slovanski dialekt, ki so ga govorili na ozemlju današnje Bosne (Ana Poljska in Katarina Kotromanić).

Celjska grofa sta se zagotovo zavedala dinastičnega potenciala svojih potomcev, zato lahko sklepamo, da so prejeli izobrazbo, ki jim je s strateškimi porokami omogočila nemoteno integracijo v plemiško elito.

Skupna vladavina obeh bratrancev ni trajala dolgo. Viljem je že leta 1392 umrl, star največ dvaintrideset let.¹¹⁸ Zaradi vedno pogostejših osmanskih vpadov po zmagi na Kosovem polju leta 1389 je mladi ogrski kralj Sigismund Luksemburški izvedel splošni vojaški poziv za madžarsko plemstvo, na pomoč pa je poklical tudi vojsko iz sosednjih dežel. Odzval se je tudi Viljem in se s številnim spremstvom udeležil pohoda, ki ga ni vodil sam Sigismund in ni prinesel večjega uspeha.¹¹⁹ Na poti nazaj je vojsko zajela epidemija, v kateri so izgubili življenje številni gospodje in vitezi, med njimi se je tragično končala tudi za Viljema, ki je po prihodu na Dunaj umrl.¹²⁰

Najkasneje dve leti po Viljemovi smrti se je njegova vdova Ana Poljska ponovno poročila. V listini iz septembra 1394 že nastopa kot žena vojvode Ulrika I. Teškega, kjer potrjuje, da je od Hermana II. sprejela 16 000 zlatnikov kot izplačilo svoje dote, jutrne in protidote. 8 000 zlatnikov ji je Herman do tistega trenutka že izplačal, ostalih 8 000 pa se je obvezal plačati v naslednjega pol leta. Listina je pečatena z lepo ohranjenim piastovskim orlom, kar je edini znani primer pečata Ane Poljske, ki je preživel do danes. Svoj pečat je na listino dodal tudi Anin novi mož, s katerim se je preselila na grad Teck in tako zapustila Celje ter – presenetljivo – pustila svojo edinko v skrbništvu Hermana II.¹²¹

---

¹¹⁸ Viljem je zadnjič dokumentiran novembra 1391, ko je kot kranjski deželni glavar (tokrat sam) razsodil glede nekega spora. CKSL, 7. 11. 1391, Celje. Od decembra 1392 se Herman II. v listinah pojavlja sam. CKSL, 28. 12. 1392, Čedad.

¹¹⁹ Mlinar, *Podoba Celjskih grofov*, 46.

¹²⁰ »Graf Wilhalm von Cilli rayt im ze hilf mit ainem guten volkch; dem sturben unterwegs ettlich ritter und knechte, und der sleg graf von Cilli cham siecher gen Wiene, da er auch von disem leben verschied.« MGH VI, *Österreichische Chronik von den 95 Herrschaften*, 206. »... hulfen im die herren von Enngellannt, der von Czili und maniger lanntherr. Do si her haim komen, do starb der von Czili und annder herren und knecht.« MGH VI, *Wiener Annalen von 1348 – 1404*, 236.

¹²¹ AS ZL 4384.

1. Pečat Ane Poljske, vojvodinje Teške. Legenda: »Sanna chvniq Kasimiri tochter von Polan herczogin zu tek.« (AS ZL 4384, 16. september 1394)

1.4 ANDLEIN V OPOROKI HERMANA II. CELJSKEGA

Poljski zgodovinarji navajajo, da je Ana po izgubi obeh staršev na celjskem dvoru igrala majhno vlogo. Živela naj bi zapostavljeno in osamljeno življenje, na kar naj bi kazalo dejstvo, da ji ob primerni starosti niso poiskali ženina, to pa naj bi bilo povezano z izplačilom dote. Tako naj bi Ana, ki je bila po vrhu še neprivlačnega videza, lahko računala le na skromne obete za poroko, medtem ko naj bi Herman II. prednost dajal predvsem svojim lastnim hčeram.¹²²

Pri teh navedbah gre za gola ugibanja in smela psihološka predvidevanja, ki temeljijo na Aninem domnevno pasivnem ravnanju v vlogi kraljice, dodatno pa jo je stigmatizirala še Długoszova opazka o njenem neprivlačnem videzu.¹²³

¹²² Rudzki, *Polskie królowe*, 81; Duczmal, *Jogailaičiai*, 361; Kienzler Iwona. *Wierny mąż niewiernych żon, Władysław Jagiello*. Warszawa: Dom Wydawniczy "Bellona", 2012, 103–105; Besala, Jerzy. *Małżeństwa królewskie. Jagiellonowie*. Warszawa: Bellona: Muza SA, 2006, 23.

¹²³ Predvsem v poljudnozgodovinski literaturi o Jagelovih ženah najdemo močno stereotipne prikaze celjskega rodu, ki temeljijo na Piccolominijevih pristranskih zapisih. Kieznzlerjeva gre celo tako daleč, da Celjske opiše

Nekoliko drugačno sliko ponudi testament Hermana II. Celjskega s 23. junija 1396. Senior družine je svojo voljo dal zapisati pred odhodom na pohod proti Osmanom, ki se je za križarsko vojsko pri Nikopolju končal tragično, a Hermanu II. se je nasmehnila neizmerna sreča, saj je kralju Sigismundu rešil življenje in tako ustvaril temelj za večdesetletno vzajemno sodelovanje, ki je Celjskim prineslo neslutene koristi.

Oporoka ponudi enkratno vpogled v življenje celjskega dvora tistega časa, zlasti v okolico še živečih družinskih članov. Dokument je v poljski literaturi razumljivo popolnoma neznan, presenetljivo pa je, da je le redko upoštevan tudi v slovenski in nemški historiografiji.¹²⁴

Herman II. je za vršilca oporoke določil svojega bratranca Friderika Ortenburškega, ki bi v primeru njegove smrti postal tudi zastopnik celjskih posesti in skrbnik Hermanovih otrok ter varovanke Ane, dokler najstarejši sin ne bi dopolnil primerne starosti za prevzem celjske dediščine.¹²⁵ Nato Ortenburžanu naroči, naj dobro poskrbi za njegovo mater Katarino in nadaljuje z navodilom, da se mora izvršiti sklenjena pogodba glede poroke najstarejšega sina Friderika II. z Elizabeto Morduško. Obljubljena sta si bila že leta 1388 in osem let kasneje očitno vsaj eden od njiju še ni dopolnil potrebne starosti za skok v zakonski jarem.¹²⁶

Sledi celoten odstavek, namenjen Ani – Herman jo imenuje z ljubkovalnico *muemel Andlein*.¹²⁷ Grofu Frideriku Ortenburškemu naroči, naj ji po svojih najboljših močeh poišče primerneža. Sledijo določila glede Anine dote – vsega skupaj ji je namenil 20 000 zlatnikov, kar je bil do tedaj najvišji znesek, ki ga je katera izmed celjskih grofic prejela za zakon (enak znesek je kot doto s seboj prinesla njena mati Ana Poljska).¹²⁸ Prvih 10 000 zlatnikov bi bilo Ani treba izplačati takoj ob poroki, preostanek pa v naslednjih petih letih, vsako leto po 2 000 zlatnikov, če bi bil zakon konzumiran. Določeno je, da se mora Ana poročiti po deželni pravu Štajerske in v primeru, da premine brez lastnih potomcev, se njena dota po štajerskem deželni pravu prenese na Hermanove dediče. Iz teksta se da

---

kot »družino iz pekla«. Ano poskušajo prikazati kot tragično dedinjo Piastov, ki po težkem življenju na celjskem dvoru doživi zgodbo Pepelke.

¹²⁴ Kolikor mi je znano, je nanj v svoji disertaciji opozoril le Domenig, v ostalih prispevkih o Celjskih ga med opombami nisem uspela zaslediti. Za razliko od drugih celjskih listin ta ni bila vrnjena v Slovenijo in se še danes nahaja v dunajskem *Haus-, Hof- und Staatsarchiv*.

¹²⁵ »... als lang untz das unsere Kind(er) zu ire Iaren komen welher und(er) unsern Sunn denn yeder eltist ist und wenn d(er)selb dieselb(en) weg(e)n unser herscheft und gesloss selber innhalten gewaltig sein und aussrichten wil.« HHStA AUR, 23. junij 1396. V luči te določbe se zastavlja vprašanje, ali je pravilna splošno uveljavljena teza, da je bil Hermanov najstarejši sin Friderik rojen kmalu po poroki, torej okoli leta 1378. V tem primeru bi bil v času zapisa oporoke star okoli osemnajst let in opazka o dosegu dovolj visoke starosti ne bi bila smiselna.

¹²⁶ CKSL, 30. september 1388, s. 1.

¹²⁷ Gre za precej običajno pomanjševalnico imena Ana, ki lahko kaže na izraz naklonjenosti. Vzdevek je Herman II. v listinah uporabljal tudi za druge osebe z imenom Ana; primer: CKSL, 7. april 1428.

¹²⁸ Hermanova hči Katarina je ob poroki s Henrikom Goriškim prejela 12.000 zlatnikov, Ani je bila ob poroki z Nikolajem Garajjem namenjena dota 6.000 zlatnikov, za najmlajšo Barbaro znesek ni znan, zaradi poroke v kraljevo družino pa je bil zagotovo visok. Domenig, »Tuon kunt«, 49, 51.

razbrati, da je določena navodila glede Anine prihodnosti zapustil že njen pokojni oče Viljem in da se Hermanova določila ravnajo po njih; »als da der vorg(enannte) ir was user lieber vet(er) selig(er) auch vormaln also geschaf hat«. ¹²⁹

V preostanku oporoke Herman II. naroča Ortenburžanu, naj poskrbi tudi za poroke njegovih ostalih sinov in hčera, vendar ne poda natančnejših navodil. Čisto na koncu še določi, kako naj skrbijo za blagor njegove duše. ¹³⁰

2. Oporoka Hermana II. Celjskega. (HHStA AUR, 23. junij 1396)

Leta 1396 so bili še vsi otroci v Hermanovem skrbništvu neporočeni in so skupaj z njim in babico Katarino živeli na celjskem dvoru. V testamentu ni omenjena Hermanova soproga Ana Schauenberška, zato lahko sklepamo, da je bila v tistem času že mrtva.

¹²⁹ »Wir schaff(en) auch das uns(er) Oheim von Ortenburg uns(ere) liebe mu(o)emen Andlein graf Wilhelms w cili uns(er)s lieben vet(er)n selig(e)n toch(er) veheyradten und si mit eine(m) mann aussrichten sol so er nach seinen trawn aller erberlichest und pest than und mag und sol man ir des ersten zehen taws guld(en) gebn ze heyradgut und wenn es denn ze schulden komen ist und das si bei irem gemahel gelegn hat so sol man ir darnach in den nagsten funfiaren alle iar zway taws guld(en) bezall(e)n und aussrichten damit ir zwanzig taws guld(en) ze heyradgu(e)t geualln sulln und daru(m)b si auch gentzl(ich) aussgericht sol werden ynner den funfiaren nach dem und si bei gelegn hat als da der vorg(enannte) ir was user lieber vet(er) selig(er) auch vormaln also geschaf hat doch also das man mit ir heyraten sol nach dem landsrechte ze Stey(er) und sol auch das v(er)brift w(er)den ob das geschah das dieselb Andel unse(re) lieb mu(o)emen an leiberben abging das got nicht ernvoll das denn unsere erben, dasselb heyradgut, wiss ze umden, waz des her wid(er) gewall(e)n sull nach dem landsrecht(e) ze Steyr.« HHStA AUR, 23. junij 1396.

¹³⁰ HHStA AUR, 23. junij 1396.

Zanimivo je dejstvo, da je Herman največ prostora v oporoki namenil svoji varovanki Ani. Od svojih otrok je poimensko omenil le Friderika II., medtem ko so določila za vse ostale sinove in hčere podana v paketu. O vzrokih lahko le ugibamo. Če je bila Ana rojena takoj po poroki svojih staršev, bi lahko bila najstarejše dekle v razširjeni družini – a tega ni mogoče z gotovostjo trditi, saj ne vemo natančno, kdaj so bili rojeni Hermanovi otroci. Morda je v tem času že dopolnila primerno starost za poroko in so bila natančna navodila glede njene prihodnosti nujna – zato ji je bil v oporoki odmerjen tudi primeren prostor. Obstaja možnost, da je Herman II. želel le natančno zapisati navodila Aninega očeta, pokojnega Viljema I., ki jih je ta zapustil o prihodnosti svoje edinke. Upoštevati pa je treba tudi, da je bila Ana hči poljske princese in tako nosilka piastovskega krvnega kapitala, ki se ga je Herman II. zagotovo zavedal in zato visoko zastavil ambicije glede njene poroke, na kar kaže tudi visoka dota.

Sodeč po Hermanovem testamentu je bila Ana trdno vpeta v življenje celjskega dvora in je po izgubi oz. odhodu staršev vsekakor ni doletela usoda odrinjene in pozabljene pastorkice.

Ni znano, ali je Herman II. po povratku z bojnega pohoda zasnoval kakšne ženitne načrte za Ano, kar bi bilo v primeru njene zadostne starosti smiselno (je pa treba pripomniti, da je Herman II. tudi svoji starejši hčeri poročil relativno pozno). Tako viri o Ani molčijo vse do leta 1400, ko so na celjski dvor prišli poljski sli in v imenu poljskega kralja zaprosili za roko vnukinje Kazimirja Velikega.

1.5 JADVIGA KOT *REX POLONIAE* IN POVEZAVA Z LITVO

Po smrti ogrsko-poljskega kralja Ludvika Anžuskega leta 1382 je bila na ogrski prestol povzdignjena njegova starejša hči Marija. Poljsko plemstvo ni želelo ohraniti personalne unije z Ogrsko, hkrati pa je nasprotovalo temu, da bi poljski prestol zasedel nemški princ, zato je največji kamen spotike predstavljal Sigismund Luksemburški, Marijin zaročenec. Nazadnje so se odločili za kompromis in poljsko krono ponudili Ludvikovi mlajši hčeri Jadvigi ob pogoju, da se prelomi njena zaroka z Viljemom Habsburškim.¹³¹

Po dveh letih pogajanj in spopadov na Velikopoljskem je Jadviga nazadnje prispela v Krakov in bila 15. oktobra 1384 v starosti desetih let okronana kot *rex Poloniae*. Razveljavljena je bila njena zaroka s habsburškim nadvojvodo, ki je po kronanju prišel v Krakov terjat svojo

---

¹³¹ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 37; Davies, *God's Playground*, 90; Halecki, *A History of Poland*, 67; Gieysztor, *Zgodovina Poljske*, 99.

nevesto, vendar ga je poljsko plemstvo nečastno izgnalo iz mesta.¹³² Malopoljski plemiči so medtem našli primernejšega kandidata za Jadvigo in tako sklenili eno izmed najbolj presenetljivih odločitev poznega srednjega veka – na prestol so povabili poganskega litovskega velikega vojvodo Jogaila.

Litovci se še danes ponašajo z dejstvom, da so bili zadnje pogansko ljudstvo v Evropi. V 13. stoletju so se v boju proti zahodnim krščanskim silam, predvsem nemškemu viteškemu redu, združila številna majhna litovska plemena in oblikovala svojo državo. Kratek čas je Litva predstavljala edinstveno pogansko kraljestvo in hitro rastočo vojaško silo, ugnedeno med krščanski vzhod in zahod. Po obdobju razdrobljenosti se je na začetku 14. stoletja pod velikim vojvodo Gediminasom začela hitra ekspanzija države. Da bi si lahko privoščila izjemno drago obrambo pred nemškim viteškim redom, ki ji je zapiral dostop do Baltskega morja na zahodu, se je iz srca domovine med Nemunasom in Dvino usmerila proti jugu in vzhodu, kjer je po propadu Kijevske Rusije naletela na le malo odpora.¹³³

Po Gediminasovi smrti se je v Litvi uveljavila zanimiva oblika vladavine – v času, ko sta celjsko grofijo skupno vodila brata Ulrik in Herman, sta si v poganski deželi na severu oblast, ozemlje in upravo enakovredno razdelila Gediminasova sinova Algirdas in Keistutis. V to ju je prisilila nenehna izpostavljenost križarjem z zahoda, učinkovito diarhijo pa je omogočilo tudi iskreno prijateljstvo med bratoma. V tem času je Litva doživela največjo ozemeljsko ekspanzijo – Algirdas je vladal vzhodnemu delu države in jo razširil daleč na ortodoksni vzhod in jug, medtem ko je Keistutis nadzoroval zahodni del Litve in bil nenehne bitke z nemškim viteškim redom. Geografska in politična usmeritev se je odražala tudi v kulturi dvora; v Keistutisovem delu države, ki je bil pod močnim vplivom križarjev in katolištva, je njegov naslednik Vytautas prejel za tisti čas zelo dobro izobrazbo, medtem ko je Algirdasov sin Jogaila na vzhodu, kjer so se mešali tatarski in ortodoksni vplivi, ostal nepismen.¹³⁴

Algirdasa je po njegovi smrti leta 1377 nasledil Jogaila in v državi je pod hudim tevtonskim pritiskom prišlo do razdora, ki se je končal z umorom Keistutisa in pobegom njegovega sina Vytautasa, ki je zaščito poiskal pri križnikih. Bratranca sta se uspela pomiriti leta 1384, ravno v času, ko je poljski prestol zasedla mlada kraljica Jadviga.

---

¹³² Davies, *God's Playground*, 95.

¹³³ Eidintas, Alfonsas, Antanas Kulakauskas in Mindaugas Tamošaitis. *The History of Lithuania*. Vilnius: "Eugrimas" Publishing House, 2013, 37–39; Davies, *God's Playground*, 93.

¹³⁴ Deveike, Jone. »The Lithuanian Diarchies«. *The Slavonic and East European Review*, 28 (1950), 392–405, 395–397. To pojasni tudi dejstvo, da je Vytatasova korespondenca z velikim mojstrom nemškega viteškega reda potekala v nemščini, medtem ko si je Jagelo z redom dopisoval v latinščini. *SRP: Index*, s. v. »Vytautas«.

Jogaila je h Poljski vodil hladen in preračunljiv razum državnika. Hitra ekspanzija prejšnjih rodov je terjala svoj davek – Litva je bila predimenzionirana in ranljiva državna tvorba, v kateri je pravoslavno slovansko prebivalstvo močno prekašalo število litovskih poganov. Na vzhodu se je v tem času začela vzpenjati Moskovska kneževina in Jogaila je bila v zamož ponujena hči velikega moskovskega kneza ob pogoju spreobrnitve v pravoslavje.¹³⁵ Slednje bi pomenilo izgubo litovske kulturne identitete, prav tako pa ne bi rešilo grožnje nemškega viteškega redu, ki ga je papež pooblastil za pokristjanjenje Litovcev; križniki se niso trudili skriti, da so jim namenili usodo sosednjih Prusov. Jogaila ni mogel zadrževati dveh krščanskih sil hkrati in spoznal je, da lahko na dolgi rok izbere le pot svoje spreobrnitve – in najmanj sprejemljiva je bila konica tevtonskega meča. Krščanstvo je prihajalo tako ali drugače.¹³⁶

Navsezadnje povezave med Poljsko in Litvo niso bile tuje, vzpostavljene so bile že v času Kazimirja Velikega – njegova prva žena Aldona je bila hči velikega vojvode Gediminas, njegova zadnja žena Jadвига Žaganska, mati Ane Poljske, pa je bila pravnukinja istega vojvode.¹³⁷

Tudi poljski velikaši so imeli svoje razloge za povezavo z Litvo. Državi so vezale tako skupne trgovske poti kot tudi skupni sovražnik – nemški viteški red. Poljska si je obetala, da bo s pomočjo Litve dobila nazaj izgubljena ozemlja, hkrati pa je želela preprečiti predvsem nevarnost iz Litve same. Ne nazadnje je slednja obsegala petkratno ozemlje Poljske in z Litvo je Poljska pomenila veliko, brez nje pa zgolj malo.¹³⁸

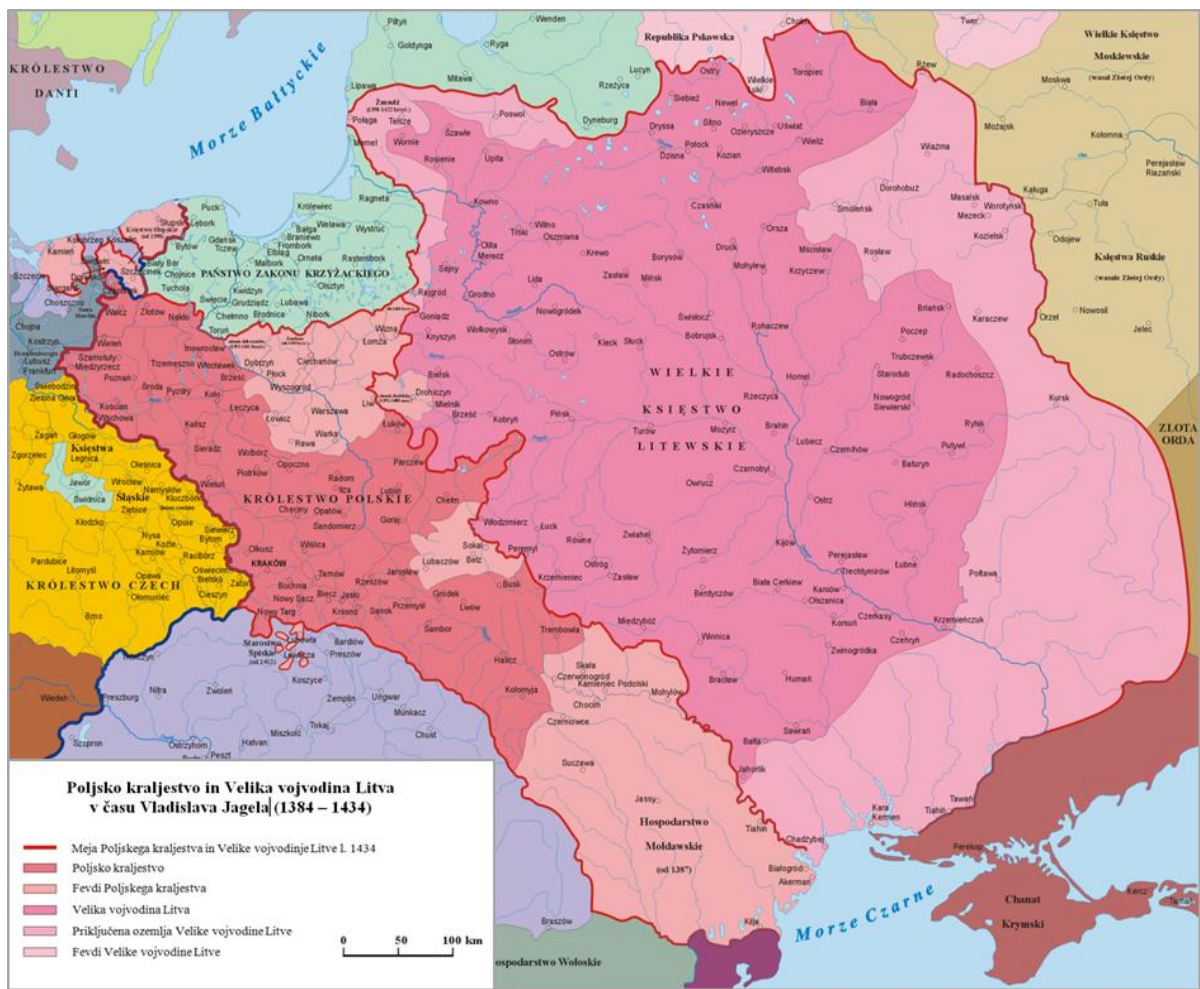
---

¹³⁵ Sruogienė-Sruoga, Vanda. »Jogaila (1350–1434)«. *Lituanus: Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences*, 33/4 (1987).

¹³⁶ Davies, *God's Playground*, 94; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 39–40.

¹³⁷ Rowell, Stephen Christopher. »Unexpected Contacts: Lithuanians at Western Courts«. *The English Historical Review*, vol. 111, 1996, 557–577, 563.

¹³⁸ Davies, *God's Playground*, 94; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 44.

3. Poljsko kraljestvo in Velika vojvodina Litva v času Vladislava Jagela (* 1384; † 1434).
(Wikipedia; priredba: Maja Lukanc)

Skupni interesi so rodili zakonsko in politično zvezo, ki je dva naroda povezala za naslednjih nekaj stoletij. Leta 1385 je Jogaila s sporazumom v Krevi pristal na poroko z Jadvigo, pokristjanjenje Litve, kompenzacija za nadvojvodo Viljema za razdor zaroke z Jadvigo, na vrnitev vseh poljskih ozemelj in ujetnikov ter na priključitev (lat. *applicare*) litovskega ozemlja poljski kroni.¹³⁹ Na podlagi tega je veliki zbor poljskih velikašev v Lublinu Jogaila izvolil za svojega kralja.

Ko je Jadviga dopolnila dvanajst let, je Jogaila s svojimi brati in bratrancem Vytautasom prišel v Krakov. Najprej je bil s krstom sprejet v katoliško cerkev; njegovo krstno ime Vladislav se je vračalo h poljskemu združitelju Vladislavu Malemu, kar je bil zadosten razlog, da je veliki mojster nemškega viteškega reda zavrnil botrstvo.¹⁴⁰ Od takrat ga je Poljska

¹³⁹ Litovci so ta sporazum najverjetneje razumeli kot začasno poročno formalnost. Do dejanske priključitve ni prišlo, oba dela države je družila personalna unija pod vodstvom Jagela. Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 41–42; Davies, *God's Playground*, 94.

¹⁴⁰ Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 38.

poznala pod imenom Władisław Jagiełło (v nadaljevanju Jagelo). Tri dni po krstu, 18. februarja 1386, je sledila poroka z Jadvigo, slab mesec kasneje pa je bil Jagelo kronan *jure uxoris* za kralja Poljske. Zaradi negativne propagande Viljema Habsburškega in nemškega viteškega reda papež ni priznal zakona, legitimiral ga je šele naslednji sveti oče.¹⁴¹

V zakonu Jagela in Jadvige se poljska literatura osredotoča predvsem na slednjo in o njej govori le v superlativih. Bila je izobražena – govorila je vsaj pet jezikov –, lepa, pobožna in izjemno nadarjena. Kot mlada monarhinja je verjetno imela le malo dejanske moči, a kljub temu se je aktivno vpletla v politično, diplomatsko in kulturno življenje kraljestva. Večkrat naj bi posredovala v sporih med Jagelom in Vytautasom, pri čemer je prišel do izraza njen smisel za diplomacijo. Ob nemirih na Ogrskem leta 1387 je uspela Poljski ponovno priključiti ozemlje Rdeče Rutenije, njena preudarnost pa je bila nepogrešljiva tudi pri odnosih s križniki. Njena osebna korespondenca in številna srečanja z mojstrom nemškega viteškega reda naj bi Poljski večkrat prihranili nevarnost oboroženega konflikta, v kroniki Jana Posilga pa najdemo celo zapis, da je bila Jadviga križnikom zelo naklonjena – nekoč naj bi torunskemu komturju dejala, da za časa njenega življenja redu ni treba skrbeti, a po njeni smrti je vojna s Poljsko gotova.¹⁴²

Večina političnih zadev je bila kljub Jadvigini angažiranosti najverjetneje v rokah njenega soproga. Sama je ogromno pozornosti posvečala kulturnim in karitativnim dejavnostim, med drugim je začela z obnovo krakovske univerze, a njenega ponovnega odprtja ni dočakala. Junija 1399 je Jadviga rodila hči Elizabeto Bonifacijo in v roku enega meseca sta bili zaradi poporodnih komplikacij tako mati kot deklica mrtvi.¹⁴³

1.6 »TISTA, KI JE BILA ROJENA ZA KRONO«

Po Jadvigini smrti se je Jagelo znašel v nerodnem položaju, saj mu je krona pripadala preko poroke z Jadvigo, ki je bila zakonita dedinja kraljestva. Tako se je pojavilo vprašanje o legitimnosti njegove vladavine in Jagelu se je zamajal kraljevski stolček, česar se ni zavedal le on sam, temveč tudi poljsko plemstvo in nemški viteški red. Po Długoszevih besedah se je

---

¹⁴¹ Mečislovas, Jučas. *Lietuvos ir Lenkijos unija, XIV a. vid. –XIX a. pr.* Vilnius: Aidai, 2000, 116.

¹⁴² Halecki, *A History of Poland*, 71–74; Lukowski in Zawadzki, *A Concise History of Poland*, 44; Posilge, »Chronik«, 370.

¹⁴³ Jadvigino kratko življenje je pustilo globoko pečat v poljski zgodovini. Že po smrti so jo začeli častiti kot svetnico in njeni dosežki so bili podlaga za kanonizacijo v 20. stoletju, ki je Poljski še danes v ponos. Halecki, *A History of Poland*, 74.

pripravil na odhod iz kraljestva, misleč, da si bodo poljski prelati in plemstvo izbrali novega kralja.¹⁴⁴

Neugodnih okoliščin se je že pred smrtjo zavedala kraljica Jadviga, ki je želela ohraniti stabilnost kraljestva in svojemu možu zagotoviti prestol. Kot poročata Posilge in Andrej iz Regensburga, naj bi na smrtni postelji izrazila željo, da se Jagelo v drugo oženi z edino preostalo legitimno dedinjo poljskega kraljestva, Ano Celjsko.¹⁴⁵

Dejansko so bile Jadvigine skrbi brez trdne osnove, saj je Jagelo že šestnajst let vladal Poljski kot kronan kralj in poljsko plemstvo si ni želelo pretrgati komaj ustvarjene zveze z Litvo. Kljub temu je ostala potreba po legitimaciji Jagelovega položaja in tako poljsko plemstvo kot Jagelo sam so bili mnenja, da je Ana Celjska primerna izbira za poroko.¹⁴⁶ Ne nazadnje ni bila le vnukinja Kazimirja Velikega, ampak po materini strani tudi neposredna naslednica poljske krone.

Novica o načrtovani poroki je že leta 1399 dosegla Dunaj, kjer je nadvojvoda Viljem Avstrijski ostro nasprotoval nasledstvu Jagela in zaradi prvotne zaroke z Jadvigo samega sebe videl kot zakonitega dediča poljske krone. Pritrjeval mu je veliki mojster nemškega viteškega reda, saj bi Prusiji ustrezal razdor poljsko-litovske zveze za uresničevanje lastnih teritorialnih pretenzij. Tako je Viljem Avstrijski kmalu po smrti Jadvige pisal velikemu mojstru reda in ga povprašal o nemirih na Poljskem in boleznih Jagela – veliki mojster mu je odgovoril, da tovrstnih govoric ni slišal, a ga bo takoj obvestil, če se izkažejo za resnične.¹⁴⁷ Kmalu zatem je veliki mojster pisal komturju nemškega viteškega reda na Dunaju in ga obvestil, da se je obdobje žalovanja na Poljskem končalo in da namerava Jagelo poslati v Celje po hči bratranca grofa Celjskega, saj »*sie meynen das die selbe dienechste erbling sey czum Riche czu*

---

¹⁴⁴ Długosz, *Annales: Liber X*, 236–237.

¹⁴⁵ »*Hedwigis igitur regina Poloniae dum mortem sibi vicinam sentiret et sine liberis esset, vocat ad se virum suum Wladislaum regem, rogans eum ut si subiret mortem temporalem, quatenus eam audire dignaretur in duobus, unum quod nullam aliam duceret uxorem quam filiam filiae regis Kasimiri quae desposata fuerat comiti in Zeyl, nomine Annam ...*« Andrej iz Regensburga, »*Cronica inedita*«, 297; »... *die alde konigynne, des koniges tochter von Ungern, an irem totbette bat si eden koning Jegil erin herrin, das her die juncfrow des grefen tochter von Czele noch irem tode sulde nemen czu eynem wibe.*« Posilge, »*Chronik*«, 245. Pričevanje Posilga naj bi v svojih analizah povzel Długosz: »... *quod etiam Hedwigis regina e vita excessura assumendum rogaverat, connubium habitatum.*« Długosz, *Annales: Liber X.*, 237; Dąbrowski, Jan. *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza*. Wrocław: Zakł Narodowy im. Ossolińskich, 1961, 58.

¹⁴⁶ Długosz, *Annales: Liber X*, 237.

¹⁴⁷ CDP VI, 89–90.

Polen«. ¹⁴⁸ Zdi se, da je bilo mnenje o Ani kot legitimni naslednici poljskega prestola splošno uveljavljeno, saj so ga povzeli tudi pisci kronik. ¹⁴⁹

Glede na to, da je novica o Jagelovi nameri poroke z Ano že tako zgodaj dosegla Dunaj, se zastavlja vprašanje, ali so govorice prišle na uho tudi celjskim grofom, še preden so v Celje prijezdili poljski odposlanci.

---

¹⁴⁸ CDP VI, 91.

¹⁴⁹ »... wend die selbe juncfrouwe von aldirs was geborn czur crone ...« Posilge, »Chronik«, 245; »... nomine Annam, eo quod ipsa ex parte matris vera haeres esset regni Poloniae et super hoc peteret licentiam sedis apostolicae.« Andrej iz Regensburga, »Cronica inedita«, 297; Długosz, *Annales: Liber X*, 236–237.

2 POGLAVJE

2.1 PROBLEM DATACIJE POROČNE POGODBE

V dataciji dogodkov med odhodom poljskih odposlancev v Celje in dejansko poroko se pojavlja precej nejasnosti. Največ podrobnosti o tem skoraj dvoletnem obdobju je zapustil Długosz, ki pa je v svojih zapisih v faktografijo vnesel tudi precej nereda.

Odhod poljskih odposlancev v Celje umesti v leto 1400. Na pot so se odpravili Ivan iz Obichowa, Hinczka iz Rogowa in Jan Naszon iz Ostrowiec.¹⁵⁰ Kot poroča Długosz, je Herman II., potem ko je to odpravo poslušal v solzah, ki jih je rodilo neznansko veselje (lat. *audita in lacrimas, quas magnitudo gaudii eliquabat*), svojo nečakinjo brez obotavljanja izročil kraljevim odposlancem in izjavil, da je srečen on sam in prav tako njegov rod, da jih je doletela slava tako visokega sorodstva.¹⁵¹

Ana naj bi preko panonskih dežel prispela 16. julija 1400 v Krakov, kjer so jo pred mestnimi vrati častno sprejeli kralj, množica plemičev in vsa mestna cerkvena srenja. Istega leta, nekaj mesecev kasneje, so se v mestu Biecz¹⁵² zbrali poljski in celjski gospodje in 5. novembra (lat. *feria sexta post Omnium Sanctorum*) obnovili zaroko, sklenjeno v Celju, ter z novo pogodbo potrdili zakon med poljskim kraljem Jagelom in Ano.¹⁵³ Poroko Długosz umesti v leto 1401¹⁵⁴, o kronanju pa poroča leto kasneje, na *domenica Quinquagesimae*, kar bi leta 1402 padlo na 5. februar.¹⁵⁵

Prvo verifikacijo Długoszevih zapisov je naredila Krystyna Pieradzka v Poljskem biografskem leksikonu (*Polski Słownik Biograficzny*) pod geslom Ana Celjska. Na podlagi sodobnih virov, ki bodo obravnavani nekoliko kasneje, je celotno dogajanje v povezavi s poroko in kronanjem pomaknila za leto naprej.¹⁵⁶

Sklicujoč se na bolj ali manj iste vire ji je sledil Zygmunt Wdowiszewski v svojem delu Genealogija Jagelonov (*Genealogia Jagiellónow*). Dotaknil se je tudi vprašanja, kdaj so poljski odposlanci krenili v Celje, in se dokopal do sklepa, da je do tega prišlo konec leta

---

¹⁵⁰ »... *proci extemplo Cziliam mittuntur: Iohannes alias Iwan de Obichow castellanus Stzemensis de domo Vjēnĵawa, Hinczka de Rogow de domo Dzalosza et Iohannes de Ostrowcze de domo Bipennium.*« Długosz, *Annales: Liber X*, 237.

¹⁵¹ Długosz, *Annales: Liber X*, 237.

¹⁵² Mesto na jugovzhodu Poljske, 117 km oddaljeno od Krakova.

¹⁵³ »... *qui feria sexta post Omnium Sanctorum ... conventu apud Byecz habito, desponsacionem apud Cziliam factam innovant et matrimonium inter Wladislaum regem et Annam virginem novis pactis novisque federibus innovant stabiliunt et confirmant.*« Długosz, *Annales: Liber X*, 238.

¹⁵⁴ Długosz, *Annales: Liber X*, 243–44.

¹⁵⁵ Długosz, *Annales: Liber X*, 247.

¹⁵⁶ *PSB I*, s. v. »Anna Cyllejska«.

1400 in ne spomladi istega leta, kot bi se dalo sklepati glede na Długoszevo kronologijo. Ob tem je upošteval papeški spregled, ki je bil izdan 23. aprila 1401 in ga je bilo treba pridobiti zaradi sorodstva med umrlo Jadvigo in bodočo kraljico Ano, saj sta obe bili pravnukinji kralja Vladislava Malega in potemtakem sestrični v drugem kolenu.¹⁵⁷ Anin prihod v Krakov je sledil 16. julija 1401 in ne leto prej, kot navaja Długosz. Naslednji korak je bila obnovitev in potrditev poročne pogodbe v Bieczu 4.¹⁵⁸ oz. 5.¹⁵⁹ novembra 1401. Poroka je potekala 29. januarja 1402, kronanje pa nazadnje še leto kasneje, 25. februarja 1403.

V skladu s popravljeno kronologijo obeh avtorjev naj bi Długosz zapisal pravilne datume posameznih dogodkov, zmotil pa naj bi se v letih datacije.

Nekoliko drugačno interpretacijo je ponudil Franciszek Sikora v članku O zadevi poroke Vladislava Jagela z Ano Celjsko (*W sprawie małżeństwa Władysława Jagielly z Anną Cylejską*). Strinjal se je z datacijo Aninega prihoda v Krakov, poroke in kronanja, saj je vse te dogodke moč potrditi s številnimi drugimi viri, datum pogodbe v Bieczu pa je pomaknil nazaj v leto 1400 in tako pritrdil Długoszu. Posledično je tudi odhod poljskih odposlancev v Celje umestil na zgodnejši datum kot Wdowiszewski; namesto konec leta 1400 naj bi se na pot odpravili že julija ali v začetku avgusta istega leta.¹⁶⁰

Nekateri avtorji v svojih prispevkih o Ani Celjski sledijo kronologiji Pieradzke in Wdowiszewskega¹⁶¹, medtem ko drugi upoštevajo popravke Sikore in umeščajo sklenitev pogodbe v Bieczu v leto 1400.¹⁶² Kateri od predlogov je pravilnejši, bomo pogledali v naslednjih odstavkih.

Najbolj problematični sta dataciji poročne pogodbe v Bieczu in odhoda poljskih odposlancev v Celje. Za nobenega od dogodkov v virih ni mogoče najti neposrednih dokazov, obstaja pa nekaj namigov, ki bi se nam lahko pomagali približati resnici.

Besedilo poročne pogodbe se ni ohranilo, toda določene podrobnosti, ki jih navaja Długosz v svoji kroniki, jasno kažejo na to, da jo je poznal.¹⁶³ Natančno je zapisal imena vseh, tako poljskih kot tudi celjskih veljakov, ki so prisostvovali pogajanjem v Bieczu in podpisu pogodbe. Na poljski strani jih je bilo osem, na celjski sedem. Če bi Długosz lahko imena

---

¹⁵⁷ Wdowiszewski, *Genealogia Jagiellónow*, 66–67.

¹⁵⁸ *PSB I*, s. v. »Anna Cylejska«.

¹⁵⁹ Wdowiszewski, *Genealogia Jagiellónow*, 67.

¹⁶⁰ Sikora, »W sprawie małżeństwa«. 93–98.

¹⁶¹ Duczmal, *Jogailaičiai*, 360–368; Besala, *Małżeństwa królewskie. Jagiellonowie*. 25.

¹⁶² Tęgowski, Jan. *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*. Poznań, Wrocław: Wydawnictwo Historyczne, 1999, 128. Upoštevanji so le avtorji, ki so svoje prispevke objavljali po izidu članka Sikore leta 1991.

¹⁶³ Dąbrowski, *Rozbiór krytyczny*, 59; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 95.

poljskih prič pridobil preko ustnih pričevanj ali golega sklepanja, imen sedmih celjskih odposlancev zagotovo ni mogel izslediti drugače, kakor da jih je prepisal iz poročne pogodbe, na kateri so bili navedeni.

2.1.1 Poljske priče

Na poljski strani so pri pogajanjih sodelovali:

- Piotr Wysz (*Petro Cracoviensi*), krakovski škof,
- Nikolaj Kurowski (*Nicolao Wladislaviensi*), wrocławski škof,
- Jan s Tęczyna (*Iohanne de Thanczin*), krakovski kastelan,
- Jan s Tarnowa (*Iohanne de Tharnow*), sandomierski vojvoda,
- Piotr Kmita (*Petro Kmithe*), lublinski kastelan,
- Nikolaj z Michałowa (*Nicolao de Michalow*), vojnički kastelan,
- Klemens z Moskorzowa (*Clemente de Moskorzow*), kronski podkancler,
- Żegota (*Zegotha*), krakovski praporščak.

Da je Długosz pogodbo poznal, potrjuje tudi dejstvo, da so bili vsi navedeni poljski dostojanstveniki sodobniki dogodka. Długosz jih omenja z nazivi, ki so jih nosili v času pogajanj, čeprav jih je poznal tudi kasneje, ko so že zasedali višje položaje v državi. To je v nasprotju z njegovo pogosto navado, da je posamezniku dodal naslov, ki ga v času opisanega dogodka še ni imel in ga je pridobil šele kasneje.¹⁶⁴

Z istimi nazivi se navedeni poljski veljaki omenjajo na dveh kraljevih listinah, ki sta bili izdani v Bieczu 4. in 5. novembra 1400 – torej v času, ko naj bi bila po Długoszu in Sikori podpisana poročna pogodba.

V prvi listini z datacijo 4. november 1400 je kralj Jagelo finančno podprl župnijsko cerkev v mestu Leżajsk. Na koncu listine je navedenih osem prič¹⁶⁵ in imena šestih od njih je Długosz navedel tudi kot priče poročne pogodbe.

Druga listina s 5. novembra 1400, v kateri kralj potrdi privilegij Kazimirja Velikega iz leta 1361, nosi na koncu šest prič¹⁶⁶; od tega se imena kar petih omenjajo tudi pri poročni pogodbi.

¹⁶⁴ Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 96–97.

¹⁶⁵ »Actum in Biecz, feria quinta proxima infra octavam Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quadringentesimo, praesentibus his strenuis nobilibusque viris: Iohanne de Thaczyn castellano Cracouiensi, Iohanne de Tharnow pallatino Sandomiriensi, Petro Kmithae Lublinensi, Nicolao de Michalow Woynicensi, Martino Syradiensi castellanis et Hincza vicetherzaurario nostro, multisque aliis nostris fidelibus fidedignis. Datum perm anus venerabilis in Christo patris domini Nicolai de Curow episcopi Vladislauiensis, nobis dilecti. Ad relationem domini Clementis vicecancellarii.« ZDM VI, nr. 1638.

Od osmerice Poljakov, ki je sodelovala pri pogajanjih v Bieczu, v navedenih dveh listinah ni omenjen le krakovski škof Piotr Wysz. V tem času se je nahajal v spremstvu kralja Jagela; konec septembra in začetek oktobra sta se oba zadrževala v Lvovu¹⁶⁷, 14. oktobra ju najdemo v mestu Nowy Sambór¹⁶⁸, od tam pa sta se po neznani poti odpravila do Biecza. Tja sta zagotovo prispela pred 4. novembrom, ko je kralj izstavil prvo izmed obeh listin. V primeru, da na poti iz Nowega Sambórja nista delala ovinkov, bi lahko v Biecz prispela že prej; to bi pomenilo, da je kralj osebno prisostvoval pogajanjem s Celjani, v kolikor so ta res potekala leta 1400. Jagelovo prisotnost v Bieczu lahko zagotovo potrdimo za 4. in 5. november 1400, ko ga je spremljalo tudi vseh osem poljskih dostojanstvenikov, ki jih je Długosz navedel kot priče poročne pogodbe.

Po mnenju Sikore naj bi nazivi nekaterih poljskih prič ponudili dodaten namig, da je srečanje v Bieczu potekalo leta 1400. Jan iz Tarnowa je sredi leta 1401 napredoval s sandomierskega vojvode na položaj krakovskega vojvode, ki je bil po smrti Spytka iz Melsztyna 18. avgusta 1399 v bitki pod Worsklo dolgo časa nezaseden. Ta sprememba je za sabo potegnila imenovanje Piotra Kmite iz lublinskega kastelana za sandomierskega vojvodo.

V tem času je prišlo tudi do spremembe naziva włocławskega škofa Nikolaja Kurowskega, ki ga je 27. oktobra 1401 gnieznenski kapitelj izvolil za gnieznenskega nadškofa (potrjen je bil šele kasneje, zato ni nujno, da je takrat že uporabljal novi naziv).¹⁶⁹

Vsi trije dostojanstveniki so tako med letoma 1400 in 1401 zamenjali svoje položaje, in če bi se srečanje v Bieczu odvijalo novembra 1401, kot predlagata Pieradzka in Wdowiszewski, bi na pogodbi že morali nastopati z novimi nazivi. Długosz je vse Poljake imenoval s položaji iz leta 1400, ki jih je, kot že rečeno, lahko prepisal le iz originalne pogodbe.

Pri analizi poljskih prič vse kaže na to, da je bila poročna pogodba sklenjena 4. ali 5. novembra 1400 in da je Długosz novico utemeljeno umestil v to leto.

---

¹⁶⁶ »Actum in Belcz, feria sexta post diem Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quadingentesimo, paesentibus strenius viris: Iascone de Thanczin castellano Cracouiensi, Iascone de Tharnow pallatino Sandomiriensi, Petro Kmitha Lublinensi, Nicolao de Michalow Woiniczensi castellanis, Sbigneo curiae nostrae marschalo et Zegotha vexillifero Cracoiensi, multusque aliis nostris fidelibus fidedignis.« ZDM VI, nr. 1639.

¹⁶⁷ ZDM VI, nr. 1635, 1636; Gąsiorowski, Antoni. *Itinerarium króla Władysława Jagielly, 1386-1434*. Warszawa: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1973, 42; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 96.

¹⁶⁸ ZDM VI, nr. 1637. Gąsiorowski, *Itinerarium*, 42; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 96. Gre za mesto Sambir (Sambor) v današnji Ukrajini, 74 km oddaljeno od Lvova in v neposredni bližini poljske meje.

¹⁶⁹ Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 96.

2.1.2 Celjske priče

Po podrobni obravnavi poljskih veljakov je čas, da nekaj besed namenimo tudi celjski delegaciji. Po Długoszevih besedah jo je sestavljalo sedem celjskih gospodov:

- Ulrik Schenk, točaj Ostroviški (*Vlricus Schenck de Osterwicz*), je prihajal iz zelo pomembne koroške rodbine, ki je imela na Kranjskem v svoji lasti Šinkov Turn pri Ljubljani. Njegova prisotnost v celjski delegaciji je zanimiva, saj Ostroviških sicer ne zasledimo v celjskem krogu plemičev.
- Albert Kozjaški (*Albertus de Koszyak*) je bil član rodbine s Kozjaka na Dolenjskem, prvotno vazalov grofov Goriških.¹⁷⁰ Od 15. stoletja dalje se posamezni člani pojavljajo v celjski službi, Albert se je nekajkrat pojavil kot priča na listinah Hermana II., še bolj pa sta bila v celjski krog vpeta njegov sin Herman in nečak Jurij – prvi je bil celjski gradiščan v Krškem, drugi pa je enako funkcijo opravljal v hrvaškem Samoboru.
- Friderik Lindeški (*Fridericus Lindeker*) je prihajal iz gorenjske veje rodbine in je bil del klientele celjskih grofov.¹⁷¹
- Ludvik Sachs (*Ludowigus Szachs*) je bil vsaj do leta 1422 eden izmed najzvestejših celjskih vitezov in je tako sopečatil mnogo Hermanovih listin, celjske grofe pa je v letih 1414 in 1415 spremljal tudi na koncilu v Konstanci.
- Konrad Verber (*Conradus Perner*) je bil celjski dvorni mojster in pogosta priča v listinah Hermana II. (25. februarja 1405 v Celju skupaj z Albertom Kozjaškim in Ludvikom Sachsom¹⁷²; 25. marca 1405 v Vojniku skupaj s Ludvikom Sachsom; 10. julija 1407 v Celju skupaj s Ludvikom Sachsom in Friderikom Lindeškim¹⁷³) ter tako primerna izbira za celjsko delegacijo na Poljskem.
- Zadnjih dveh prič, Andreja Puxerja in Nikolaja Volkerja, mi žal ni uspelo identificirati.¹⁷⁴

Dokončno potrditev datacije poročne pogodbe bi lahko ponudili podatki, kje so se posamezni celjski gospodje nahajali v času pogajanj v Bieczu. Zaradi prepričljive Sikorine argumentacije glede poljske delegacije sem se analize celjskih prič lotila v pričakovanju, da bo nadaljnja raziskava le še potrdila zgornje ugotovitve. A viri so pokazali nekoliko bolj kompleksno sliko.

---

¹⁷⁰ Kos, Dušan. *Vitez in grad: vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja*. Ljubljana; Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005, 163.

¹⁷¹ Kos, *Vitez in grad*, 317.

¹⁷² CKSL, 25. februar 1405.

¹⁷³ CKSL, 10. julij 1407.

¹⁷⁴ Za vse podatke o celjskih pričah se iskreno zahvaljujem dr. Mihi Kosiju.

V času, ko naj bi bila podpisana poročna pogodba, je od vseh sedmih celjskih gospodov v listinah z današnjega slovenskega območju mogoče najti le enega. Albert Kozjaški je 25. oktobra 1400 v Radovljici nastopal kot priča pri poravnavi spora zaradi dediščine.¹⁷⁵ Ponovno ga najdemo kot pričo v listini freisinškega nadškofa mesec dni kasneje, 24. novembra 1400, v Škofji Loki.¹⁷⁶ Potovanje iz slovenskih dežel do Krakova je v tistem času trajalo okoli mesec dni, zato je nemogoče, da bi bil Albert Kozjaški že teden dni po pečatenju prve listine na Poljskem.¹⁷⁷ Lahko bi šlo za dve osebi istega imena, vendar v rodovniku Kozjaških ne obstaja nihče drug z imenom Albert.¹⁷⁸

Navedeni podatki nasprotujejo tezi, da je bila pogodba podpisana leta 1400, a na podlagi ene same celjske priče ni mogoče popolnoma ovreči močnih Sikorinih argumentov, je pa zadevi vsekakor treba nameniti ponoven premislek.

Za jesen 1401 ne obstaja nobena meni znana ohranjena listina, ki bi lahko dokazovala prisotnost katere izmed celjskih prič v slovenskih deželah. Prav tako mi za november 1401 ni uspelo izslediti virov, ki bi podkrepili prisotnost kralja Jagela in ostalih poljskih veljakov v Bieczu ali kje drugje na Poljskem. Odsotnost podatkov na obeh straneh torej odpira možnost, da se je celotna poljska delegacija (vključno s celjskimi gospodi) tudi leta 1401 zbrala v isti postavi na istem mestu izključno z namenom podpisa poročne pogodbe.

Zaradi nasprotujočih si dokazov oz. pomanjkanja le-teh je treba uganko datacije poročne pogodbe znova odpreti – morda bodo v prihodnosti na voljo novi viri, ki bodo omogočili jasnejšo sliko.

2.2 ODHOD POLJSKIH ODPOSANCEV V CELJE

Podobno problematična je umestitev odhoda poljskih odposlancev v Celje, saj je odvisna od časa podpisa poročne pogodbe.

V primeru, da je bila ta sklenjena novembra 1400, so morali poljski odposlanci z ženitno ponudbo odriniti v Celje vsaj nekaj mesecev prej. Jagelo je tistega leta v Krakovu bival med 16. in 27. julijem, 8. avgusta ga najdemo v Solcu, od koder je odpotoval proti Rdeči Ruteniji

---

¹⁷⁵ CKSL, 25. oktober 1400.

¹⁷⁶ CKSL, 24. november 1400.

¹⁷⁷ Če po Kosiju upoštevamo, da je bila povprečna hitrost potovanja 30 km na dan. Kosi, Miha. *Potujoči srednji vek: cesta, popotnik in promet na Slovenskem med antiko in 16. stoletjem*. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 1998.

¹⁷⁸ Ime očeta Alberta Kozjaškega ni znano, a slednji je bil v času podpisa poročne pogodbe že v izteku svojega življenja (umrl je leta 1406), zato je malo verjetno, da bi bil njegov oče takrat še živ. Kos, *Vitez in grad*, 163.

in se med 29. septembrom ter 1. oktobrom zadržal v Lvovu.¹⁷⁹ V času, ki ga je preživel v Krakovu, je morda izdal dovoljenje za odhod odposlanstva v Celje, ki bi na pot lahko krenilo že konec julija ali začetek avgusta.¹⁸⁰

Długosz je imena odposlancev črpal iz neznanega vira¹⁸¹, a je vsem trem dodal ustrezne grbe.¹⁸² Ivan iz Obichowa je bil v tistem času kraljevi namestnik v Krakovu (Długosz mu napačno prisodi naslov sremskega kastelana, ki ga je dobil šele leta 1410), Hinczka iz Rogowa je opravljal funkcijo kraljevega zakladnika¹⁸³, tretji, Jan Naszon iz Ostrowiec, pa je bil eden najznamenitejših poljskih vitezov tistega časa.¹⁸⁴

V primeru, da so odposlanci v Celje odpotovali že poleti 1400, bi se morali vrniti v Krakov najkasneje do 23. oktobra 1400. Tega dne je krakovski kastelan Jan s Tęczyna (ki je med drugim podpisal obe listini iz Biecza kot tudi poročno pogodbo) v Krakovu izdal dokument, ki sta ga sopodpisala odposlanca Ivan iz Obichowa in Jan Naszon z Ostrowiec.¹⁸⁵ Hinczka iz Rogowa v tem času ni izpričan v Krakovu, je pa bil prisoten 4. novembra v Bieczu kot sopodpisnik prve listine.¹⁸⁶ Tako so se morali krakovski kastelan Jan s Tęczyna in ostali poljski odposlanci, ki so bili 4. in 5. novembra prisotni pri podpisu katere od obeh listin, takoj po 23. oktobru odpraviti iz Krakova v Biecz na srečanje s kraljem, ki se je vračal iz Rdeče Rutenije.¹⁸⁷ V primeru, da je bila poročna pogodba podpisana leta 1400, so z njimi potovali tudi Celjani, ki so se po podpisu verjetno odpravili nazaj v slovenske dežele in počakali na papeški spregled, nato pa Ano julija 1401 pospremili v Krakov.

Poleg Alberta Kozjaškega senco dvoma na zgornjo interpretacijo mečejo tudi zapisi iz računске knjige mesta Krakov (*Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa*), ki jih Sikora v svoji argumentaciji izpusti, nanje pa opozori Wdowiszewski.¹⁸⁸ V razdelkih »*Nuncii in facto domini Regis*« in »*Honores*« se omembe celjskih gospodov začnejo pojavljati šele sredi leta

---

¹⁷⁹ Gąsiorowski, *Itinerarium*, 42.

¹⁸⁰ Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 97.

¹⁸¹ Dąbrowski, *Rozbiór krytyczny*, 58.

¹⁸² Długosz, *Annales: Liber X*, 237; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 97.

¹⁸³ ZDM IV, nr. 1150.

¹⁸⁴ Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 97.

¹⁸⁵ »*Datum Cracouie, sabbato proximo post diem b. Lucae evangelistae anno Domini M quadringentesimo, praesentibus his testibus ac terrae nobilibus, videlicet: domino Iohanne procuratore generali terrae Cracouiensis, Spitekone de Siedlec, Iohanne dicto Naszan de Ostrowicze, Plaza de Wierzchowiska, Andrea de Charsnicza archidiacono Kurzelowiensi ... et aliis quamplurimis fidedignis.*« ZDM IV, nr. 1150.

¹⁸⁶ ZDM VI, nr. 1638.

¹⁸⁷ Krakovski kastelan Jan s Tęczyna se je v Krakov vrnil najkasneje do 10. novembra 1400 – bi le podpis obeh kraljevih listih lahko bil zadosten razlog, da je zapustil prestolnico? Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 98.

¹⁸⁸ Wdowiszewski, *Genealogia Jagiellónow*, 66.

1401, ko je v Krakov prispela tudi sama Ana.¹⁸⁹ Leta 1400 (za katerega so zapisi izdatkov sicer precej skromni) o njih ni sledu.

V primeru, da je bila poročna pogodba podpisana šele leta 1401, moramo torej upoštevati kronološki predlog, ki sta ga predlagala že Pieradzka in Wdowiszewski. Poljski odposlanci so se na pot odpravili konec leta 1400 – najhitreje po 4. novembru, ko je Hinczka z Rogowa podpisal listino v Bieczu. V Celju so sklenili uvodno zaročno pogodbo, na podlagi katere so se začela prizadevanja za pridobitev papeškega spregleda. 23. aprila 1401 je papež Bonifacij IX. podelil potrebno dispenzo.¹⁹⁰ Po tem datumu se je kraljevi sel odpravil v Celje po Ano, ki je v Krakov prispela julija 1401 v spremstvu celjskih veljakov, ki so novembra istega leta obnovili in potrdili poročno pogodbo v Bieczu.

2.3 ORLIČ SE VRNE V GNEZDO

Priprave na Anin odhod na Poljsko so se verjetno začele že kmalu po snubitvi. Vse ovire za poroko so bile odstranjene po podelitvi papeškega spregleda aprila 1401 in spomladi istega leta je v Celje prispel poljski sel, ki je Ano v spremstvu celjskih gospodov popeljal proti poljskemu kraljestvu. Pot je verjetno potekala preko panonskih dežel, kot poroča Długosz¹⁹¹, in je trajala približno mesec dni.

Datacija Aninega prihoda v Krakov je lažja, saj o tem dogodku natančno poroča Krakovski koledar (*Calendarii Cracoviensis*), ki dogodek umesti na 16. julij 1401.¹⁹² Długosz je svoj zapis o prihodu verjetno črpal prav iz tega vira, a isti datum iz neznanega razloga umestil v leto 1400. Da gre za napako, potrjujejo zapisi v dveh računskih knjigah, ki leta 1401 navajajo izdatke na račun nove kraljice in njenega celjskega spremstva.¹⁹³

16. julija 1401 je Ana prispela v Zator¹⁹⁴, kamor so ponjo poslali enega ali več odposlancev, ki so jo še istega dne pospremili do krakovskega obzidja.¹⁹⁵ Krakovski koledar poroča o

---

¹⁸⁹ NKMK, 265–267.

¹⁹⁰ »*Petitio pro parte vestra ... continebat, quod vos ... desideratis invicem matrimonialiter copulari, sed quia tu filia Anna et clarae memoriae Edwigis regina Poloniae, uxor tua, sibi ex tertio consanguinitatis gradu eratis coniunctae, huius modi vestrum desiderium adimplere nequitis ... Vobiscum ut impedimento, quod ex praemissis provenit, non obstante matrimonium invicem contrahere ... licite possitis, auctoritate ap ... dispensamus.*« BulPol III, nr. 753.

¹⁹¹ Długosz, *Annales: Liber X.*, 238.

¹⁹² KalKatKrak, 156.

¹⁹³ NKMK, 265–267, 327–329; KKaz, 538.

¹⁹⁴ Zator se nahaja 45 km zahodno od Krakova.

¹⁹⁵ »*Super Raysa dominurum in Sator ad nouam Reginam etc.*« NKMK, 267. »*Item VI gr. versus Sator contra Reginam quod ependivimus.*« KKaz, 538.

slavnostnem sprejemu pred mestnimi vrati. Ano so pričakali prelati in številna duhovščina, plemiči in množica krakovskih meščanov, ki je z navdušenjem pospremila vrnitev piastovskega orliča v domače gnezdo.¹⁹⁶ Iz krakovske računske knjige lahko razberemo, da je mesto Krakov za Ano priskrbelo slavnostno vprego s spremstvom, nekaj denarja pa je ob prihodu kraljice namenilo tudi za najem piskačev.¹⁹⁷

Długosz dodaja, da je svojo bodočo ženo pred mestnimi vrati pričakal tudi sam Jagelo. Drugi viri molčijo, kje se je v tistem času nahajal kralj. Iz Itinerarja kralja Vladislava Jagela (*Itinerarium króla Władysława Jagiełły, 1386-1434*) lahko razberemo, da je kralj v Krakovu bival mesec prej, med 14. in 15. junijem, od 21. do 23. junija je izpričan v Nowem Korczynu, med 3. in 6. julijem se je nahajal v Parczewu, 6. avgusta je izpričan v Łagówu in 16. avgusta spet v prestolnici.¹⁹⁸ V Nowem Korczynu in Parczewu je kralja spremljal krakovski kastelan Jan z Tęczyna,¹⁹⁹ ki se je v Krakov zagotovo vrnil do 19. julija 1401.²⁰⁰ Povsem možno je, da je v tem času tudi kralj odpotoval nazaj v prestolnico, da bi osebno sprejel svojo bodočo soprogo, kot poroča Długosz.²⁰¹

2.4 ODLOG POROKE

V nasprotju z navadami do poroke ni prišlo takoj po Aninem prihodu v Krakov, ampak je do nje minilo še dobrega pol leta.

Długosz kot razlog odloga navaja, da dekletu ni znalo nobenega drugega jezika kot nemškega, zato je približno osem mesecev ostalo v enem od kraljevih samostanov v Krakovu, kjer se je učilo poljskega jezika. Potem ko ga je razumelo bolje kot govorilo, »je bilo poročeno na kraljevi prestol.«²⁰² Nekoliko kasneje pa dodaja, da naj bi kralj poroko zavračal in celo razveljavil zaradi nevestine pomanjkljive lepote. Razjezil naj bi se na odposlanca, ki so

---

¹⁹⁶ »Anno Domini millesimo quadringentesimo primo die Saturni sextadecima mensis Iulii revolutis ... insignis virgo Anna ... per prelatos et clerum multum necnon per nobiles mitiles et civer multitudine populi copiosa cum processionibus honorifice suspecta pro legitima consorte incliti principis regis Wladislai etc. civitatem Cracouiensem, ut creditur, feliciter intravit.« KalKatKraK, 156.

¹⁹⁷ »Item II gr. custodienti currus regine.« NKMK, 267; »Item fistulatoribus IX scot. circa suscepcionem Regine.« NKMK, 329.

¹⁹⁸ Gašiorowski, *Itinerarium*, 43.

¹⁹⁹ ZDM VI, nr. 1643–1645.

²⁰⁰ Piekosiński, Franciszek, ur. *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa, t. I, 1257-1506*. Krakow, 1879, nr. 99. V nadaljevanju KmK I.

²⁰¹ Parczew se nahaja 340 km severovzhodno od Krakova in v času med 6. in 16. julijem bi kralj z lahkoto premostil to razdaljo, zato bi bilo težko obdolžiti Długosza, da si je podatek enostavno izmislil.

²⁰² »Et quoniam virgo prefata nullam linguam preter Almanicam noverat, ordinacione regia octo prope mensibus Cracowie, sub quibus Polonico imbuebatur idiomate, stetit. Quod postquam intelligere magis didicisset quam sonare, regio thoro coniuncta est.« Długosz, *Annales: Liber X.*, 238.

sklenili sporazum o zaroki, potem ko so videli dekle, in njegova jeza se je polegla šele po mnogih prošnjah svetovalcev.²⁰³

V luči Długoszevega zapisa se zdi predstavitev poroke zaradi Aninega neznanja poljskega jezika le vljuden izgovor, s katerim je hotel zakriti pravi razlog za odlog. V tem duhu ga je večina zgodovinarjev nekritično povzemala in vzroke iskala prav v domnevnem neprivlačnem videzu neveste. Ta razlaga je možna, saj je Jagelo po dveh letih samostojne vladavine verjetno sprevidel, da poroka z Ano ni več nujna, da bi obdržal poljsko krono. Tako si je morda zares privoščil nezadovoljstvo zaradi videza svoje zaročenke. V prid temu bi lahko govorilo dejstvo, da tuje neveste po navadi niso bile podvržene takšnim pogojem.

Długoszeva opazka nas postavi pred zanimivi vprašanji, in sicer kako so v poznem srednjem veku dojemali lepoto in ali je bil neprivlačen videz neveste dovolj dober razlog za odpoved koristne politične zveze. Nasprotno od Ane je bila njena mlajša sorodnica Barbara Celjska označena za lepotico slokega videza, svetlih las in blede polti. Takratni lepotni ideal je zajemal še visoko čelo, predvsem pa določene značajske lastnosti, kot so skromnost, plemenitost, pobožnost in čistost.²⁰⁴ Kateremu od (fizičnih) standardov Ana ni ustrezala, lahko le ugibamo, izključiti pa moramo kakšno težjo telesno hibo, saj iz zapisov računskih knjig izvemo, da je Ana na kasnejša potovanja pogosto jezdila.²⁰⁵

Długoszeva opazka bi lahko bila le produkt obrekovanja, ki ga na kraljevih dvorih nikoli ni manjkalo. Predvsem pa je treba poudariti, da v tem obdobju videz ni imel skoraj nobene vloge pri sklepanju poročnih zvez, ki so bile v osnovi političnega značaja. Ko so bili v igri dediščina, naziv ali legitimacija položaja, so bile posvetne zadeve, kot je lepota, postavljene daleč ob stran. Zato bi bilo izjemno nenavadno, če bi bil Anin neprivlačni videz glavni razlog za predstavitev težko pričakovane poroke.

---

²⁰³ »*Abnuere enim et rescindere illud Wladislaus Polonie rex aliquanto tempore, quod Anna virgo parum prestantis forme sibi appareret, moliebatur; unde et in procos suos Iwanum de Obichow, Hinczkam de Rogow et Iohannem Nachian, quod visa virgine conclusionem sanxerant matrimonii, fuit iracior; nec indignacionem propterea conceptam, nisi post annos aliquot, multorum consiliariorum precibus expugnatus remisit.*« Długosz, *Annales: Liber X.*, 238.

²⁰⁴ Golob, Nataša. »Barbara of Celje (Cilli), In Search of Her Image«. V: *Art and Architecture around 1400. Global and Regional Perspectives = Umetnost okrog 1400. Globalni in regionalni pogledi*. Maribor, ur. Marjeta Ciglencečki in Polona Vidmar in Kirsten Hempkin, 103–118. Maribor: Faculty of Arts, 2012, 107.

²⁰⁵ Rach, 319, 449–450; RK, 161.

4. Edina ohranjena upodobitev Ane Celjske (druga kraljica z leve) na miniaturi iz 16. stoletja, ki prikazuje kralja Jagela z vsemi štirimi ženami. (Vilniaus universiteto biblioteka)²⁰⁶

Jezikovnega vidika predstavitev poroke ne smemo povsem zanemariti. Že v času Ludvika Anžujskega so se na Poljskem pojavili zaskrbljeni glasovi zaradi vlade tujega kralja. Prvi je o tej temi spregovoril kronist Janko s Czarnkowa, ki se je bal, da bo Ludvik zamenjal domače, poljske navade za tuje in svojim novim podanikom odtujil obstoječe zakone. Długosz mu je pritrdil in izpostavil tudi problematiko dejstva, da kralj ne pozna domačega jezika, kar se odraža v odtujenosti kralja od svojih podanikov: »... *alterius nationis et lingue princeps, moribus et conversatione incognitus.*« Tako Koczerska sklepa, da je bilo Anino neznanje poljskega jezika popolnoma legitimen razlog za odlog poroke.²⁰⁷

Ni razloga za dvom, da se je Ana po prihodu v Krakov dejansko posvečala učenju poljskega jezika in navad. V tem času je bivala v enem izmed krakovskih samostanov in v skladu z

²⁰⁶ Miniatura je del družinskega drevesa Jageloncev, upodobljenega v knjigi iz 16. stoletja: Iodocus, Decius Ludovicus. *De vetustatibus Polonorum liber I. De Jagellonum familia liber II. De Sigismundi (I) regis temporibus liber III.* Krakow, Wietor Hieronim, 1521. Iskreno se zahvaljujem mag. Damirju Žeriču iz Pokrajinskega muzeja Celje za posredovanje upodobitve.

²⁰⁷ Koczerska, Maria. »Łaska królewska, czyli kontakty władcy z poddanymi w Polsce późnośredniowiecznej«. V: *Człowiek w społeczeństwie średniowiecznym*, ur. Roman Michałowski in Ewa Biernacka Warszawa, 437-452, 1997, Warszawa : Wydawn. DIG, 1997, 438.

običaji so ji verjetno dodelili tako duhovnega kot posvetnega učitelja. Tedaj še ni obstajal priročnik z opisi poljskih navad in kodifikacijo obredja, zato je učenje potekalo ustno in preko lastnega izkustva.²⁰⁸

Še nekaj časa po prihodu v Krakov so Ani delali družbo celjski gospodje, ki so jo pripeljali v novo domovino. V krakovski računski knjigi se je ohranilo nekaj zapisov, ki kažejo na njihovo prisotnost v prestolnici. Gre za povabilo na kosilo, ob neki priložnosti pa so *domini de Cilia* v dar dobili rokavice v rutenskem slogu.²⁰⁹

Četudi je kateri izmed Długoszovih argumentov pravičen, se zdi malo verjetno, da je bil to edini oz. glavni razlog za prestavitev poroke. Vzroke je mogoče iskati tudi drugje.

V času pred poroko, ko se je Ana privajala novi poljski realnosti, je prišlo do menjave na stolici gnieznenske nadškofije. Stari nadškof Dobrogost Nowodworski je umrl 15. septembra 1401 in čez dober mesec dni, 27. oktobra, je gnieznenski kapitelj izvolil novega nadškofa Nikolaja Kurowskega, ki ga je papež na to mesto potrdil 23. januarja 1402, tik pred poroko Ane in Jagela. Kljub vsemu dolga nezasedenost nadškofovskega položaja ni mogla biti glavni vzrok za prestavitev poroke. Resda so gnieznenski nadškofi tradicionalno kronali kralje in kraljice, a poročali so jih pogosto tudi drugi škofje.²¹⁰

Kuczyński v svoji knjigi *Kralj Jagelo (Król Jagiello)* meni, da je bil razlog za prestavitev poroke kraljeva zavzetost s protitevtonsko vstajo, ki je marca 1401 izbruhnila v Samogitiji.²¹¹ Osnova zanjo je bila pogodba v Vilni in Radomu, ki jo je poljsko in litovsko plemstvo sklenilo med januarjem in marcem 1401.²¹² Vytautas je bil potrjen kot *magnus dux*

---

²⁰⁸ V skladu z otonsko in rimsko tradicijo je bil ustaljen zgolj obred kronanja, zaznamovan z lokalnimi vplivi. Svojevrstne značilnosti je imel tudi poklon vazalov poljskemu kralju, medtem ko je bil pogrebni obred sprejet s posredovanjem Ogrske. Manko tovrstnega zapisa poljskih običajev je bil odpravljen v drugi polovici 15. stoletja z delom Marcina Kromerja *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et Republica regni Polonici libri duo*. Koczerska, »Łaska królewska«, 439.

²⁰⁹ »Item conducentibus dominos de Cilia III fert. pro expensis.«; »Item Cosschikoni ad Comitem Cilie IIII flor. auri et X scot. gr.«; »Item IIII mrc. Minus I fert. pro tepingis dominis de Cilia.«; »Item pro prandio, quando domini de Cilia fuerunt inuitari.«; »Item III mrc. IX scot. pro cirothecis rutenicalibus datis dominis de cilia.« NKMK, 265, 267, 329.

²¹⁰ Anine stare starše, Jadvigo Žagansko in Kazimirja Velikega, je leta 1365 poročil poznanski škof Jan z Lutogniewa; kralja Jagela je z njegovo četrto ženo Sofijo Holszańsko leta 1417 poročil Ivoški nadškof Jan Rzeszowski; leta 1454 je v Krakovu kardinal Zbigniew Oleśnicki poročil Elizabeto Habsburško in Kazimirja Jagelonskega, medtem ko ju je kronal gnieznenski nadškof Jan iz Sprow. Rutkowska, »Itineraria«, 64.

²¹¹ Kuczyński, Stefan M. *Król Jagiello*. Warszawa: Wydawn. Ministerstwa Obrony Narodowej, 1985, 77–78.

²¹² Kiaupa, Zigmantas, in Jūratė Kiaupienė in Albinas Kunevičius. *The History of Lithuania Before 1795 (English ed.)*. Vilnius: Lithuanian Institute of History, 2000, 154.

Lithuaniae, medtem ko je Jagelo obdržal vrhovno oblast kot *supremus dux*.²¹³ Pogodba je utrdila poljsko-litovsko zvezo z določilom za prihodnost; po Vytautasovi smrti naj bi Litvi vladal Jagelo oz. njegov naslednik, poljski veljaki pa so se zavezali, da novega kralja ne bodo izbrali, ne da bi se pred tem posvetovali z litovskim plemstvom.²¹⁴

Novo zavezništvo je slonelo na trhlih temeljih, saj nobeden izmed bratrancev ni imel legitimnega dediča. Jagelova oblast na Poljskem v tem času še ni bila povsem utrjena; če bi ga poljsko plemstvo prisililo, da se odpove prestolu, bi se moral vrniti v Litvo in Vytautasu odvzeti naslov velikega vojvode, kar bi najverjetneje sprožilo novo državljansko vojno.²¹⁵ Čeprav po Jadvigini smrti ni nihče podvomil v Jagelovo oblast, je bila zagotovo močno prisotna želja po legitimaciji položaja in čim hitrejši vnovični poroki, ki bi prinesla spočetje naslednika.

Sklenitev omenjene pogodbe je sprožila izbruh upora proti nemškemu viteškemu redu v Samogitiji, ki je trajal več mesecev. Sprva Vytautas upora ni uradno podprl, saj ni hotel poslabšati odnosov s tevtonci, kasneje pa se ga je aktivno udeležil. Kronist Posilge poroča, da mu je na pomoč priskočil tudi poljski kralj Jagelo in o tem priča tudi pismo, ki ga je veliki mojster septembra 1401 poslal papežu.²¹⁶ Ali je bil Jagelo osebno prisoten v Litvi, ni znano – v itinerarju manjkajo informacije, kje se je poljski kralj zadrževal v jeseni 1401. Posledično je težko določiti Jagelovo vlogo v tem uporu in vpliv, ki ga je celotno dogajanje imelo na prestavitev njegove poroke z Ano.

V približno istem času kot upor v Samogitiji je izbruhnila huda politična kriza na Ogrskem – Rutkowska meni, da je bil prav to glavni razlog za prestavitev poroke.²¹⁷ Sigismund Luksemburški se je v prvih desetletjih svoje vladavine krvavo bojeval z opozicijo, zato je krčevito iskal zaveznike in jih našel med nižjim plemstvom in med tujci, ki jim je podeljeval službe in posesti v zamenjavo za podporo. Ogrski velikaši se so počutili ogrožene in tako so aprila 1401 od Sigismunda zahtevali, da s funkcij razreši vse tujce in jih izžene.²¹⁸ Ko je kralj zahtevo zavrnil, so ga zaprli. V sledečem obdobju brezvladja se posamezne ogrske frakcije

---

²¹³ Takšno razdelitev oblasti je določala že pogodba v Ostrówu leta 1392, ki je končala drugo litovsko državljansko vojno med Vytautasom in Jagelom. Slednji je po kronanju za poljskega kralja svojega brata Skirgaila imenoval za litovskega velikega vojvodo, čemur se je uprl Vytautas s podporo prebivalstva.

²¹⁴ Sedlar, Jean W. *East Central Europe in the Middle Ages, 1000-1500*. Seattle: London: University of Washington Press, 1994, 388.

²¹⁵ Pficneris, Jozefas. *Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas kaip politikas*. Vilnius: Mintis, 1989, 153–154.

²¹⁶ Posilge, »Chronik«, 247; CDP VI, 163–165.

²¹⁷ Rutkowska, »Itineraria«, 64.

²¹⁸ Fugger Germadnik, *Groffe in knezi Celjski*, 64.

niso zmogle dogovoriti o skupnem kandidatu za prestol – v igri so bili sicilski kralj Ladislav Neapeljski, avstrijski vojvoda Viljem Habsburški, plemstvo na severu Ogrske pa je na prestol povabilo poljskega kralja Jagela. Čeprav je slednji zbral čete na Tatrah, se zaradi nejasne situacije na Ogrskem ni odločil za vojaško intervencijo. Po Długoszevih besedah naj bi celo pozval ogrsko plemstvo k osvoboditvi Sigismunda in s svojo zavrtnjavo prestola odločilno prispeval k razrešitvi situacije na Ogrskem.²¹⁹

Dejansko je Sigismundovo osvoboditev v začetku septembra 1401 izposlovala že preizkušena naveza Hermana II. Celjskega in Nikolaja Garaija. Zgodba je doživela epilog v sklenitvi sorodstvene zveze – Nikolaj Garai se je zaročil s Hermanovo starejšo hčerjo Ano, medtem ko je bila Sigismundu obljubljena najmlajša Barbara.²²⁰ Ogrski kralj si je na ta način zagotovil podporo premožnih grofov Celjskih, poleg tega pa je stopil v svaštvo z vplivno ogrsko družino Garai. Še pomembnejše pa je dejstvo – Zawadzky poudarja, da je bil to glavni razlog za zaroko Barbare in Sigismunda²²¹ –, da se je preko Barbare in Ane Celjske ponovno spletla sorodstvena vez med poljskim in ogrskim prestolom (Jagelo in Sigismund sta oba bila najprej poročena z anžuvinskima sestrama Marijo in Jadvigo, po njuni smrti pa sta stopila v zakon s celjskima groficama Ano in Barbaro).²²² Sigismund si je po osvoboditvi prizadeval za okrepitev svojega položaja tako doma kot na tujem in zavarovana severna meja je bila bistvena za njegove akcije na jugu, zato se je trudil okrepiti zavezništvo z Jagelom.

Iz povedanega se zdi težko verjetno, da bi Jagela prav kriza na Ogrskem odvrnila od takojšnje poroke z Ano, nova povezava Celjskih s poljsko krono pa je bila zagotovo eden izmed odločilnih dejavnikov, ki je botroval Sigismundovi zaroki z Barbaro Celjsko.

Glavni razlog za zakasnitev poroke je z današnjega vidika nemogoče določiti. Še najverjetneje se zdi, da je do polletnega odloga prišlo zaradi kombinacije različnih dejavnikov – nestabilne

---

²¹⁹ Hoensch, Jörg K. *Kaiser Sigismund: Herrscher an der Schwelle zur Neuzeit, 1368-1437*. München: Beck, 1996, 104–106. Długosz, *Annales: Liber X.*, 244–245, 248.

²²⁰ Hoensch, *Kaiser Sigismund*, 106. O zaroki in poroki Barbare s Sigismundom ter problemu datacije in lokacije poročnega obreda podrobno piše Sara Katanec v svoji magistrski nalogi: Katanec, Sara. »The Perquisite of a Medieval Wedding: Barbara of Cilli's Acquisition of Wealth, Power, and Lands«. Magistrsko delo – tipkopis, Central European University Budapest, 2014. Več o tem tudi Föbel, Amalie. Barbara von Cilli. Ihre frühen Jahre als Gemahlin Sigismunds und ungarische Königin. V: *Sigismund von Luxemburg. Ein Kaiser in Europa. Tagungsband des internationalen historischen und kunsthistorischen Kongresses in Luxemburg, 8-10. Juni 2005*, ur. Michel Pauly in François Reinert, 95–112. Mainz am Rhein: P. von Zabern, 2006.; Germadnik, *Barbara Celjska*.

²²¹ Zawadzky, *Die Cillier und ihre Beziehungen*, 16.

²²² Ana Celjska in Sigismund Luksemburški sta bila tudi v krvnem sorodstvu – njegova mati Elizabeta Pomeranska je bila tako kot Ana vnukinja Kazimirja Velikega.

politične razmere tako v Litvi kot na Ogrskem so zahtevale Jagelovo pozornost, ne gre pa izključiti niti kraljevega nezadovoljstva z videzom nove zaročenke.

V kolikor bi Jagelo dejansko želel razdreti zaroko z Ano, tega ne bi mogel storiti brez neprijetnih posledic. Tako kot Sigismund si je tudi Jagelo želel zagotoviti stabilne odnose z Ogrsko. Razdor pravkar sklenjene sorodstvene zveze bi bil slaba poteza, predvsem ker se je Herman II. Celjski v tem času potrdil kot eden najožjih Sigismundovih zaveznikov in posledično je moč rodbine izjemno narasla.

Na drugi strani bi se Jagelo moral soočiti z velikim nezadovoljstvom doma na Poljskem, kjer je bil spomin na staro domačo dinastijo Piastov še vedno močno živ. Ano je prebivalstvo sprejelo z odprtimi rokami in pomen, ki ga je imela za Poljake njena »vrnitev« v Krakov, lepo ponazori zapis iz Krakovskega koledarja:

»In tako se je orel, čeprav je bil zletel v druge kraje, zdaj s pomočjo božanske naklonjenosti vrnil v poljsko kraljestvo na nenavaden način. Omega se je vrnila k alfi in omenjena devica Ana, dragoceno orlovo perje, se je ustalila na Krakovskem gradu, na svetem kraju.«²²³

2.5 POROKA

Do poroke je nazadnje prišlo 29. januarja 1402, kot navajajo Posilge, Torunski anali in Miechowski anali.²²⁴ Poroko so v leto 1401 napačno umestili Svetokriški anali kot tudi Długosz, ki omenja, da se je kralj pred pustom vrnil iz Litve in nato svečano stopil v zakon z Ano.²²⁵ Tistega leta je pust padel med 12. in 15. februar, leta 1402 pa med 4. in 7. februar. V zapisniku krakovskega mestnega sveta se nahaja kratka notica, ki sporoča, da je bila seja sodišča, sklicana za torek, 31. januarja 1402, preklicana zaradi poroke kralja Jagela z Ano.²²⁶ Na ta dan so torej še vedno potekale poročne slovesnosti, zato poroko lahko upravičeno

---

²²³ *»Et sic licet aquila exteras ad partes tempore non modico evolasset, nunc gracia suffragante divina ad Polonie regnum miro modo est reversa. Et O revolavit ad A dictaque virgo Ana ipsiusque aquile penna preciosa in castro Cracouiensi, loco preinsigni, collocatur.«* KalKatKraK, 156. Prevod Julija Hoda.

²²⁴ *»Sunder die hochzeit was dornoch am suntage vor purificationis Marie.«; »Item am suntage vor purificationis Matie hatte der koning von Polan hochzeiit, und nam czu wybe des grafen tochtir von Czele.«* Posilge, »Chronik«, 245, 255; *»Anno 1402 Vladislaus rex Polonie duxit uxorem Annam, filiam comitic Cilie, et habuit solennes nupcias Cracovie dominica LXe.«* »Annalista Thorunensis«, 255; *»Anno Domini MCCCC secundo in dominica Exurge quare serenissimo principi domino Wlodzislae regi Polonie desponsata fuit Anna regina, que fuit adducta de Cyll filia landgravii, progenita ex filia Kazimiri regis Polonie.«* RMiech, 129–130.

²²⁵ RŚwięt, 83; Długosz, *Annales: Liber X*, 243–44.

²²⁶ *»Acta Cracovie, feria tertia proxima ante festum Purificationis Sancte Marie. Hic non pronunciabantur contumaces propter nupcias domini Wladislai Regis Polonie tunc celebratas cum Anna filia Wilhelmi de Czil.«* ANK Terr. Crac. 3a, 430–31; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 99; Rutkowska, »Itineraria«, 65.

umestimo na predhodno nedeljo, 29. januarja 1402. Slednje potrjuje tudi krakovska računsko knjiga, saj za leto 1402 najdemo dva zaznamka, ki se nanašata na poroko.²²⁷

Dan poroke je kralj Jagelo določil skupaj s svojimi plemiči in baroni, kar lahko razberemo iz dveh nedatiranih pisem, ki jih je sam kralj napisal v povezavi s poroko.²²⁸ V obeh omenja, da bo v zakon stopil osmi dan pred naslednjim pustom, kar dodatno potrjuje zgoraj navedeni datum poroke.

V prvem pismu, ki je namenjeno samostanom po vsej krakovski deželi, kralj zapiše, da bodo priprave na poroko terjale velike stroške. Zato zaprosi opate, vodje redov, predstavnike države in mest ter starešine, da vsi do zadnjega nudijo pomoč v obliki hrane in nasploh poskrbijo tudi za druge priprave. Z dodatnimi navodili naj bi k njim poslal svojega zvestega N., ki bo nadziral priprave in zbiral živila.²²⁹ Długosz navaja, da je tudi sam kralj iz Litve prinesel »meso gozdnih zveri različnih vrst«, ki je bilo nedvomno namenjeno za poročne slovesnosti.²³⁰

V drugem pismu je kralj povabil vojvodo Jana Ratiborskega in njegovega brata, da se udeležita »najine poroke kot tudi plesa v najino čast«.²³¹ Ali sta dotična gospoda prišla na poroko, ni znano, a Długosz poroča, da je kralj slovesnost preživel v družbi mnogih princev in grofov iz različnih dežel, ki so se odzvali vabilu. Prav tako je bil prisoten Jagelov bratranec Vytautas z ženo Ano, ki ga omenja tudi Posilge.²³²

Na poroki je manjkal Jagelov brat Svidrigaila, ki je brez kraljeve vednosti odšel v Prusijo. Posilge poroča, da naj bi bil razžaljen, ker je bil na poroko povabljen tudi bratranec Vytautas – v tem času samogitski upor še vedno ni doživel epiloga; Svidrigailu je pogodba v Vilni in

---

²²⁷ NKMK, 269.

²²⁸ »*Quia regni nostri rei publice bono deposcente communi baronum eciam et procerum regni nostri ipsius suadente consilio die VIII ante carnisprivium proxime venturum nostrarum solacia nupciarum certitudinaliter celebranda disposuimus ...*« Formularz Jerzego, nr. 18; »*Quia procerum et baronum regni nostri grato nobis suadente consilio die VIII ante carnisprivium nupciarum nostrarum solacia auspice Domino disposuimus celebranda ...*« Formularz Jerzego, nr. 19.

²²⁹ »*Wladislaus Dei gracia Rex Polonie etc. Universis et singulis religiosis abbatibus, prepositis cuiuscumque ordinis et conventus ac eciam civitatum opidorumque consulibus et senioribus in terra nostra Cracoviensi ubilibet constitutis, fidelibus nostris graciam et omne bonum ... que multis apparatibus indigent expensarum, eciam quia in hac parte omne vestrum negocium agitur generale, eatenus vos requirimus universaliter singulos et singulariter universos, quatinus subsidium nobis esculentorum alias consuetilium prebere curetis, prout fidelis N. vos informaverit, quem ad eadem exigenda transmittimus et celere colligenda [etc.]*« Formularz Jerzego, nr. 18.

²³⁰ »... *in Polonie Regnum ducens secum silvestrium carnes ferarum varii generis, quas apud Lithwaniam venacione ceperat ...*« Długosz, *Annales: Liber X*, 243.

²³¹ »*Wladislaus Dei gracia Rex Polonie etc. Illustri principi domino Johanni duci Rathiboriensi¹, fratri nostro dilecto ... amici cuiuslibet fidelis animum hoc ipsum solito plurimum exhilarit, dum suis interesse solaciis desiderabilem cernit amicum, quocirca fraternitatem vestram invitantes studioso petimus ex affectu, quatinus, una cum illustri fratre vestro² velit isdem nostris solacionis interesse tripudiis pro consulacionis nostre beneficio speciali [etc.]*« Formularz Jerzego, nr. 18–19.

²³² Posilge, »Chronik«, 255.

Radomu odvzela vsako možnost za nasledstvo v Litvi, zato je stopil na stran nemškega viteškega reda v upanju, da bo ponovno pridobil oblast nad veliko vojvodino.

Zdi se, da je poroka potekala v katedrali na Wawlu, obred pa je najverjetneje izvedel gnieznenški nadškof Nikolaj Kurowski, ki ga je papež imenoval na ta položaj le nekaj dni pred poroko. Mestni svet je kraljevemu paru ob veselem dogodku namenil dvesto mark, kot je zapisano v krakovski računski knjigi, za poročno slovesnost pa so bili najeti tudi piskači.²³³

Praznovanje poroke je trajalo več dni, najmanj do 31. januarja (kot omenjeno zgoraj). Zbran je bil ves kraljevi dvor in več dni so se vojvode, grofje in vojaki merili v viteških turnirjih. Po zaključenih svečanostih je Jagelo s čudovitimi darili počastil tako Vytautasa in njegovo ženo Ano kot tudi ostale goste.²³⁴

Ostale podrobnosti o sami poroki niso znane. Ker poročna pogodba ni ohranjena, ne vemo, kakšno doto je prinesla kraljica v Krakov (glede na testament Hermana II. lahko sklepamo o znesku vsaj 20 000 zlatnikov) niti kakšno jutro ji je namenil kralj. S slednjo je lahko po poroki samostojno razpolagala, a žal se ni ohranila nobena sled o upravljanju tega premoženja ali posesti.

Po poroki je kralj mesec dni preživel v Krakovu, nato pa se je odpravil na potovanje po Velikopoljskem in se junija vrnil nazaj v prestolnico.²³⁵ Kraljica je ta čas najverjetneje prebila v Krakovu. Konec poletja je Jagelo odšel v Rdečo Rutenijo in 15. septembra 1402 na kraljevem dokumentu kot pričo najdemo Andreja s Trzewlina z naslovom kraljičinega dvornega strežaja. Njegova prisotnost bi lahko nakazovala, da se je potovanja ob kraljevem boku udeležila tudi Ana – toliko bolj, ker je v naslednjih letih kralja skoraj vsako jesen spremljala na obhodu po Rdeči Ruteniji.²³⁶ To bi bilo Anino prvo uradno potovanje po poroki in njena prisotnost bi imela veliko reprezentativno vlogo – po Rdeči Ruteniji so se stegovali tudi ogrski prsti in navzočnost piastovske krvi na ozemlju, ki ga je Poljski priključil Anin ded Kazimir Veliki, bi imela velik simbolni pomen.

---

²³³ »Item pro honore dni Regis ad nupcias ducentas marcas.«; »Item fistulatoribus dni Regis I mrc. ad honorem nupciarum.« NKMK, 269.

²³⁴ »Curia autem regia proclamata, pluribus diebus per duces, comites et milites hastis dimicatum et lustus est. Solennitate vero nupciarum expedita, tam dux magnus Lithwanie Alexander et consors sua Anna quam ceteri principes, comites et hospites per Wladilaum Polonie regem magnificis honorati muneribus et singula necessaria in abundancia adventibus ...« Długosz, *Annales: Liber X*, 243.

²³⁵ Gašiorowski, *Itinerarium*, 43.

²³⁶ Rutkowska, »Itineraria«, 65.

2.6 KRONANJE IN PRVA LETA V VLOGI KRALJICE

Kronanje nove kraljice je prišlo na vrsto dobro leto dni po poroki, in sicer 25. februarja 1403. Svetokriški anali in Długosz umeščajo dogodek v leto 1402, slednji dodaja še datum – *dominica Quinquagesime*.²³⁷ O istem datumu pod imenom *dominica Esto mihi* poročajo Miechowski anali, a v letu 1403.²³⁸ Omenjena nedelja je v letu 1402 padla na 5. februar, leto kasneje pa na 25. februar.

V zapisniku krakovskega mestnega sveta najdemo 3. marca 1403 notico, da je seja naddvornega sodišča potekala po nedavno opravljenih svečanostih kronanja, kar potrjuje, da je datacija 25. februarja 1403 v Miechowskem letopisu pravilna.²³⁹

Datum potrjujejo tudi zapisi v krakovski računski knjigi, kjer se za leto 1403 redno pojavljajo razni izdatki, ki so posredno datirani s *circa coronacionem Regine*.²⁴⁰ V istem letu najdemo tudi izdatek krakovskega mestnega sveta, ki je za svečanosti kronanja namenil dvesto mark.²⁴¹

V itinerarju kralja Jagela ne najdemo zapisa o prisotnosti kralja na Aninem kronanju, čeprav je ta skoraj gotova. Długosz je posebej poudaril ne samo navzočnost Jagela, ampak tudi njegovo sodelovanje pri organizaciji svečanosti. Ano je v wawelski katedrali kronal in mazilil gnieznenški nadškof Nikolaj Kurowski in ne Dobrogost, kot poroča Długosz, saj je bil slednji že več kot leto dni mrtev. Na kronanju se je zbrala množica povabljenih škofov, princev, grofov in baronov, več dni so potekale igre in kralj Jagelo je nagradil tekmovalce.²⁴²

Długosz poroča, da je na povabilo Jagela na kronanje prišla tudi Anina mati, hči Kazimirja Velikega.²⁴³ Tega ni mogoče potrditi z dodatnimi viri, a težko bi bilo obdolžiti Długosza, da si je njeno prisotnost preprosto izmislil.²⁴⁴ Glede na to, da je Anina mati obiskala Krakov tudi po rojstvu vnukinje, je toliko bolj verjetno, da je prišla na kronanje svoje hčere, kar je dodatno podkrepilo piastovsko poreklo nove kraljice. Ana Poljska naj bi se z veseljem vrnila v domače

²³⁷ Długosz, *Annales: Liber X*, 247; RŚwięt, 83.

²³⁸ »Anno domini MCCCCIII. Cracovie in dominica Esto mihi facta fuit coronacio regine Polonie nomine Anne que fuit de Cilia aportata.« RMiech, 130.

²³⁹ »Acta Cracovie in curia domini Regis, sabbato proximo ante Invocavit dominicam tempore coronacionis Anne Vilhelmi de Czill in Reginam Polonie.« ANK Terr. Crac. 3b, 25; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 99; Rutkowska, »Itineraria«, 65.

²⁴⁰ NKMK, 273, 335, 338.

²⁴¹ »Item IIC mrc. pro honore ad coronacionem Regine.« NKMK, 273.

²⁴² »Confluxerat autem in eam diem pontificum, principum, comitum et baronum a rege Wladislao specialibus nunciis rogatorum multitudo; in quorum amplioem honorem, diebus aliquot a militibus dimicacionis lubus habitus est et atlete a Wladislao rege premiati.« Długosz, *Annales: Liber X*, 247.

²⁴³ »Advenera etiam in coronacionem hanc genitrix regine coronate Anna filia regis Kazimiri, ... a Wladislao Polonie rege invitata ...« Długosz, *Annales: Liber X*, 247.

²⁴⁴ V krakovski računski knjigi najdemo leta 1402 izplačilo kraljevskega glasnika Kozika, ki se je vrnil iz Celja, kasneje pa je bila izdana precej visoka vsota istemu glasniku, ki je v Celje odnesel pismi kralja in kraljice. Mogoče je, da je takrat odnesel tudi vabilo Anini materi v Teck. NKMK, 268; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 100.

kraljestvo in se po najmanj devetih letih ponovno srečala s svojo edinko, ki ji je uspelo sestiti na prestol, ki njeni materi ni bil usojen. Po končanih slovesnostih je kralj Jagelo svojo taščo počastil z mnogimi darili, na kar se je vrnila nazaj k možu v Teck.²⁴⁵

Kralj se je v Krakovu zadržal do 15. marca 1403²⁴⁶ in kraljica mu je v tem času najverjetneje delala družbo v prestolnici. Ni znano, ali se mu je med aprilom in junijem pridružila na potovanju po Velikopoljskem, kar bi bilo njeno prvo potovanje po kronanju.²⁴⁷

Ana bi lahko bila prisotna na poljsko-litovskem srečanju med 19. in 21. junijem 1403 v Lublinu, kjer se je vojvoda Vytautas odpovedal podpisu premirja s križarskim redom brez dovoljenja kralja Jagela. Njegova obveza je temeljila na grožnji oboroženega poljsko-ogrskega spopada. Na enem izmed seznamov prič, izstavljenem 20. junija 1403, najdemo med drugimi tudi Gniewosza iz Dalewic, pogostega spremljevalca kraljevih potovanj, ki ni naslovljen kot krakovski podkomornik, ampak kot kraljičin dvorni upravitelj, kar bi lahko kazalo na Anino prisotnost.²⁴⁸ Na enako trhljih temeljih bi lahko sklepali, da je Ana oktobra in v začetku novembra svojega soproga spremljala v Rdeči Ruteniji in Bieczu, saj se je v kraljevem spremstvu nahajal krakovski podkomornik in trembowelski starosta, ki je 6. novembra 1403 sopedpisal kraljevi dokument, na katerem je bil med drugim naslovljen kot kraljičin dvorni upravitelj.²⁴⁹

Kraljevi par se je zagotovo zopet srečal jeseni, ko je med 10. in 12. novembrom v Nowem Korczynu sprejel kneze stranskih vej Piastov in nekaj ostalih poljskih velikašev.²⁵⁰

Kraljica Ana se je skupaj s kraljem vrnila v Nowy Korczyn že februarja 1404, ko so potekala pogajanja s češkimi odposlanci, kot predhodnica srečanja Jagela s češkim kraljem Vaclavom avgusta istega leta. Na srečanju naj bi se pogovarjali o vojaškem sodelovanju Poljske in Češke v boju proti Sigismundu Luksemburškemu; Vaclav naj bi Jagelu v zameno ponudil Šlezijo. Na koncu je Poljska predlog odklonila, saj se ni hotela vmešati v vojno z Ogrsko, hkrati pa je tudi češki kraljevski svet nasprotoval tej odločitvi.²⁵¹

---

²⁴⁵ »... immenso perfusa expletaque gaudio, quod illi et patrium invisere regnum et prolem suam in throno regio levatam spectare contigerat, pluribus a Wladislao rege honorata muneribus ad virum rediit.« Długosz, *Annales: Liber X*, 247.

²⁴⁶ Gašiorowski, *Itinerarium*, 44.

²⁴⁷ Gašiorowski, *Itinerarium*, 44; Rutkowska, »Itineraria«, 65.

²⁴⁸ Gašiorowski, *Itinerarium*, 44; Rutkowska, »Itineraria«, 65; Duczmal, *Jogailaičiai*, 362.

²⁴⁹ Gašiorowski, *Itinerarium*, 45; Rutkowska, »Itineraria«, 65–66.

²⁵⁰ Rach, 286–288. Rutkowska, »Itineraria«, 66.

²⁵¹ Maurice, *The annals of Jan Długosz*, 364; Dąbrowski, *Rozbiór krytyczny*, 71–72; Rutkowska, »Itineraria«, 66.

Iste leta je bila Ana prisotna ob kralju še maja v kraju Oborniki²⁵², julija v Nowem Korczynu, kjer je kraljevi par nekaj dni gostil obiskovalce iz Moskve²⁵³, in oktobra v Lvovu.²⁵⁴ Čas med potovanji je po vsej verjetnosti preživela v Krakovu.

V letu 1405 se ob kraljevem paru večkrat omenja »*Miclassoni Vngaro*«. V marcu so skupaj preživeli tri dni v Nowem Korczynu, novembra pa so se znova srečali v Przemikówu in Nowem Korczynu.²⁵⁵ Pod zgornjim imenom se skriva ogrski palatin Nikolaj Garai in njegovo prisotnost lahko povežemo s pogajanjem med Jagelom in Sigismundom Luksemburškim. Slednji je 4. oktobra 1405 celjskemu grofu Hermanu, palatinu Nikolaju Garaiju in še petim drugim visokim državnim dostojanstvenikom izdal pooblastilo, katerega cilj je bila sklenitev sporazuma s poljskim kraljem in prepričitev češko-poljskega zavezništva.²⁵⁶ Vsebina sporazuma ni znana in niti ni nujno, da je do njega dejansko prišlo, a zagotovo so potekala vsaj pogajanja. Na to nakazujeta že omenjena prisotnost Nikolaja Garaija ob kraljevem paru in pismo neznane vsebine, ki ga je Jagelo v letu 1405 poslal Hermanu II. Celjskemu.²⁵⁷

V literaturi se pojavljajo navedbe, da je jeseni 1405 na Poljsko kot Sigismundov odposlanec poleg Garaija prišel tudi Herman II. Celjski in hkrati obiskal svojo varovanko *Andlein*, preko katere naj bi celo poskušal vplivati na Jagela.²⁵⁸ Hermanova prisotnost je sicer možna, a je ni mogoče dokazati z nobenimi meni poznanimi viri. Hkrati se zdi malo verjetna zaradi določila, ki ga vsebuje Sigismundovo pooblastilo iz začetka oktobra – izid pogajanj je lahko sprejet tudi v primeru, da v njih sodeluje le palatin Nikolaj Garai.²⁵⁹

Po zadnjem srečanju s Sigismundovim odposlancem se je Ana sama odpravila nazaj v prestolnico in tam verjetno preživela preostanek leta.²⁶⁰ Za leto 1406 so podatki skopi, viri namigujejo, da se je kraljica večino marca nahajala v Krakovu ob Jagelu, novembra pa ju skupaj najdemo v Lvovu.²⁶¹

---

²⁵² KPozn, nr. 1838, 1850.

²⁵³ Rach, 292–293; Duczmal, *Jogailaičiai*, 362.

²⁵⁴ Gąsiorowski, *Itinerarium*, 45–46; Rutkowska, »Itineraria«, 66.

²⁵⁵ Nowy Korczyn, 7. do 9. marec 1405. Rach, 296–298; Przemików, 20. november, in Nowy Korczyn, 21. november 1405. Rach, 317–318. Rutkowska, »Itineraria«, 66.

²⁵⁶ Nowak, Zenon Hubert. *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*. Torún: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1964, 89.

²⁵⁷ »*Primo III flor. auri et II mrc. gr. Prag. cum literis Regis Koschikoni ad comitem Cilie.*« NKMK, 277.

²⁵⁸ Duczmal, *Jogailaičiai*, 362–263; Rudzki, *Polskie królowe*, 84.

²⁵⁹ Nowak, *Polityka północna*, 89.

²⁶⁰ Rach, 317–319; Rutkowska, »Itineraria«, 67.

²⁶¹ PomLw, 32, 39; Rutkowska, »Itineraria«, 67.

Naslednje leto je Ana preživela bolj aktivno. Spomladi 1407 je nekaj časa skupaj z Jagelom in njegovo sestro Aleksandro, mazursko kneginjo, preživela v Złatoriji²⁶², kjer so potekala pogajanja o spornih ozemljih med Poljsko in Prusijo ter trgovskih odnosih med podaniki nemškega viteškega reda in krakovskimi trgovci. V slednji zadevi je kraljica morda celo intervenirala, saj v korespondenci nemškega viteškega reda iz leta 1404 najdemo pismo, naslovljeno neposredno na Ano, ki vsebuje pritožbo pruskih trgovcev proti mestu Krakov.²⁶³ Znanje nemškega jezika je kraljici prav gotovo pomagalo v takšnih situacijah – če je v njih sodelovala, je bilo to gotovo z vedenjem kralja in njegovih sodelavcev.²⁶⁴

Po omenjenem srečanju v Złatoriji se je Ana najverjetneje odpravila v Poznan, kjer je bila junija sklenjena poročna pogodba med meißenkim mejnim grofom Viljemom II. in hčerko mazovskega kneza Siemowita IV.²⁶⁵ Za preostanek leta 1407 viri o Aninih potovanjih molčijo, a z Jagelom sta se zagotovo ponovno srečala v juliju, saj je bila takrat spočeta Jadviga, edina hčer kraljevega para.

2.7 PREŠUŠTVO

Poglavitna naloga kraljic je bila ohranjanje kontinuitete dinastije in odsotnost naslednika je predstavljala velik politični problem. To je za kraljico pomenilo neizmeren pritisk, splošna pričakovanja je bilo težko izpolniti, predvsem ker so bila srečanja s kraljem redka. Kraljica Jadviga je rodila hči šele po trinajstih letih zakona, Ani je bilo treba čakati nekoliko manj, saj je v jeseni 1407 postalo jasno, da pričakuje otroka. Długosz poroča, da je Jagelo prav v tem času svojo soprogo iz ljubosumja obtožil prešuštva.

Kralj je 12. oktobra 1407 nečistovanja z Ano obdolžil kar dva viteza, Jakoba iz Koblany in Nicholasa Chrzalowskega. Prvega je dal zapreti na grad v Lvovu, kjer je ostal tri leta, drugi pa je odšel v prostovoljno izgnanstvo. Ana je postala predmet govoric zaradi naključnega dogodka, ki se je zgodil nekaj dni pred tem – na Wawlu so se brez posebnega razloga zrušile kraljičine sobane. Najverjetneje se je sklepalo, da so se zidovi porušili zaradi strastnega ljubljenja v kraljičini postelji. Pobudnik obtožb naj bi bil med drugimi tudi kraljičin komornik

---

²⁶² Czacharowski, Antoni. »Rola króla Władysława Jagiełły w pertraktacjach polsko krzyżackich przed wielką wojną«. *Acta Universitatis Nicolai, Copernici, Historia* 24 (1990), 51–71, 69–70.

²⁶³ Regesta, nr. 788.

²⁶⁴ Rutkowska, »Itineraria«, 86.

²⁶⁵ V virih kraljica ni neposredno omenjena, v Poznaniu pa je bil prisoten njen komornik, zato lahko sklepamo, da se je slovesnosti udeležila tudi Ana. Rutkowska, »Itineraria«, 67.

Klemens iz Moskorzowa, kastelan Wiślice in starosta Krakova, a po mnenju mnogih je bila Ana obdolžena po krivem.²⁶⁶

Na zborovanju v Niepołomicah so se zbrani velikaši postavili v bran kraljici in Jagelo je bil obtožen lahkomiselnosti, s katero je onečastil svojo ženo. Nadškof Gnieznega, ki je govoril v kraljevem imenu, je Ano oprostil, kraljičini tožniki pa so morali »po božji volji plačati težko kazen«.²⁶⁷ Glavni pobudnik obtožb, Klement iz Moskorzowa, je bil obtožen klevetanja in je moral na zahtevo Ane pred kraljem javno umakniti svoje obtožbe.²⁶⁸

Długosz dodaja, da je bil nečistovanja z Ano obtožen tudi Andrej Tęczynski, saj naj bi ga s kraljico zasačili ob pozni uri v odmaknjeni sobani, vendar je bila obtožba proti njemu milejša in manj javna kot pri ostalih dveh vitezh.²⁶⁹

Długoszovo zgodbo potrjujeta dve nedatirani pismi, ki ju je kraljica napisala neznanima naslovnikoma, v katerih piše o omenjenih spletkah in zagovarja svojo nedolžnost. V literaturi se pojavljajo trditve, da sta bili obe pismi namenjeni isti osebi, ki je bila Ani blizu (obe se začenjata z »*magnifice princeps, illustris domine et frater noster carissime*«). Kuczyński meni, da bi lahko šlo za velikega litovskega vojvodo Vytautasa ali mazovskega vojvodo Aleksandra²⁷⁰ – slednji je bil rojen okoli leta 1400, zato se zdi malo verjetno, da bi ga Ana izbrala za svojega zaupnika.

Vsebini obeh pisem sta si zelo podobni. Ana prosi naslovnika, da z jasno glavo razmisli o obtožbah zoper njo in ji v pismu ali preko zaupanja vrednega glasnika navede razlog za svoje neodobravanje in nejevero v njeno iskrenost. Piše, da ga nikoli ni hotela vznejevoljiti in izdati njegovega zaupanja. Izreka svojo nedolžnost in pravi, da je brez njegove naklonjenosti izgubljena, saj njen mož, kralj, visoko ceni njegovo mnenje.²⁷¹

---

²⁶⁶ »*Duodecima Octobris Vladislaus Polonie rex zelotipie spiritu actus, quem in pectore eius duo consilarii fedi assentatores secreto accenderant ... quasi stupri cum Anna regina habiti ... Anna Polonie regina vulgati infamie, quam stube reginalis in castro Cracoviensi nullo impetu ruinate casus paucis ante diebus accidens portanderat, parum sensate et multorum opinione innocenter addicta est, quoniam et Vladislaus Polonie rex de levitate, quam in infamada consorte sua egerat ... Nicolai Curowski Gnesnensis archiepiscopi declaravit immunem et anno insequenti accusatores regine gravi ulcione divinitus immensa mulctati.*« Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 17–18.

²⁶⁷ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 18.

²⁶⁸ »*Clemens de Moskorzow castelanus ... insimulacionis huiusmodiprimarius auctor iure, quod regina Anna contra illum intuarari obtinuerat, de falsa infamacione convictus probrum regine a se vulgatum et auribus Wladislai regis infusum recovare coactus est.*« Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 18.

²⁶⁹ »*Sed nec Andreas Thanczinski ... quippe et ipse in tempore et loco secreto in castro Cracoviensi deprehensus de commercio Anne regine modestius tamen et minus vulgacius quam duo reliqui insimulabatur.*« Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 18.

²⁷⁰ Kuczyński, *Król Jagiello*, 78.

²⁷¹ *Elementa II*, nr. 40, 41.

Glede na ponavljajočo se vsebino obeh pisem je težko verjeti, da bi bili obe namenjeni istemu posamezniku – Ana se je najverjetneje obrnila na dve različni osebi. Prav tako se zdi malo verjetno, da sta bili pismi namenjeni kraljičinima zaupnikoma, saj gre v besedilu predvsem za samoobrambo ter prošnjo za pojasnilo in podporo. Kljub vsemu je bil naslovnik Ani verjetno dovolj blizu in je hkrati imel dovolj velik vpliv na Jagela, da si je kraljica lahko od njega obetala posredovanje v svojo korist.

Zastavlja se vprašanje, zakaj je bila Ana (po nedolžnem) obdolžena prešuštva. Vzroki za obtožbe bi lahko bili različni. Njena nosečnost se je po petih letih zakona izkazala za presenečenje, saj je verjetno nihče več ni pričakoval. Dolga obdobja, ki jih je kraljevi par preživel vsak zase, so predstavljala še dodaten razlog, da so se pojavili dvomi o Anini zvestobi.

Obstaja tudi možnost, da so bili v obtožbe vpleteni politični motivi. Dejstvo, da je kraljica kljub vsemu plodna in da bo Jagelo vendarle dobil naslednika, je zagotovo zmotilo njegove nasprotnike (predvsem nemški viteški red), ne gre pa zanemariti niti precej tesnih povezav obeh obtoženih vitezov z luksemburškim dvorom, ki bi lahko bil vir navdiha za omenjene spletke.²⁷² Ugled celjske hiše se je v tem času močno povečal; leta 1405 je nazadnje prišlo do poroke najmlajše Hermanove hčere Barbare s Sigismundom Luksemburškim, leto kasneje pa je Herman postal še dalmatinski, hrvaški in slavonski ban. Del poljskega plemstva je bil izrazito nenaklonjen ogrskemu kralju in pojavljajo se ugibanja, da so Ano želeli očrniti tako pred Jagelom kot v očeh javnosti iz strahu, da bo Sigismund preko Barbare in Ane vplival na poljskega kralja.²⁷³ Kljub vsemu se zdi, da govorice niso bile naperjene neposredno proti Ani kot kraljici, ampak so želele vzbuditi predvsem dvom v Jagelovo očetovstvo.

Za konec je treba poudariti, da so podobne obtožbe o prešuštvu doletele še dve Jagelovi ženi – Jadvigo in Sofijo (zakon z Elizabeto je verjetno trajal premalo časa, da bi do takšnih sumničenj prišlo). Zdi se, da je Jagelo spričo velikih starostnih razlik v zakonu in svojih dolgih odsotnosti zlahka verjel, da ga njegove soproge varajo.²⁷⁴

---

²⁷² Maleczyńska, Ewa. *Spółczesność polskie pierwszej połowy XV wieku wobec zagadnień zachodnich: (studia nad dynastyczną polityką Jagiellonów)*. Wrocław: Nakł. Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego: Skład Główny w Księgarni J. Lacha, 1947, 52, 69.

²⁷³ Duczmal, *Jogailaičiai*, 363.

²⁷⁴ Jagelo je bil od svoje prve žene Jadvige starejši okoli dvajset let, od Ane okoli trideset let, od svoje tretje žene Elizabete Granovske okoli dvajset in od četrte žene Sofije Holszańske okoli petdeset let.

Na tej točki se ponuja tudi zanimiva povezava z Barbaro Celjsko, ki je bila približno desetletje kasneje prav tako obtožena zakonske nezvestobe. Mož Sigismund jo je v tistem času za pol leta izgnal v Várad (Oradea), vendar sodobna stroka zavrača govorice, da naj bi bila konfinacija posledica Barbarinega prešuštva.²⁷⁵ Kakšna kazen je doletela Ano za njen domnevni greh, ni znano; če sploh kakšna glede na nejevero in podporo javnosti, ki ju je bila deležna.

2.8 ROJSTVO HČERE

Po razrešenem škandalu se je kraljica še zadnjič pred rojstvom hčere podala na pot; v februarju 1408 jo skupaj s kraljem praznovala pust v Jedlni, nato pa se je najverjetneje vrnila v Krakov in do poroda ni več zapuščala prestolnice.²⁷⁶

Kronike poročajo, da je kraljica rodila hči na *die Palmarum*. Długosz in Torunski anali dogodek umeščajo v leto 1408²⁷⁷, medtem ko Svetokriški letopis navaja leto 1409.²⁷⁸ V krakovski računski knjigi se leta 1408 omenjajo številni izdatki, povezani z rojstvom kraljične in slovesnostmi, ki so sledile, kar potrjuje, da se je Anina hči rodila na cvetno nedeljo, 8. aprila 1408.²⁷⁹

Novorojenka je dobila ime Jadviga²⁸⁰ po prvi Jagelovi ženi – avtoriteta umrle monarhinje je bila tako velika, da so bile v prihodnjih rodovih jagelonske dinastije najstarejše hčere vedno imenovane po njej. Hkrati so z izbiro imena želeli poudariti kontinuiteto in pravico do prestola, saj je bila pokojna Jadviga kronana kot *rex Poloniae* in tudi novorojena princesa je bila v primeru odsotnosti moškega potomca predvidena kot naslednica svojega očeta.

---

²⁷⁵ Fugger Germadnik, *Barbara Celjska*, 14.

²⁷⁶ V krakovski računski knjigi je 4. februarja 1408 zabeleženo plačilo pol grivne za odpravo kraljičinih konjev proti Jedlni, 10. marca pa je služabnik dobil plačanih 18 grošev za spremstvo Ane do iste destinacije – verjetno gre za pot, ki sta jo opravila mesec prej. V *Podwody kazimierskie* je 24. februarja 1408 zapisan izdatek 19 skojcev za prevoz kraljice do naslednje postaje – do katere, lahko le sklepamo, gotovo pa je, da se je kralj nahajal v Jedlni štiri dni kasneje, 28. februarja. Iz zapisanega lahko sklepamo, da se je v tem času v Jedlni najverjetneje nahajala tudi kraljica. NKMK, 282; PodwKaz, 389; Gašiorowski, *Itinerarium*, 49; Rutkowska, »Itineraria«, 67–68.

²⁷⁷ »*Die solis dominica ramispalmarum [1408] Anna Polonie regina filiam ex Wladislaw Polonie rege conceptam effudit.*« Długosz, *Annales: Liber XXI*, 23; »*Eodem anno [1408] in die palmarum domina Anna regina Polonie peperit filiam nomine Annam.*« »Annalista Thorunensis«, 290.

²⁷⁸ »*Item anno 1409 Wladislaus rex Polonie prolem femineam natam ex Anna predicta percepit, cui nomen Hedwigs erat impositum; nata ipso die Palmarum.*« RŚwięt, 83.

²⁷⁹ NKMK, 279–282.

²⁸⁰ Torunski anali napačno zabeležijo, da je novorojenki ime Anna, namesto Jadviga. Ime je pravilno zapisano tako v Svetokriškem letopisu kot pri Długoszu.

Rojstvo kraljevega otroka je bil težko pričakovan dogodek, o čemer pričajo štiri ohranjena pisma, ki naj bi jih Jagelo napisal v povezavi z veselim dogodkom. Žal je vsako izmed njih nekoliko sporno; bodisi jim ne moremo pripisati pristnosti bodisi z gotovostjo trditi, da so bila namenjena prav Ani.

Le eno izmed pisem je datirano – nastalo je v Medyki v Rdeči Ruteniji 24. oktobra 1408, pol leta po rojstvu Jadvice. Pismo je naslovljeno »od kralja kraljici« (Ana in Jagelo nista poimensko navedena), nenavadna pa je predvsem vsebina, ki se ne sklada z datumom. Kralj namreč jasno govori o bližajočem se rojstvu otroka in kraljico spodbudi k ponovnemu sprejemu zakramentov, da jima bo Bog naklonil zdravega otroka in Ano okrepil z vso ljubeznijo.²⁸¹ Skoraj neverjetno se zdi, da bi Ana takoj po rojstvu hčere ponovno zanosila in bila že v oktobru v pričakovanju novega poroda – drugi viri ne poročajo o kraljicini ponovni nosečnosti ali rojstvu drugega otroka. Zato ostaja le možnost, da je na pismu zapisan napačen datum. V prid temu govori podatek Rutkowske, da naj bi Ana v oktobru 1408 spremljala Jagela na potovanju po Rdeči Ruteniji.²⁸²

Drugo pismo je nedatirano, a prav tako ga je kralj namenil kraljici. Je precej manj formalno od prvega in njegova vsebina razkrije, da je bilo napisano po rojstvu Jadvice. Zdi se, da se je kraljev odnos do Ane po porodu spremenil, saj njegove besede v tem pismu izražajo naklonjenost in omogočajo enega redkih vpogledov v odnos med zakoncema, ki naj bi veljal za pregovorno hladnega. Iz pisma se da razbrati, da je Ana po porodu zbolela, kar je Jagela navdalo s skrbjo. Ko je izvedel, da se je stanje kraljice izboljšalo, je zapisal:

»... moje misli so se zbistrile in moj duh je zavriskal v odrešenju našega Gospoda, iz katerega ste si, moja draga žena, povsem povrnila prejšnje moči. Gotovo me ni zadelo nič bolj bridkega in žalostnega kot vaša nemoč, ki se mi je zdela nadvse huda, vaša bolezen mi je prinesla ohromelost, ki se je skoraj ne bi dalo pozdraviti, če ne bi prišla nadvse prijetna novica o vašem zdravju. Molil sem zanj in za to, da se poveča vaša tolažba. V vaši prisotnosti sem v vsem manjši človek, po Božji volji sem si zaradi vašega zdravja popolnoma opomogel.«

---

²⁸¹ »Medicae, feria quarta ante festum Simonis et Iudae. Consorts nostra carissima, ex quo Deus gracia sua visitavit nos et vos et viscera vestra fecundavit partusque vester desiderabilis appropinquat, petimus vos et salubriter inducimus, ut de beneficiis vobis ab alto concessis, gratos devotas Creatori refundatis confessionibus, crebris et sacramentorum suscepcione interioris hominis squalores renovantes, ut Deus misericors, prolem sine lesione inesse producat, graciaram plenitudine vos confirmans. Datum in Medica, feria quarta proximum ante festum sanctorum Simonis et Iude apostolorum, anno Domini millesimo quadringentesimo octavo. etc.« Elementa II, nr. 35.

²⁸² Rutkowska, »Itineraria«, 68.

Pismo je zaključil s prošnjo, naj ga Ana kar najpogosteje obvešča o svojem zdravju in o zdravju otroka.²⁸³

Kljub odsotnosti imen in dvomljivemu datumu se zdi, da sta omenjeni pismi pristni. Bolj problematični sta drugi dve pismi, ki ju je prvič objavila Klimecka v svoji knjigi *Formularz ciechanowski: O zgodovini oblikovanja poljskega jezika v srednjeveških dokumentih (Formularz ciechanowski: z historii tworzenia języka dokumentu polskiego wieków średnich)*. Obe sta del zbirke pisem kraljeve pisarne, ki je preživela v prepisu iz leta 1440, avtorica pa njihovo vsebino umešča med leti 1410 in 1415.²⁸⁴

Prvo pismo naj bi nastalo še v času pred Aninim porodom in v njem je kralj svojim podanikom posredoval navodila glede priprav na svečanosti, povezanimi s prihodom kraljevega potomca. V pismu govori o bližnjem praznovanju prihajajoče sreče in doda, da je njegova predraga soproga Ana desetič noseča ter pričakuje tako zaželenega otroka. Nadaljuje, da je na otrokov krst in praznovanje povabil številne prince, barone in ostale prijatelje. Prebivalce in meščane podobno kot ob poroki prosi za prostovoljno pomoč pri pripravi slovesnosti tako v denarju kot v materialu.²⁸⁵

Drugo pismo naj bi bilo napisano po rojstvu kraljevega otroka in namenjeno neznanemu knezu.²⁸⁶ Jagelo ga po poetičnem uvodu o razsežnostih svoje sreče²⁸⁷ obvesti, da je kraljica

---

²⁸³ »*Preclara princeps, consors nostra carissima. Illa dulcis nobis per Clementem, de sanitate tam vestra quam infantuli nobis a Deo dati, luculenter exposita tota cordis amaritudine expulsa, quam nobis attulerat vestre infirmitatis turbacio, letificavit mentem nostram et exultavit spiritus noster in Deo salutari nostro, ex quo nobis vestra cara persona vires resumpsit in toto pristinae sanitatis, nichil profecto amarius nichilque tristius nobis incumbit, nisi vestri corporis debilitas, quam utique multum intensam videbamus et hec infirmitati nostre tantos langores eduxerat qui vix curari potuissent, nisi illa premissa relacio dulcissima vestre optate sanitatis et, ut consolacio inde vobis augeatur, vobis presentibus clarificandum decrevimus in toto, dante Domino, sospitatis desiderate resumpsimus plenas vires. Ideo petimus etc., quatenus pro consolacione nostra speciali, nos de sanitate vestra et infantuli vestri celebrius velitis informare etc.*« *Elementa* II, nr. 34. Prevod: Julija Hoda.

²⁸⁴ Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 7.

²⁸⁵ »*Vladislaus Dei gratia Rex Polonie etc. Universis et singulis regni nostri civibus et opidanus, ad quos presentes pervenerint, gratiam et benignitatem. De proximo bono futuro nostro gaudentes tripudio, consolationem vobis nostram, quomodo vestra dudum prestolabantur suspiria, presentibus intimamus, qualiter serenissima princeps domina Anna regina, consors nostra carissima exuberans decimo fetu munire, prout vobis bene contat, desiderandam vobis prolem speratur appropinquare. Ad cuius nescende prolis baptizalia festaue solacia multos princeps et barones et ceteros amicos nostros, Deo propicio decrevimus invitare. Et quia, tam magna solaciorum tripudia magnis consueverunt habundare necessaryourum apparatibus et fulcire prudentis que mentis de huiusmodi tempora ante necessarie pocius, quam in tempore providere, idcirco universitatem vestram requirimus, omnino volentes, quatenus nobis de huiusmodi tam pecunialibus, quam necessariorum quorumcumque apparatibus exultantes provideatis, providentes coaptetis, ipsam imprompto reservare curetis. Illuc quo vobis per nos intumatum fuerit, ea celeriter transmissuri.*« Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 61, 63.

²⁸⁶ Rutkowska predvideva, da gre za Hermana II. Celjskega, ki takrat še ni bil knez. Relevantnost vprašanja zbledi spričo dejstva, da je pismo najverjetneje nepristno, česar Rutkowska ni upoštevala. Rutkowska, »*Itineraria*«, 68.

²⁸⁷ »*Kakor počí in se razlije steklenička, kadar jo nekdo pretrese, tako skače moje srce, da bi vaši iskrenosti oznanilo, da je polno nebeške radosti in brezmejnega veselja.*« Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 63.

preteklo nedeljo povila živega fantka brez telesnih poškodb. V nadaljevanju zapiše, da bo krst potekal spomladi na dan sv. Stanislava in naslovnika prijazno povabi na slovesnost.²⁸⁸

Kot se da razbrati, pismi vsebujeta dva presenetljiva podatka – Anino deseto nosečnost in rojstvo moškega potomca. Najprej je treba poudariti, da Ana v zadnjem pismu ni poimensko naslovljena – Jagelo govori o *domina regina, consors nostra carissima*. Pismo bi torej lahko bilo namenjeno tudi Jagelovi četrti ženi Sofiji, ki mu je rodila tri sinove; Vladislava (* 1424; † 1444), Kazimirja (* 1426; † 1427) in Kazimirja Andreja (* 1427; † 1492). Po natančnejšem pregledu rojstnih in krstnih podatkov ugotovimo, da se je le Kazimir Andrej rodil na nedeljo, vendar ni bil krščen na dan sv. Stanislava (8. maja), ampak decembra, mesec dni po rojstvu. Podatki se torej ne ujemajo. V primeru, da bi Ana zares rodila sina, četudi bi kmalu po rojstvu umrl, bi o tem zagotovo poročale kronike ali vsaj računske knjige. Zato se zdi upoštevanja vredna informacija, ki jo najdemo pri natančnejšem branju Klimeckinega komentarja – od leta 1410 je v kraljevi pisarni deloval Stanisław Ciołek, ki se je med drugim literarno udeleževal in svoje stvaritve pogosto podal v obliki pisem. Zato je mogoče pritrditi Klimeckinemu zaključku, da gre pri zadnjem pismu najverjetneje le za fiktivno delo.²⁸⁹

Podobno vprašanje se pojavi pri prvem pismu, kjer je Ana poimensko navedena. Devet nosečnosti – in posledično devet splavov – v petih letih zakona se sicer zdi zelo veliko, a ni nemogoče. Prvo pismo ima manj literarno vsebino in slog v primerjavi z drugim, a glede na to, da se pismi pojavita drugo ob drugem, se zdi verjetneje, da je tudi prvo fiktivno. Povsem mogoče pa je, da so avtorja pri pisanju navdahnili resnični dogodki, ki jih je nato v zapisu nekoliko potenciral.

Z gotovostjo lahko potrdimo le rojstvo kraljične Jadvice. Iz računskih knjig je znano, da so ob tem veselem dogodku v Krakovu zvonili zvonovi, omenjajo se izdatki za sukno in bruseljsko nit, namenjeno kraljici, zabeležena pa so tudi plačila služabnikov v povezavi s

---

²⁸⁸ »*Ilustris princeps, frater noster carissime. Quemadmodum lagenam absque respiraculo mistum quiddam erumpens dirumpit, ita cor nostrum ad promulgandum Sinceritati Vestre concessum, nobis celitus gaudium exuberans leticia fortissime restaret. Non Dubitantes de vobis, sin nobis abnuatis gratulantibus congratulari, et gaudentibus sinceritater congaudere. Serenissimae principi. Namque princeps domina regina, consors nostra carissima, die dominico proximio preterito Deo propicio prolem enixa est masculinam, incolumis, absque proprii corporis detimento. Cuius quidem nati nativitas nostram animam recreavit. Cum sit nobis in senectute iuventus, in labore requies, in meditatione solacium et refrigerium in calore. Et tanto iocundius nobis convenit exultare, quanto vetustas nostra oculis superstitem nobis natum et gubernatorem populo conspicimus in presenti. Et quia ipsam prolem in festo sancti Stanislai vernalis temporis, de sacro baptismatis fonte favento domino levandam disposuimus et ad que huiusmodi solacia, multorum principum invitata confluet multitudo inter nos, queque multis beneficiis obsequiorum dudum congestat amicitia optinuit summo tempore recenti contractu firmiter innovare, idcirco eandem fraternitatem vestram studioso petimus ex affectu, quatenus veletis huiusmodi nostris interesse solaciis, ipsam prolem nostram cum ceteris tunc cnpatribus de sacro fonte baptismatis levaturi sinceriter nobis inpremissis caritate ostensurus.*« Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 63–64.

²⁸⁹ Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 12–13.

slovesnostmi.²⁹⁰ Rojstvo otroka verjetno ni vplivalo le na odnos med zakoncema, ampak je okrepilo tudi Anin položaj na poljskem dvoru. Čeprav otrok ni bil deček, je dokazala, da še vedno lahko zagotovi močno zaželenega prestolonaslednika. Kljub vsemu ne obstajajo neposredni dokazi, da bi se po rojstvu otroka povečal tudi Anin politični vpliv, kot se je približno leto kasneje zgodilo na ogrskem dvoru, ko je Barbara rodila hčer.²⁹¹

Po Jadviginem rojstvu je na obisk k svoji hčeri in vnukinji prišla Anina mati, vojvodinja Teška. V krakovski računski knjigi že 10. marca 1408 najdemo izdatek za sla, ki je bil poslan v Teck; verjetno je Anini materi nesel novico o bližajočem se porodu in morda tudi vabilo, naj pride v Krakov.²⁹² Ponovno sled o kneginji Teški najdemo šele leto kasneje; 5. oktobra 1409 je v krakovski računski knjigi zapisan izdatek 20 griven za nakup bruseljskega sukna, namenjenega materi kraljice.²⁹³ Długosz postavi obisk Anine matere v maj 1410, ko naj bi se pridružila kraljevemu paru v Nowem Korczynu in se po nekaj dneh vrnila domov, natovorjena z darili.²⁹⁴ Zaradi pomanjkljivih in nasprotujočih si podatkov ni mogoče natančno določiti časa obiska, je pa povsem verjetno, da je Anina mati prišla pogledat svojo edino vnukinjo večkrat v razponu dveh let po njenem rojstvu, kot namigujejo omenjeni viri.

2.9 KRST JADVIGE

Prav tako je nemogoče določiti natančen datum krsta kraljične Jadvige. Od kronistov o njem poroča samo Długosz, ki ga postavi na tretjo nedeljo po veliki noči, ko se je molil *Vox iocunditatis*. V zapisu je napravil napako, saj se *dominica Vocem iocunditatis* praznuje peto nedeljo po veliki noči, medtem ko se tretja nedelja po veliki noči imenuje *dominica Iubilate*.²⁹⁵ Zastavlja se vprašanje, ali se je Długosz zmotil pri poimenovanju ali pri štetju nedelj. V primeru, da se je krst zgodil na tretjo nedeljo, govorimo o 6. maju 1408, v primeru

²⁹⁰ »... *pulsantibus campanas tempore partus Regine IIII gr.*«; »... *Georgio Scheler XXIII mrc. gr. Pragen. pro Sex Camchis domine Regine ad honores datis.*«; »... *pro panno X vlnuram dato Koszye noua nuncianti dnis Consulibus de nata domine Regine III mrc. XVI gr. denar. Nicolaus plathener recipit.*«; »... *item ad honores domine Regine XL mrc. denar.*«; »... *pro Stamine bruslensi dne Regine tempore purificationis post partum dato XVIII mrc. gr. I fert. Czopchen recipit, addicio per VII gr.*« NKMK, 279–282.

²⁹¹ Katanec, »The Perquisite of a Medieval Wedding«, 55.

²⁹² »*Sabbato ante Reminiscere: ... Item nuncio in factis dni Regis ursus dekam (s) ad Serenissimam principem dniam Hedwigem filiam Refis Kazimiri IIII gr. pro freno.*« NKMK, 282; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 100.

²⁹³ »*Sabbato crastini s. Francisci: pro stamine Bruslensi dato matri domine nostre Regine ad honores, date XX mrc. gr. platener recepit.*« NKMK, 284; Sikora zapis izdatka napačno datira s 5. novembrom 1409. Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 100.

²⁹⁴ »*Ubi ad eum socrus sua et genitrix Anne Polonie regine, ducissa de Dek Annna filia Casimiri secundi Polonie regis ... venit. Que aliquot diebus apud generum commorata et donis munerata regalibus ad propria rediit.*« Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 60.

²⁹⁵ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 23, 224.

pete nedelje po veliki noči pa o 20. maju 1408, ki je najbolj splošno sprejet datum Jadviginega krsta.

Rutkowska v Aninem itinerarju kot možen dan krsta navaja tudi 8. maj 1408²⁹⁶ – dan sv. Stanislava, ki je omenjen v že obravnavanem pismu Jagela neznanemu knezu. Čeprav pismo najverjetneje ni pristno, bi lahko v sebi skrivalo zrno resnice. Krst na dan sv. Stanislava bi potekal točno mesec dni po Jadviginem rojstvu.

Dodaten vir predstavlja bula papeža Gregorja XII. s 25. julija 1408, namenjena škofoma Poznana in Krakova, ki dovoljuje, da se otroka Jagela in Ane »v imenu papeža oblije z blagoslovljeno vodo in se stori vse, kar pri obredu krsta in v zvezi z botrstvom zahtevajo cerkvena pravila«.²⁹⁷ Kljub poznemu datumu bule ni nujno, da je do krsta prišlo šele po 25. juliju 1408, papež bi jo namreč lahko izdal tudi naknadno.

Długosz poroča, da je Jadvigo krstil krakovski škof Poitr Wysz²⁹⁸, kar se ujema z navodili iz papeške bule. Do zagate pride, če upoštevamo dejstvo, da je konec leta 1407 Wysz odšel v Italijo kot predstavnik kralja in poljske cerkve, da bi sodeloval pri pogovorih za premostitev shizme. Po mnenju nekaterih strokovnjakov se je spomladi 1408 vrnil v Krakov po dodatna navodila in sproti krstil Jadvigo, a dodatni viri, ki bi to potrdili, so zaenkrat neznan.²⁹⁹

Kdo so bili Jadvigini botri, ni znano, je pa Jagelo to čast ponudil velikemu mojstru nemškega viteškega reda Ulriku von Jungingenu, ki je prošnjo zavrnil, kar je razvidno iz križniške korespondence.³⁰⁰ Długosz poroča, da so se po krstnem obredu praznovanja nadaljevala še nekaj dni, v kar ni dvoma glede na tradicijo in priprave, omenjene v Jagelovih pismih.³⁰¹

Na tej točki se nam zastavi vprašanje, ali je bil pri krstu prisoten tudi sam kralj – v njegovem itinerarju namreč ne najdemo podatkov, kje se je zadrževal maja 1408. Po bivanju v Krakovu konec marca se je Jagelo odpravil na Velikopoljsko, kjer se je nahajal tudi ob rojstvu hčere. Med 22. in 23. aprilom ga najdemo v Koninu, nato pa do 6. junija ni podatkov, kje se je zadrževal. Gaşiorowski meni, da luknja skoraj idealno zapolnjuje čas, ki ga je kralj potreboval

---

²⁹⁶ Rutkowska, »Itineraria«, 68.

²⁹⁷ »Senis, VII kal. Augusti. [Gregorius PP XII] Alberto Pozn. et Petro Crac. episcopis: Eisdem facultas prolem ex Wladislao rege Poloniae et Anna eius uxore nomine papae de sacro fonte levandi et omnia faciendi, quae in baptismali misterio et compaternitatis glutinio faciendi sacrorum canonum sanctiones requiruntur, conceditur.« BulPol III, nr. 1196.

²⁹⁸ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 23.

²⁹⁹ *PSB XXVI*, s. v. »Poirt z Radolina, zwany Wyszem.«; Kijak, Stanisław. *Piotr Wysz, Biskup Krakowski*. Kraków: Gebethner i Wolff, 1933, 39; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 101.

³⁰⁰ Regesta, nr. 981, 982.

³⁰¹ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 23.

za pot iz Konina do naslednje destinacije³⁰², medtem ko Sikora sklepa, da bi se kralj v tem času lahko vrnil v Krakov in se po 20. maju – torej po krstu, če upoštevamo Długoszevo datacijo – odpravil nazaj na Velikopoljsko.³⁰³

Itinerarja kralja Jagela in krakovskega škofa Piotra Wysza žal ne ponudita jasnega odgovora na vprašanje, kdaj je potekal krst Jadvice in kdo jo je krstil, zato ostaja zadeva odprta za nadaljnje interpretacije.

2.10 VOJNA Z NEMŠKIM VITEŠKIM REDOM

V času, ko je poljski kraljevi par doletela sreča v zasebnem življenju, so se zopet močno poslabšali poljsko-litovsko-pruski odnosi, na kar kaže tudi Jungingenova zavrnitev botrstva. Konec leta 1408 sta se Jagelo in Vytautas dogovorila za skupno ukrepanje proti nemškemu viteškemu redu, ki je s pokristjanjenjem Litve izgubil svoj prvotni *raison d'etre*, kar ga ni oviralo pri nadaljnjih operacijah. Zaostril se je položaj v vedno problematični Samogitiji, na Poljskem pa je bilo jabolko spora ozemlje Dobrzyńa. Občutljivo situacijo je poslabšala še velika lakota, ki je pustošila po Litvi, in posledično je maja 1409 v Samogitiji izbruhnil ponoven upor. Potem ko so križniki zasegli pošiljko poljskega žita, namenjenega v Litvo za ublažitev lakote, je Vytautas odprto podprl Samogite.³⁰⁴ Jagelo je Litvi izrazil podporo in posledično je veliki mojster Ulrik von Jungingen 6. avgusta 1409 Poljski napovedal vojno. Po prvih manjših spopadih je posredoval češki kralj Vencelj in oktobra je bilo podpisano premirje, ki je trajalo do 24. junija 1410. Obe strani sta pridobljeni čas izkoristili za priprave na dokončni obračun.³⁰⁵

Na evropske dvore so potovala številna pisma in odposlanstva, saj si je vsaka od strani želela pridobiti čim večjo podporo. Uspešnejši so bili križniki, ki so svoje argumente podkrepili z zajetnimi vsotami zlatnikov.³⁰⁶ Sigismunda Luksemburškega so na tajnih pogajanjih na svojo stran pridobili s 300 000 dukati; v zameno naj bi ogrski kralj po izteku premirja napadel Poljsko z juga in po zmagoviti vojni dobil ozemlje današnje Moldavije in še nekatera druga obmejna območja.³⁰⁷

---

³⁰² Gąsiorowski, *Itinerarium*, 12–13, 49.

³⁰³ Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 102.

³⁰⁴ Maurice, *The annals of Jan Długosz*, 368–370; Ivinskis, Zenonas. *Lietuvos istorija iki Vytauto Didžiojo mirties*. Rome: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1978, 334–335.

³⁰⁵ Maurice, *The annals of Jan Długosz*, 370–371; Turnbull, Stephen R. *Tannenberg, 1410: disaster for the Teutonic Knights*. Westport, Conn.: Praeger, 2005, 20.

³⁰⁶ Vencelj je od križnikov dobil v dar 60 000 florintov in razglasil, da Samogitija zakonito pripada nemškemu viteškemu redu, medtem ko se mora Dobrzyń vrniti Poljski.

³⁰⁷ Turnbull, *Tannenberg 1410*, 20–21.

V duhu omenjenih priprav se je odvijalo tudi dogajanje na Poljskem. Kralj Jagelo je začetek leta 1410 preživel na lovu v Ratnu in ukazal, da ves ulov nasolijo za bližajočo se vojno. Nato je odpotoval v Kozienice, kamor je prispel pred 30. januarjem. Tam se je srečal s kraljico Ano, ki je prišla iz Krakova, in skupaj sta se odpravila v Jedlnio, kamor sta najverjetneje prispela še dovolj zgodaj za praznovanje pusta. Długosz poroča, da se je kraljevemu paru v Jedlni pridružil Herman II. Celjski, ki je v imenu Sigismunda Luksemburškega vodil pogajanja s Poljsko v zadevi poljsko-pruskega spora.³⁰⁸

Kralj je visokemu gostu v čast priredil viteške turnirje, plese in mu na sploh nutil vsega v izobilju. Nato so se vsi skupaj iz Jedlnie preko Opatówa odpravili v Sandomierz, od koder je grof odšel, obdarjen z darovi, vrednimi kralja, in močno zadovoljen, kot piše Długosz. Hermanovo zadovoljstvo je verjetno izviralo iz dejstva, da sta Jagelo in Vytautas pristala na privatno srečanje z ogrskim kraljem Sigismundom.³⁰⁹

Do načrtovanega sestanka je nazadnje prišlo aprila v Kežmaroku (Késmárk), a po predhodnem dogovoru se ga je udeležil le litovski veliki vojvoda. Sigismund je na srečanju poskušal vnesti razdor v poljsko-litovsko zavezništvo, tako da je Vytautasu ponudil litovsko krono, a je naletel na gluha ušesa. Po Vytautasovi vrnitvi na Poljsko sta z Jagelom začela oblikovati dokončen načrt za napad na tevtonsko državo.³¹⁰

Potem ko so bile smernice začrtane, se je Jagelo konec aprila vrnil v Krakov, kjer se je najverjetneje zadrževala tudi Ana s hčerjo. Za kraljevega namestnika v času vojne ni določil svoje soproge, kot je to storil kralj Sigismund z Barbaro konec leta 1412³¹¹, ampak je za vse kraljeve zadeve pooblastil gnieznenškega nadškofa Nikolaja Kurowskega.³¹² O vzrokih za njegovo imenovanje lahko le ugibamo.

---

³⁰⁸ »Reginam quoque Annam ex Cracovia illuc advenientem offendens ex Kozinicze pro Carnisprivio in Iedlnam divertit. Illic ad eum venit Hermanus comes Cilie frater patruelis Anne regine Wladislaum regem et sororem suam Annam reginam visitaturus.« Długosz, *Annales: Liber XXI*, 49; Rutkowska, »Itineraria«, 69; Gaşiorowski, *Itinerarium*, 53.

³⁰⁹ »In cuius presencia pro honore suo et regni Wladislaus rex curia indicta procuravit fieri varia hastiludia, solacia et coreas. Tenuit autem Wladislaus Polonie rex prefatum Hermanum cilie comitem in suria sua omnibus rebus abunde provisum, et ex Iedlna in Ilszam, Oppatow et Sandomieram discedens, datis ei Sandomirie regalibus et magni ponderis muneribus remisit consolatum. Huius insuper comitis interposicione et practica cum fratre suo duce magno Lithuanie Alexandro ad tendendum personalem convencionem in Kesmark cum Sigismundo Hungarie rege fuit persuasus et inductus.« Długosz, *Annales: Liber XXI*, 49.

³¹⁰ Maurice, *The annals of Jan Długosz*, 378–379. Turnbull, *Tannenberg 1410*, 21.

³¹¹ Fugger Germađnik, *Barbara Celjska*, 8.

³¹² Długosz, *Annales: Liber XXI*, 59.

Ko so bile urejene zadeve z upravljanjem države v času kraljeve odsotnosti, se je Jagelo skupaj s kraljico odpravil v Nowy Korczyn, kjer sta preživela binkošti, praznik svete trojice in telovo (22. maj 1410). Długosz piše, da je kraljevi par spremljala tudi skupina mladih vitezov, ki jih je kralj izbral, da bi v času njegove odsotnosti skrbeli za Anino varnost.³¹³ Takrat naj bi prišlo tudi do obiska Anine matere, kneginje Teške, o katerem je bilo govora v prejšnjem poglavju.

Po daljšem postanku v Nowem Korczynu se je Jagelo še zadnjič pred vojno vrnil v Krakov in bržkone se je z njim vrnila tudi Ana.³¹⁴ Nato se je kralj odpravil proti Czerwińsku, kjer se je začela zbirati vojska, saj se je bližal konec premirja. Združene poljsko-litovske čete s številnimi tujimi oddelki in najemniki so vkorakale na teritorij nemškega viteškega reda in po večtedenskem pohodu je 15. julija 1410 med vasema Grünwald in Tannenberg prišlo do odločilnega obračuna.³¹⁵

Eno izmed največjih bitk srednjeveške Evrope je Ana najverjetneje spremljala iz Krakova in predvidevamo lahko, da je v pričakovanju vesti z bojišča večino časa v skladu z navado preživela ob molitvi. Spopad je trajal od poldneva do mraka in dan po bitki je Jagelo poslal Ani pismo o zmagi. Tovrstnih pisem je bilo narekovanih kar nekaj. Długosz poroča, da so jih poleg kraljice prejeli še gnieznenški nadškof in kraljevi namestnik Nikolaj Kurowski, plemiči, ki so skrbeli za krakovski grad, krakovska univerza ter krakovska grofija.³¹⁶ Napisano je bilo vsaj še pismo za poznanskega škofa, saj se je poleg tistega, namenjenega Ani, edino ohranilo.³¹⁷

Pojavljajo se domneve, da je bilo Jagelovo pismo kraljici odraz posebne naklonjenosti, ki se je spletla med kraljevim parom.³¹⁸ To je seveda možno, a ne smemo pozabiti, da je bilo odposlanih pisem precej in da so imela velik propagandni namen, saj je Jagelo v njih natančno poročal o poljsko-litovski zmagi in porazu, ki ga je prizadejal nemškemu viteškemu redu. Ob primerjavi obeh ohranjenih pisem je razvidno, da Anino vsebuje določeno osebno noto in

---

³¹³ »... cum Anna regina et exiguo adolescentu met eorum militum quos pro custodia regni relinquebat numero ...« Długosz, *Annales: Liber XXI*, 59–60.

³¹⁴ Gašiorowski, *Itinerarium*, 54; Rutkowska, »Itineraria«, 69.

³¹⁵ V bitki se po splošnih ocenah na poljsko-litovski strani bojevalo okoli 39 000 mož, na pruski pa 27 000. Več o bitki: Turnbull, *Tannenberg 1410*; Mečislovas, Jučas. *The Battle of Grünwald*. Vilnius: National Museum Palace of the Grand Dukes of Lithuania, 2009.

³¹⁶ Długosz, *Annales: Liber XXI*, 125.

³¹⁷ SRP, 425–427.

³¹⁸ Fugger Germadnik, *Grofje in knezi Celjski*, 68; Besala, *Malżeństwa królewskie*, 30.

manj podatkov o sami bitki, a je kljub temu najpogosteje citirano v literaturi in vsekakor predstavlja dragoceno pričevanje z grünwaldskega bojišča.³¹⁹

Jagelo je v obeh pismih opisal zanimiv dogodek, ki se je zgodil pred samo bitko. Obe strani sta nekoliko oklevali z začetkom napada, zato je veliki mojster von Jungingen Jagelu in Vytautasu kot provokacijo poslal dva meča, ki naj bi jima bila v pomoč v bitki.³²⁰ Prav ta dva meča sta postala simbol Grünwalda/Tannenberga/Žalgirisa, ki se je močno vtisnil tako v poljski in litovski kot tudi v pruski/nemški zgodovinski spomin.³²¹

Novica o zmagi je v poljskem kraljestvu povzročila neizmerno veselje. Długosz poroča, da je Jagelo v poslanih pismih naročil, naj opravijo zahvalne obrede, in ko je sel prinesel novico o zmagi v Krakov, je »v vseh cerkvah zadonela božja pesem, celo mesto je praznovalo in vso noč so gorele bakle. Nato se je glas o zmagi razširil še po drugih delih kraljestva, kjer so podobno in nič kaj skromno praznovali.«³²²

Poljsko-litovska vojska je doživela popolno zmagoslavje na bojišču, kjer je obležal tudi veliki mojster Ulrik von Jungingen, a ji ni uspelo dokončno izkoristiti sadov svojega uspeha. Prestolnico viteškega reda Marienburg so uspeli doseči šele enajst dni po bitki in medtem je križnikom uspelo utrditi obrambo ter pridobiti pomoč zaveznikov, med drugim tudi Sigismunda Luksemburškega. Septembra se je končalo obleganje Marienburga in februarja je bil podpisan torunski mir, ki je Poljakom zagotovil pokrajino Dobrdzyń in Litovcem Samogitijo. Nemški viteški red je moral plačati ogromno odškodnino, od katere si finančno ni nikoli več opomogel.³²³ Jagelo je po zmagi s spretno uporabo diplomacije uspešno okrepil položaj Poljske tako na vzhodu kot na zahodu Evrope.³²⁴

Čeprav Ana v času vojne ni bila kraljeva namestnica, je preživela drobna sled njene diplomatske aktivnosti iz tega obdobja. Ohranila so se tri pisma, ki jih je kraljica naslovila na

---

³¹⁹ Davies, *God's Playground*, 98; Turnbull, *Tannenberg 1410*, 43.

³²⁰ »Et, dum jam se mutuo aspiciēbamus, magister cruciferorum et mareschalcus nobis et preclaro principi domino Widoldo, fratri nostro carissimo, per suos heroldos duos gladios direxurung sic dicentes: "Noveritis, rex et Widolde, quod in hac hora vobiscum conflictum faciemus et hos gladios vobis pro subsidio dono damus. Nobis ergo locum date eligere certaminis aut upsum aut cos eligatis!"« SRP, 426.

³²¹ Na območju, kjer je potekala bitka, danes stojijo številna spominska obeležja, ki upodabljajo omenjena meča. V nemški mitologiji je bil katastrofalni poraz maščevan šele v bitki pri Tannenbergu leta 1914. Davies, *God's Playground*, 99; Turnbull, *Tannenberg 1410*, 43.

³²² Długosz, *Annales: Liber XXI*, 125.

³²³ Stone, Daniel. *The Polish-Lithuanian state, 1386-1795*. Seattle: University of Washington Press, 2001, 17.

³²⁴ Krzyżaniakowa, Jadwiga, in Jerzy Ochmański, *Władysław II Jagiello*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1990, 212.

papeža, Sigismunda Luksemburškega in grofa Hermana II. Celjskega.³²⁵ Ana je posredovala v zadevi krakovskega meščana Rudlona Regerja, ki je prečkal ogrsko mesto Košice z namenom, da bi izterjal svoje dolgove, a so ga tam zajeli, mu zasegli premoženje in ga zavezali k poroštvu. Incident je mogoče povezati z zaostrenimi odnosi med Poljsko in Ogrsko, ki so spremljali poljsko-pruski spopad. Kraljica se je pri Sigismundu zavzela za izpustitev Poljaka, medtem ko je Hermana prosila, da posreduje pri Sigismundu za njeno priprošnjo.³²⁶

Jagelo in Ana sta se ponovno srečala šele pol leta po veliki zmagi. Kralj je 27. decembra 1410 prispel v Opatów, kjer ga je čakala kraljica v spremstvu številnih ujetnikov grünwaldske bitke, ki so jih pripeljali iz Krakova. Iz Opatóva se je kraljevi par odpravil v Rodoszyce, kjer sta praznovala praznik sv. treh kraljev, na kar se je Jagelo odpravil nazaj v Prusijo, Ana pa se je vrnila v prestolnico. Ponovno sta se srečala v Sandomierzu – kralj je tja prišel 24. februarja 1411, da bi skupaj z ženo praznoval začetek pustnega časa. Po srečanju se je Ana vrnila v Krakov, kralj pa se je podal v Chełm na lov.³²⁷

V letu 1411 Długosz ponovno poroča o domnevnem prešuštvu na kraljevem dvoru – tokrat je bil glavni krivec gniezniški nadškof Nikolaj Kurowski, ki naj bi ga kraljica Ana obtožila veleizdaje, češ da jo je poskušal zapeljati. Kralj ga je septembra poklical v kraj Gliniany, kjer se je sestal z Vytautasom, da bi razsodil o tej kočljivi zadevi. Do končnega obračuna ni prišlo, saj je Kurowski na poti padel s konja in še isto noč, 7. septembra 1411, umrl.³²⁸

O resničnosti in vzrokih Aninih obtožb lahko le ugibamo, saj je Długosz edini vir, ki poroča o tem incidentu. Kurowski je bil med Jagelovimi najbližjimi spremljevalci in z zapeljevanjem

---

³²⁵ Pisma so nedatirana, a uveljavljeno mnenje je, da so bila napisana pred 20. septembrom 1410. Rutkowska, »Itineraria«, 101. Pismi Sigismundu in Hermanu sta objavljeni v Sokołowski, August, ur. *Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. I, 1384-1444*. Kraków, 1876–1891; in v Sekño, Władisław, ur. *Piotr Wysz z Radolina i jego dzieło »Speculum aureum«*. Warszawa: Inst. tomistyczny ojców dominikanów, 1995. Pismo, namenjeno papežu, čaka na objavo v Sulowska-Karusiowa, *Zbiór dokumentów małopolskich II*. Pismo ista avtorica na kratko omeni v Sulowska-Kurasiowa, Irena. *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów: 1370-1444*. Warszawa: Państw. Wydawnictwo Naukowe, 1977, 65.

³²⁶ »... ut ipsi prefatum Rudlonem liberum dimittant, bona sua et quevis sibi recepta plenarie eidem restituant et fideiussores ipsius a fideiussoria absolvant caucione, nobis in eo, princeps serenissime et frater carissime, singularis dileccionis indicium ac specialem benivolenciam ostensurus.« CE I, nr. 32.

»Scribimus serenissimo principi domino Sigismundo regi Ungarie etc. fratri nostro carissimo in facto Rudlonis Reger civis nostri Cracoviensis ... Supplicamus igitur magnitudini vestre studiosis precibus sub confidencia speciali, quatenus nostri contemplacione apud serenissimum principem prefatum dominum regem Ungarie alibi, ubi oportunum et profuturum fore cognoscitis, pro dicto Rudlone partes vestras interponere dignemini efficaces et effectualiter intercedere, ut prefatus civis noster mediante auxilio excellencie vestre ...« CE I, nr. 33.

³²⁷ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 175, 181.

³²⁸ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 184–185. Długosz poda napačen datum smrti. Točno datacijo najdemo v Krakovskem koledarju, kjer se podatki o okoliščinah nadškofove smrti skladajo z Długoszevim poročilom. KalKatKraK, 665; Dąbrowski, *Rozbiór krytyczny*, 136.

kraljice bi zagotovo izgubil kraljevo naklonjenost. Morda je prišlo do zamere med Ano in Kurowskim, ker kralj v času svoje odsotnosti zaradi vojne s križniki vodenja kraljestva ni zaupal svoji ženi, ampak nadškofu. Najverjetneje pa se zdi, da je pri obtožbah šlo le za (ne)spretno potezo političnih nasprotnikov Kurowskega, ki so želeli uničiti njegovo kariero.³²⁹ Incident med kraljevim parom ni pustil vidnih posledic, saj je Ana kot običajno spremljala Jagela na jesenskem potovanju po Rdeči Ruteniji³³⁰, konec novembra pa ju skupaj najdemo v Wiślici, Stopici in Opatówu.³³¹

2.11 POTOVANJE NA OGRSKO

V začetku leta 1412 se je v Krakovu odvila poroka med avstrijskim nadvojvodom Ernestom Železnim in Jagelovo nečakinjo Cymbarko, hčerko mazovskega kneza Siemowita IV. in Jagelove sestre Aleksandre. Čeprav so ambicije Ernestovega starejšega brata Viljema Avstrijskega po poljski kroni in poroki z Jadvigo neslavno propadle, se je Ernest Železni po smrti prve žene odločil obnoviti povezave s Poljsko in pritegniti Jagela v zvezo proti Sigismundu Luksemburškemu. Do poroke je prišlo 25. januarja 1412 na Wawlu v prisotnosti kraljevega para.³³² Spomniti velja, da je bil Ernest Železni zadnji koroški vojvoda, ki je bil ustoličen na Gosposvetskem polju in je skupaj s svojo ženo Cymbarko postal prednik vseh kasnejših habsburških cesarjev.

Jagelo in Ana sta po poroki iz Krakova odpotovala v Nowy Sącz, da bi praznovala začetek pustnega časa skupaj s knežjo družino Mazovije (starši in sorodniki pravkar poročene Cymbarke), litovskim vojvodom Sigismundom, ratiborsko vojvodinjo Heleno³³³ in množico baronov ter vitezov.³³⁴ Lokacija blizu ogrske meje je bila verjetno izbrana zato, da so lahko ohranjali stike z ogrskimi sli, ki so poskušali organizirati srečanje med Jagelom in Sigismundom. Po bitki pri Grünwaldu se je okrepil Jagelov mednarodni položaj, zato je

³²⁹ Duczmal, *Jogailaičiai*, 365.

³³⁰ V lvovskih računih je zabeleženo bivanje kraljevega para leta 1411, brez natančnega datuma. Kralj naj bi se mudil v Ruteniji nekje med septembrom in oktobrom, zato se zapis brez dvoma nanaša na ta čas. PomLw, 104; Rutkowska, »Itineraria«, 69.

³³¹ Rach, 392–393; Rutkowska, »Itineraria«, 69–70.

³³² Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 188–189. Długosz izrecno ne navaja Anine prisotnosti na poroki, a nekaj strani kasneje zapiše, da sta se tako Jagelo kot Ana po poroki odpravila v Nowy Sącz. Posledično lahko sklepamo, da je bila na tako pomembni svečanosti zagotovo prisotna tudi kraljica. Rutkowska dokazuje njeno prisotnost z dokumentom, ki naj bi ga Ana izdala 28. januarja 1412, a gre za napačno datiranje listine, ki je bila dejansko izdana 7. marca 1412. Rutkowska, »Itineraria«, 70.

³³³ Gre za Jagelovo nečakinjo in soprogo Jana II. Ratiborskega, kneza, ki ga je Jagelo pismeno povabil na svojo poroko z Ano (pismo je obravnavano v poglavju o poroki).

³³⁴ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 190; Gąsiorowski, *Itinerarium*, 59.

ogrski kralj spremenil svojo politično držo in s Poljsko želel skleniti sporazum. Leta 1411 je bil Sigismund izvoljen za nemškega kralja, zato si je še toliko bolj prizadeval za opredelitev interesnih sfer s Poljsko in omehčati napet odnos z Jagelom. Diplomatska aktivnost med Poljsko in Ogrsko se je povečala že v zimi 1411/12 in kljub občasnemu rožljanju z orožjem, ki je izboljšalo pogajalsko izhodišče zdaj ene, zdaj druge strani, sta se oba monarha zavedala nuje, da najdeta dolgoročno rešitev.³³⁵

Spravljlivo razpoloženje je s svojim posredovanjem ustvaril papeški legat, kardinal Bran Castiglione, ki je skupaj s transilvanskim vojvodo Sciborjem nekajkrat obiskal Nowy Sącz, kot poroča Długosz.³³⁶ Hoenschevo domnevo, da sta bila v pogajanjih udeležena tudi Herman II. Celjski in Nikolaj Garai, potrjujejo računi kraljevega dvora, ki poročajo, da sta se 26. februarja in 1. marca 1412 oba gospoda pridružila kralju in kraljici v Nowem Sączu.³³⁷ Jagelo naj bi bil sprva zadržan do sodelovanja s Sigismundom spričo škode, ki jo je slednji povzročil na poljskem ozemlju v času, ko so poljsko-litovske čete oblegale Marienburg. Medtem ko so potekala pogajanja, je kraljica Ana od Sigismunda prejela številna vabila in prošnje za srečanje z njegovo ženo Barbaro – ogrski kralj je preko obeh kraljic očitno želel zgladiti teren za sporazum, morda pa je preko Ane in Barbare celo želel vplivati na Jagela. Slednji se je končno nekoliko omehčal in 6. marca so v Nowy Sącz zopet prišli ogrski odposlanci s Hermanom II. Celjskim na čelu. Že naslednji dan, 7. marca, so se pred kosilom opravili nazaj na Ogrsko³³⁸, Ana pa je dva dni kasneje v sijajnem spremstvu vitezov odpotovala proti Kežmaroku.³³⁹

O njenih pripravah na odhod priča ohranjen mandat, ki ga je Ana izdala 7. marca 1412.³⁴⁰ Dokument je bil namenjen sodnikom, komornikom in ostalim sodnim uradnikom krakovske dežele. V njem kraljica pojasni, da jo bo »*familiaris noster fidelis dilectus Jacobus de Baranow*« spremljal na srečanje s Sigismundom in Barbaro, ter zahteva, da naslovljeni vse

---

³³⁵ Hoensch, *Kaiser Sigismund*, 162.

³³⁶ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 190–191.

³³⁷ Rach, 586; RK, 150–154; Hoensch, *Kaiser Sigismund*, 162.

³³⁸ RK, 159–160; Rach, 568.

³³⁹ »*Quo tractatu pendente Wladislai regis permissu Anna regina Polonie variis precibus et literis Sigismundi regis expugnata, visura consobrinam suam Barbaram Sigismundi regis consortem, cum splendida et notabili militum Polonie comitiva in Keszmark accesit, magno honore atque charitate regi set regine except.*« Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 190–191.

³⁴⁰ Rutkowska odlok napačno datira z 28. januarjem 1412 in tako dokazuje Anino prisotnost v Krakovu v tistem času. Pismo je bilo napisano na *die s. Thomae de Aquino*, kar pade na 7. marec, 28. januarja pa se praznuje *translatio* istega svetnika, zato je pri Rutkowski najverjetneje prišlo do zamenjave datumov.

zadeve, pri katerih bi moral omenjeni Jakob sodelovati, zadržijo do njegovega povratka v Krakov.³⁴¹

Istega dne je Ana izdala še en dokument, v katerem potrjuje, da lahko *Ioanne de Maloszew* svoje posle ureja preko zastopnika, a ta zadeva se ne zdi neposredno povezana z njenim odhodom na Ogrsko.³⁴²

Dva dni po izdanih mandatih, 9. marca 1412, je bila kraljica Ana že na poti v Kežmarok, kjer sta jo Barbara in Sigismund sprejela z veliko častjo in naklonjenostjo.³⁴³ Ta obisk je edino izpričano srečanje Ane in Barbare, sestričen v drugem kolenu, ki sta skupaj preživeli otroštvo oz. mladost. Nazadnje sta se najverjetneje videli leta 1401, ob odhodu Ane s celjskega dvora. O njunem srečanju Długosz ne poroča natančneje, a verjetno sta se kraljici sestali na štiri oči in razpravljali o načrtovanem sporazumu med Poljsko in Ogrsko ter o družinskih zadevah, ki so ju vezale.

Medtem se je Jagelo pustil prepričati v srečanje s Sigismundom in 12. marca 1412 sta se kralja sestala v Lubowli (Lubovňa), kjer sta ju že čakali njuni kraljici Ana in Barbara. Že tri dni kasneje, 15. marca, je bila sklenjena pogodba, ki je opredelila položaj spornih ozemelj (ozemlje današnje Moldavije je pripadlo Poljski s pridržkom, da moldavski vojvoda v primeru boja z Osmani priskoči na pomoč Ogrski). Długosz poroča tudi o posebni klavzuli, ki naj bi govorila o uničenju nemškega viteškega reda in razdelitvi njegovega ozemlja.³⁴⁴

---

³⁴¹ »*Fidelibus nostris dilectis iudici, subiudici, camerariis ceterisque officialibus iudiciorum terre nostre Cracovie, presidentibus presentibus requirendis. Graciam reginalem et omne bonum. Fideles nostri dilecti, quia Jacobus de Baranow familiaris noster fidelis dilectus nostris serviciis prepeditus et signanter nobiscum ad conventionem proxime celebrandam cum serenissimo principe domino Sigismundo rege Hungariae profecturus, terminos iudiciales seu colloquia generalia nequit ista vice attemptare nec ipsis quovismodo interesse, unde vobis precipimus et mandamus, quatenus omnes terminos, quos idem Jacobus Baranowskij coram vobis optinet vel habiturus existit etiam cum quacumque persona, differre et prorogare debeatis tamdiu, quousque de conventionem predicta feliciter revenientes pro hac vice Cracoviam ingressum faciemus personalem, efficientes, ne predictus Jacobus ratione sue absencie aliquod detrimentum paciatur vel gravamen. Datum Cracovie, ipso die sancti Thome de Aquino, anno Domini Mo CCCC Co duodecimo.*« Elementa II, nr. 3.

³⁴² »*Anna, Dei gracia regina Poloniae, etc. Significamus quibus expedit universis, quod Iohannes de Maloszew aliis intentus negociis terminos iudiciales nequit personaliter attemptare, unde gracia mea ad id specialiter accedente fecit, constituti et prout melius potuit, ordinavit suum verum et legitimum procuratorem, actorem factorum et negociarum suorum gestorum hunc videlicet, qui presens procuratorium exhibuerit, demonstrandum in omnibus suis causis, quas habet vel habiturus est. Coram quocumque iudice seu quibuscumque iudicibus regni nostri dans et concedens dictus constituens, predicto suo procuratori plenum mandatum et omnimodam potestatem agendi, defendendi, tuendi, gubernandi, regendi et alia omnia et singula faciendi, que ipsemet constituens faceret vel facere posset, si huiusmodi terminis personaliter interesset. Promittens ratum, gratum atque firmum perpetuo tenere et inviolabiliter observare, quicquid per dictum procuratorem cuius actum, factum et ordinatum fuerit in premissis. Datum Cracoviae, feria secunda in die sancti Thome de Aquino, anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, presentibus ad unius anni decursum terminum valiturum etc. et sic est procuratorium in forma.*« Elementa II, nr. 2.

³⁴³ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 191.

³⁴⁴ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 193–194; Hoensch, *Kaiser Sigismund*, 162–163.

Po tednu uspešnih pogovorov v Lubowli se je celotna delegacija premaknila v Košice, kamor so prispeli 21. marca in nadaljevali s pogajanji, ki so jih prekinjali razni turnirji, zabave in pojedine. Na tej točki naj bi prišlo do skrivnega sestanka med kraljema in njunimi zaupniki – na ogrski strani je sodeloval tudi Herman II. Celjski. Po Długoszu naj bi Sigismund iz že sklenjene pogodbe poskušal umakniti določilo o uničenju tevtonske države in »Jagela tako dolgo prepričeval, dokler ta ni poslal kraljice Ane nazaj v Krakov«, kralja pa sta se nato odpravila proti Váradu.³⁴⁵ Zakaj naj bi si Sigismund želel Aninega odhoda, lahko le ugibamo, je pa verjetno ta zapis spodbudil v literaturi prisotne domneve, da je bila Ana nasprotnica nemškega viteškega reda.³⁴⁶ Hoensch meni, da posebna klavzula, o kateri govori Długosz, ni obstajala, saj je Sigismund obvestil velikega mojstra o vsebini pogodbe isti dan, ko je bila ta podpisana.³⁴⁷

Ostaja dejstvo, da se je kraljica Ana 25. marca 1412 v družbi številnih prelatov, veljakov in plemičev odpravila nazaj na Poljsko. Długosz poroča, da jo je pospremil tudi kralj Sigismund, ki naj bi na poti padel s konja in se zaradi udarca zdel skoraj mrtev. Ogrski plemiči so med seboj po tiho začeli razpravljati, da v primeru Sigismundove smrti ne želijo za kralja nikogar drugega kot Jagela. A Sigismund si je po padcu hitro opomogel, zato takšni radikalni ukrepi niso bili potrebni.³⁴⁸ Ali gre za resničen dogodek, ni znano, saj ga ni mogoče potrditi z dodatnimi viri.

Po prihodu na Poljsko se je Ana med 31. marcem in 4. aprilom 1412 zadržala v Nowem Sączu in Lipnici. V juliju je sama odpotovala do Svetega križa na Łysi Góri; verjetno je šlo za romanje, saj je na gori stal benediktinski samostan, v katerem naj bi bil shranjen fragment Kristusovega križa. Nato se je preko Wiślice in Przemysłowa najverjetneje vrnila v prestolnico.³⁴⁹

Jagelo je svoje skoraj petmesečno potovanje po Ogrskem zaključil konec julija. Sigismund mu je po skupnem romanju na grob sv. Štefana izročil poljsko krono in kraljeve insignije, ki

---

³⁴⁵ »Dum autem iuxta condiciones pactorum minute literarum forent confecte et articulus primus de exterminio Cruceferorum, quorum nuncii pro eo tempore ad Sigismundum regem venerant, et de Prussie terra dividenda, tanquam principalis, propter quem cetera inconveniencie fuerant admisse, positus notatusque fuisset, Sigismundus Romanorum et Hungarie rex tali caliditate eum obrinuir apud Wladislaum Polonie regem ex literis principalibus aboleri. Petivit siquidem Wladislaum regem, quatenus Anna Polonie regina in Cracoviam remissa ...« Długosz, *Annales: Liber XXI*, 194.

³⁴⁶ Rutkowska, »Itineraria«, 86; Rudzki, *Polskie królowe*, 86; Besala, *Małżeństwa królewskie*, 35.

³⁴⁷ Hoensch, *Kaiser Sigismund*, 163.

³⁴⁸ Długosz, *Annales: Liber XXI*, 201.

³⁴⁹ Rach, 403–404; Rutkowska, »Itineraria«, 70.

jih je Ludvik Anžujski štiri desetletja pred tem prevzel skupaj s poljskim kraljestvom in jih dal prepeljati na Ogrsko.³⁵⁰ Po Długoszu naj bi Jagelo prijezdil v Krakov 7. avgusta, kraljeve insignije je ukazal nositi vsem na očem, nasproti pa mu je prišla kraljica Ana s procesijo, ki je radostno praznovala njegovo vrnitev. Na praznik Marijinega vnebovzeta naj bi kralj poslušal sveto mašo v cerkvi sv. Marije v Krakovu in nato ukazal, da krono, meč, jabolko in žezlo postavijo na vidno mesto, da bi se ljudstvo ob pogledu nanje veselilo in jih občudovalo.³⁵¹ V jeseni se je kraljevi par kot običajno odpravil na potovanje v Rdečo Rutenijo, nekaj časa sta preživela v Lvovu, do 25. novembra 1412 pa sta že bila nazaj na Poljskem, saj ju takrat najdemo v Wiślici.³⁵²

2.12 RAZGLASITEV JADVIGE ZA PRESTOLONASLEDNICO IN POTOVANJE V LITVO

Po enajstih letih zakona med Ano in Jagelom se je rojstvo moškega potomca zdelo malo verjetno, zato so marca 1413 tedaj petletno kraljično Jadvigo na zboru v Jedlni razglasili za dedinjo poljskega kraljestva in Velike vojvodine Litve. Stanovi so ji prisegli, vojvoda Vytautas pa je postal njen soskrbnik.³⁵³ Temu pomembnemu dogodku je brez dvoma prisostvovala tudi Ana.³⁵⁴

Z določitvijo nasledstva je bilo verjetno povezano tudi potovanje celotne kraljeve družine v Rdečo Rutenijo in Litvo, saj je bilo Jadvigo treba predstaviti podanikom kot bodočo monarhinjo. Dodaten razlog za odhod bi lahko bila epidemija kuge, ki je ravno takrat pustošila po kraljestvu.³⁵⁵ V času potovanja je med 2. in 4. oktobrom prišlo do shoda v Horodlu, kjer je bil sklenjen sporazum, ki je dodatno uredil odnose med Poljsko in Litvo; slednja je dobila večjo avtonomijo s pravico, da po Vytautasovi smrti sama izbere novega velikega vojvodo, namesto da se nasledstvo prenese na Jagela oz. njegove dediče. Ali je bila na zboru prisotna tudi Ana, ni znano.³⁵⁶

---

³⁵⁰ Hoensch, *Kaiser Sigismund*, 164.

³⁵¹ Długosz, *Annales: Liber XXI*, 207–208. Jagelo se je v Krakov vrnil najkasneje do 10. avgusta 1412, kar je potrjeno tudi z drugimi viri. Gašiorowski, *Itinerarium*, 59. Ukaz o razstavljenih insignijah v cerkvi sv. Marije ni preverljiv. Dąbrowski, *Rozbiór krytyczny*, 142.

³⁵² Rutkowska, »Itineraria«, 70.

³⁵³ Poročilo o sporazumu glede nasledstva Jadvige najdemo v nedatirani listini. KLitwy, 385–386. Čas ureditve sukcesije potrjuje dejstvo, da je 18. aprila 1413 Mikołaj Cebulka v imenu Zofije, hčerke Vytautasa in žene velikega moskovskega kneza Vasilija I., protestiral pri nemškem viteškem redu, ki je brez pravic uporabljalo naslove Samogitije. Podoben protest so 1413 poslali tudi v imenu kraljične Jadvige, kar ne bi bilo mogoče, če bi ne bila že poprej uradno razglašena za naslednico prestola. Regesta, nr. 1923.

³⁵⁴ Rutkowska, »Itineraria«, 70.

³⁵⁵ Długosz, *Annales: Liber XI*, 26.

³⁵⁶ Rutkowska, »Itineraria«, 71.

Iz Horodla se je kraljeva družina s številnim spremstvom odpravila proti Litvi. Ana se je s hčerjo namestila v Kaunasu, medtem ko se je kralj na dan sv. Martina vkrcal na ladjo in po rekah Nemunas in Dubyssa odplul v Samogitijo, kjer je bilo še vedno močno prisotno poganstvo. Jagelo je vse svoje napore usmeril v pokristjanjenje prebivalstva, čez čas se mu je pridružila tudi kraljica Ana, ki je kasneje pokristjanjevanje Samogitije omenila v pismu za koncil v Konstanci.³⁵⁷

Po Długoszu naj bi se Jagelo, Ana in Jadwiga v Vilno vrnili decembra in tam skupaj s vojvodom Vytautasom praznovali božič.³⁵⁸ V začetku leta 1414 se je kuga na Poljskem umirila in po štirimesečnem potovanju se je kraljeva družina odpravila nazaj. Zakonca sta potovala ločeno – Jagelo preko Mazovije, Ana s hčerjo pa preko Pińska in Chełma.³⁵⁹

Spomladi 1414 sta se Ana in Jagelo za kratek čas srečala v mestu Nowy Korczyn³⁶⁰, morda sta nato skupaj odpotovala v Krakov. Marca se je kraljica sama mudila v Słomnikih³⁶¹, mestecu blizu Krakova, septembra pa jo prav tako samo najdemo v kraju Proszowice³⁶², kjer se je nahajal kraljevi dvor. Mesto je ravno v tistem času začelo svoj vzpon in kasneje postalo znano kot »zlato mesto« krakovske dežele.

Poleti 1414 je Jagelo vodil bojni pohod v Prusijo, ki je postal znan pod imenom *vojna lakote*, saj sta obe strani uporabili taktiko požgane zemlje. Spopad, ki se je začel zaradi nedorečene meje v Samogitiji, se je končal s premirjem, Jagelo in Vytautas pa sta se strinjala, da predstavita problem na koncilu v Konstanci.³⁶³ Podatke o naslednjem srečanju kraljevega para nam računske knjige in Długosz ponudijo šele za jesen 1414 – Ana se je med 2. in 3. novembrom v hitrem tempu podala preko Wiślice, Skotnikov in Dobrowa do Opatówa, kjer se je srečala s Jagelom, nato pa naj bi skupaj odpotovala v Sandomierz.³⁶⁴

Długosz poroča, da se je Jagelo nato odpravil v Biecz, kjer ga je pričakal nadškof Gniezna, ki je prišel po navodila in darila za koncil v Konstanci.³⁶⁵ Ali je z njim potovala tudi kraljica, ni

---

³⁵⁷ Długosz, *Annales: Liber XI*, 21. Rutkowska, »Itineraria«, 71. O Aninem pismu očetom iz Konstancie v Elementa II, nr. 58.

³⁵⁸ Długosz, *Annales: Liber XI*, 26.

³⁵⁹ Długosz, *Annales: Liber XI*, 27–28. V PomLw najdemo zapis o bivanju Jagela v Lubomlu 2. februarja 1414 in podatek o darilu, ki ga je mesto podarilo kraljici. Długosz ne poroča o postanku kraljice v Lubomli, je pa možno, da se je kraljevi par na poti nazaj srečal in je Ana osebno prevzela darilo. PomLw, 131.

³⁶⁰ Rach, 450–454; Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁶¹ PodwKaz, 402; Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁶² PodwKaz, 403; Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁶³ Kiaupa in Kiaupienė in Kunevičius. *The History of Lithuania Before 1795*, 142–143.

³⁶⁴ Długosz poroča, da naj bi kraljevi par v Sandomierzu praznoval praznik vseh svetih, a računske knjige temu nasprotujejo. Długosz, *Annales: Liber XI*, 43; Rach, 445; Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁶⁵ Długosz, *Annales: Liber XI*, 43.

znano. Morda je Ana ravno v tem času napisala že omenjeno pismo za *patres concilii Constantiensis*, ki ga je nato poljska delegacija verjetno dostavila na sam koncil.

V Konstanci se je med Poljsko, Litvo in nemškimi viteškimi redovi razplamtel spor zaradi ozemlja Samogitije in nasilnih misijonarskih metod, ki so jih križniki uporabljali pri pokristjanjevanju poganskih prebivalcev. Za podkrepitev argumentacije je najverjetneje služilo tudi Anino pismo, v katerem je zapisala, da je že dvanajst let soproga kralja Jagela, gorečega kristjana, zaslužnega za širjenje krščanske vere, in opisala vse grozote nasilnega pokristjanjevanja križnikov.³⁶⁶ Koncil je zavrnil pruske zahteve po Litvi, Jagela in Vytautasa pa imenoval za generalnega vikarja v Pskovu in Velikem Novgorodu v znak zaupanja v njuno vero. Ustanovljena je bila tudi nova škofija v Samogitiji, ki je postala sufragana nadškofije v Vilni; tako je bila naloga pokristjanjenja Samogitije tudi uradno prenesena na Poljsko in Litvo. Kljub temu so se poljsko-litovsko-pruski konflikti nadaljevali še naslednjih sto let, vse do sekularizacije in razpustitve redu leta 1525. Tako je reformacija dosegla udarec, ki združenim poljsko-litovskim silam ni uspel stoletje in pol.³⁶⁷

Ana in Jagelo sta se ponovno srečala med 24. in 28. novembrom v Przemyskówu, Nowem Korczynu in Stopnici ter nato 16. decembra v Opatówu.³⁶⁸

V začetku leta 1415 je kraljevi par skupaj preživel obdobje posta v Parczewu in se 27. februarja preko Połaniec podal v Nowy Korczyn, kjer sta ostala nekaj dni. Kralj je nato odpotoval v Rdečo Rutenijo in tam praznoval veliko noč, vendar ni znano, ali je Ana potovanje preživela ob boku kralja.³⁶⁹ Długosz poroča, da se je v Sniatynu kralju Jagelu poklonil moldavski vojvoda Aleksander, in omenja Anino prisotnost pri svečanostih, a do omenjenega poklona je prišlo šele leta 1419.³⁷⁰ Iz Sniatyna naj bi se Ana vrnila v Krakov, medtem ko je kralj na povabilo velikega vojvode odpotoval v Litvo.

Junija 1415 je kraljica sama izpričana v Bochniji in Słomnikih³⁷¹, konec avgusta pa je preživela s kraljem v Wiślici in Nowem Korczynu.³⁷² Še zadnjič sta se z Jagelom srečala med

---

³⁶⁶ Elementa II, nr. 58.

³⁶⁷ Christiansen, Eric. *The Northern Crusade*. London; New York: Penguin Books, 1997, 224; Davies, *God's Playground*, 97.

³⁶⁸ Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁶⁹ Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁷⁰ Długosz, *Annales: Liber XI*, 54–55; Dąbrowski, *Rozbiór krytyczny*, 159. Kljub Długoszevem napočnemu datiranju je Anina prisotnost na potovanju možna, saj je Jagela spremljal kraljičin dvorni upravitelj in podkomornik Jakusz z Boturzyna, kar bi posredno lahko potrjevalo Anino prisotnost. ZDM VI, 391–393; Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁷¹ PodwKaz, 404; Rutkowska, »Itineraria«, 72.

³⁷² Rach, 463–484; Długosz, *Annales: Liber XI*, 56; Rutkowska, »Itineraria«, 73.

24. in 26. novembrom v Przemysłowu, kar je Anino zadnje izpričano potovanje.³⁷³ Nato se je verjetno vrnila v Krakov, Jagello pa se je podal na zimsko pot v Litvo.

2.13 SMRT

Novico o Anini bolezni je kralj Jagello prejel konec februarja 1416 v Lublinu. Od tam se je po običajni poti odpravil proti Jedlni, kjer je preživel postni čas, nato pa se je podal v samostan Svetega križa na Łysi Górze, morda s priprošnjo, da se soprogi povrne zdravje. Ko je dobil še eno vest, da kraljica postopoma slabi, je razburjen odhitel v Krakov, kamor je prispel 16. marca. Nekaj dni kasneje je kraljica Ana v njegovi prisotnosti preminila. Ob smrti je štela največ šestintrideset let.

Tako o Ani zadnjič poroča Długosz, ki je njeno smrt umestil na dan sv. Benedikta, 21. marca 1416.³⁷⁴ V Krakovskem koledarju se pojavita dva zapisa o Anini smrti; prvi prav tako govori o 21. marcu, drugi, iz začetka 15. stoletja, pa poroča o 20. marcu in naj bi bil po mnenju izdajateljev Koledarja verjetnejši.³⁷⁵ Svetokriški letopis Anino smrt umesti na nekoliko kasnejši datum, 30. marec 1416, a prav v teh analih se največkrat pojavljajo z datacijami povezane napake, zato se zdi ta datum najmanj verjeten.³⁷⁶ V literaturi prevladuje podatek, da je Ana umrla 21. marca 1416.³⁷⁷

Zapis v Krakovskem koledarju dodaja podrobnost, da je Ana umrla ob štirih popoldne v krakovskem gradu.³⁷⁸ Po Długoszu je žalujoči kralj v solzah naročil in plačal za njen pogreb v krakovski katedrali ter ukazal, da se po celotnem kraljestvu praznuje pogrebne svečanosti. Potem ko je pokopal kraljico, se je v žalnih oblačilih odpravil na Velikopoljsko.³⁷⁹ Svetokriški

---

³⁷³ Rach, 485–489; Rutkowska, »Itineraria«, 73.

³⁷⁴ »... deinde in Lublin veniens nunciam Anna reginam languore incurrisse referentem offendit. Ex Lublin posthec solitis locis in Jedlnam pro Carnisprivio ivit, ex Jedlna ad monasterium Sancte Crucis Calvi Montis divertit. Et altero nuncio, in Annam reginam rensim morbum grassari denunciante, percussus propere nimis Cracoviam transiit, quo illic presente Anna regina predicta in die sancti Benedicti fero absumpta est.« Długosz, *Annales: Liber XI*, 59.

³⁷⁵ Prvi zapis: »Anno Dni MCCCC sexto decimo dna Anna Regina Polonie moritur et in Cracoviensi ecclesia sepelitur, consors domini Wladislai regi set filia comitis Czilie.« KalKatKraK, 917; Drugi zapis: »Obitus serenissime principis dne regine Polonie feria sexta post dominica Reminiscere, in vigilia Benedicti, hora XVI in castro Cracoviensi, anno Dni millesimo CCCC decimo sexto.« KalKatKraK, 919.

³⁷⁶ »Anno Domini MCCCCXVI feria IIa post dominicam Letare obiit serenissima princeps domina Anna regina Polonie uxor secunda Wladislai regis que genita fuit ex regis Kazimiri et comitte Cilicie.« RŚwięt, 85–86.

³⁷⁷ V PSB je kot datum smrti zapisan 21. maj – verjetno je prišlo do tiskarskega škrata. PSB I, s. v. »Anna Cyllejska.«; Sikora, »W sprawie małżeństwa«, 100; Duczmal, *Jogailaičiai*, 367; Orožen, *Zgodovina Celja in okolice*, 144.

³⁷⁸ KalKatKraK, 919.

³⁷⁹ »Cuius excessum rex lugubriter deflens in Cracoviensi exlesia iusta illi persolvens sepulture mandavit ac per universum Regnum Polonie agi illi in ecclesiis ceber funerias iussit. Tamulato regine corpore, de Cracovia

letopis dodaja, da so Ano pokopali pod oltar sv. Doroteje.³⁸⁰ Petnajst let kasneje so ob mater položili še hči Jadvigo, ki je umrla v starosti triindvajsetih let.

Anin in Jadvigin grob je predstavljala nagrobna plošča v tlaku tik pod ograjo kora, nekoliko dvignjena nad površino tal.³⁸¹ Danes o njej ni sledu, na tem mestu pa stoji tabla z napisom, posvečenim Ani in njeni hčeri Jadvigi.

5. Lokacija, na kateri je stal grob Ane Celjske. Tabla z napisom na skrajni levi.
(Fotografija: Maja Lukanc)

---

egressus et vester atram cum omnibus curiensibus suis gestans in Maiorem Poloniam ...» Długosz, *Annales: Liber XI*, 59–60.

³⁸⁰ »*Tandem Anna regina moritur et penes altare sancte Dorothee sepelitur.*« RŚwięt, 85.

³⁸¹ Wojciechowski, Tadeusz. *Kościół katedralny w Krakowie*. Kraków: Nakł. Akademii Umiejętności, 1900, 64.

3 POGLAVJE

3.1 POTOVANJA

V poznem srednjem veku se centralni državni aparat še ni uveljavil in kralj je svojo oblast lahko vzdrževal le z nenehnimi obhodi po kraljestvu. Na teh potovanjih so včasih v večji, drugič v manjši meri sodelovale tudi kraljice.

Jagelova prva žena Jadвига se je v času svojega kraljevanja raje zadrževala v Krakovu in le sporadično zapuščala Malopoljsko, medtem ko je bila Ana kot kraljica precej mobilna, saj se je skoraj vsako leto odpravila na eno ali dve daljši potovanji, ki so ju dopolnjevale še številne krajše poti po Malopoljskem.

3.1.1 Daljša potovanja

Daljše poti so dokaj dobro dokumentirane in zahvaljujoč računskim knjigam Lvova vemo, da je Ana skoraj vsako leto spremljala Jagela med jesenskimi obiski Rdeče Rutenije (zagotovo v letih 1404, 1406, 1408, 1411 in 1412, morda tudi v letih 1402, 1403, 1413 in 1414).³⁸² Njena pogosta prisotnost v rutenskih deželah je imela pomembno simbolno vlogo, saj je poudarjala Jagelovo nadoblast in pripadnost območja poljskemu kraljestvu.

Redkeje viri poročajo o Aninih potovanjih po Velikopoljskem, a glede na navdušenost Poljakov nad vrnitvijo piastovskega orliča v domovino se zdi skoraj nemogoče, da Kazimirjeva vnukinja tega območja ne bi pogosteje obiskovala. Ana je zagotovo bila na Velikopoljskem spomladi 1404 in 1407, možno pa je, da je kralja spremljala tudi v letih 1402 in 1403, takoj po poroki oziroma kronanju. Leta 1407 je Ana najverjetneje prisostvovala zaroki meißenskega mejnega grofa Viljema II. s hčerjo mazovskega kneza Siemovita. Do njune poroke je prišlo šest let kasneje, leta 1413, kar je bil najverjetneje razlog za še eno daljše potovanje kraljice – tokrat v kraj Brześć Kujawski, kjer bi lahko s svojo prisotnostjo počastila poročni obred.³⁸³

Ostala daljša potovanja niso bila redna, ampak se je Ana nanja odpravila izjemoma. Takšni so bili obisk Ogrske leta 1412, potovanje v Litvo na prehodu iz 1413 v 1414 in njeno zadnje daljše potovanje v bližino moldavske meje leta 1415.³⁸⁴

---

³⁸² PomLw, 2–5, 32, 39, 62, 104, 115, 131; Rutkowska, »Itineraria«, 84.

³⁸³ Rutkowska, »Itineraria«, 84.

³⁸⁴ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 191–194, 201, 207–208; Długosz, *Annales: Liber XI*, 21, 26–27.

Ana se na daljša potovanja ni odpravljala samostojno, ampak je vedno spremljala kralja. Iz virov je možno razbrati, da sta do končne destinacije pogosto potovala ločeno – lep primer je potovanje na Ogrsko, ki sta ga opravila drug za drugim, prav tako sta se na pot iz Litve v Samogitijo podala po različnih poteh ter se naslednje leto posamezno vračala nazaj na Poljsko.

Ločena potovanja je le deloma mogoče razložiti z možnostmi prehranjevanja in prenočevanja na posameznih postojankah potovanja – ne nazadnje ni bilo nobenih ovir za skupne poti Jagela in njegove tretje žene, Elizabete Granovske. Zato lahko sodimo, da je o izboru načina potovanja v največji meri odločal osebni odnos, ki je vladal med kraljem in kraljico.³⁸⁵

3.1.2 Krajša potovanja

Poleg omenjenih daljših potovanj se je Ana vsako leto odpravila tudi na več krajših poti po Malopoljskem, ki so bile močno odvisne od razporeda Jagelovih stalnih obhodov političnih središč. Kraljeve poti so se zaključile s postankom na domenah v okolici Krakova, navadno na prelomu februarja in marca v času pusta, med polovico avgusta in koncem septembra ter okrog praznika sv. Martina v novembru. V omenjenih terminih se je kraljica iz Krakova po najkrajši poti odpravila na srečanje s soprogom, končni cilj poti je bil po navadi grad v mestu Nowy Korczyn ali dvor v kraju Wiślica. Viri poročajo, da se je kraljevi par občasno srečal tudi v Jedlni, kjer je imel Jagelo kot navdušen lovec svojo lovsko postojanko. Najpogosteje sta zakonca na kraljevih domenah skupaj preživela le nekaj dni, včasih pa so se srečanja zavlekla tudi do okoli dveh tednov.³⁸⁶

Po vrnitvi Jagela z daljših potovanj se je kraljevi par občasno najprej srečal v kakšnem manjšem kraju ob poti in se nato skupaj odpravil na katero od kraljevih domen.³⁸⁷ Ko se je kralj po koncu srečanj odpravil na večje obhode, ga je Ana nemalokrat pospremila manjši del poti in se nato sama vrnila v Krakov.³⁸⁸

---

³⁸⁵ Rutkowska, »Itineraria«, 86.

³⁸⁶ Nowy Korczyn, 1.–10. marec in 16. avgust–1. september 1405; Wiślica in Nowy Korczyn, 20. avgust–1. september 1412; Wiślica in Nowy Korczyn, 14.–30. avgust 1413; Wiślica in Nowy Korczyn, 18.–1. september 1415. Rutkowska, »Itineraria«, 88.

³⁸⁷ Novembra 1405 sta se Jagelo in Ana dobila v Przemikowu in se nato skupaj odpravila v Nowy Korczyn, enako novembra 1414. Na začetku leta 1410, po vrnitvi kralja iz Litve, se je kraljevi par srečal v mestu Kozienice, nato sta skupaj preživela pust v Jedlni. Konec februarja 1415 je Ana pričakala Jagela v mestu Połaniec, potem sta se skupaj opravila v Nowy Korczyn. Rutkowska, »Itineraria«, 89.

³⁸⁸ Novembra 1405 je Ana pospremila kralja iz Nowega Korczyna do mesta Stopnica, nato pa se je sama vrnila v Krakov. V začetku leta 1411 je spremljala kralja do mesta Radoszyce, od koder je on odšel v Kujavijo, kraljica pa se je vrnila v prestolnico. Konec leta 1411 in 1414 je s kraljem potovala do Opatówa, od koder je on šel v Litvo, Ana pa se je vrnila v Krakov. Rutkowska, »Itineraria«, 89.

Ana (sama ali skupaj z Jagelom) je kot počivališča na poti do končnega cilja uporabljala predvsem kraljeva mesta³⁸⁹, nekajkrat pa se v virih omenjajo tudi cerkvene posesti. Navadno je na postojankah preživela del dneva, se okrepčala in občasno tudi prenočila.

3.1.3 Samostojna potovanja

Čeprav se je Ana prilagajala razporedu kraljevih potovanj – govorimo lahko celo o rednih bivanjih na določenih domenah, ki so bila posledica stalnih kraljevih obhodov – viri nekajkrat poročajo tudi o popolnoma samostojnih poteh kraljice.

V računski knjigi mesta Kazimierz najdemo podatek, da se je Ana okoli 12. aprila 1409 odpravila proti mestu Olkusz, ki se nahaja približno 37 kilometrov severozahodno od Krakova ob glavni cesti proti Wrocławu in je bilo znano po svojih rudnikih srebra.³⁹⁰ Namen njene poti je žal neznan, je pa razdaljo do mesta in nazaj verjetno premagala v dveh dneh, če se ni spotoma mudila še kje drugje.

O Aninem naslednjem samostojnem potovanju viri poročajo šele leta 1412, ki je bilo za kraljico nadpovprečno aktivno³⁹¹ – spomnimo, da se je spomladi na Ogrskem srečala z Barbaro Celjsko, v jeseni pa je soproga spremljala na potovanju po Rdeči Ruteniji. Iz računov kraljevega dvora lahko razberemo, da je Ana aktivno preživela tudi poletje, saj je pred 19. julijem odšla na romanje do Svetega križa na Łysi Góri, kjer se je nahajal že omenjeni benediktinski samostan z relikvijami. Pri povratku se je ustavila na dvoru v Wiślici, kjer je preživela tri dni, nato pa se je najverjetneje odpravila nazaj v prestolnico.³⁹²

V zadnjih letih življenja je Ana opravila še dve samostojni poti; prvo spomladi 1414, ko se je podala do kraja Słomniki, pogoste postojanke na poti do Nowega Korczyna in Wiślice. Poleti 1415 je opravila pot med mestom Bochnia, dan ježe oddaljenim od Krakova, in že omenjenimi Słomniki.³⁹³ Namen njenih potovanj tudi tokrat ni znan.

Opazimo lahko, da se poročila o samostojnih potovanjih kraljice začnejo pojavljati šele v drugi polovici njene vladavine, ko je že rodila hčer. Zaradi precejšnih sivin v Aninem itinerarju ni znano, ali gre za naključno ohranjene vire ali je pa rojstvo hčere dejansko okrepilo njeno pozicijo na dvoru, kar bi se lahko odrazilo tudi v pogostosti njenih potovanj.

---

³⁸⁹ Na poti iz Krakova do Nowega Korczyna in Wiślice so to vlogo izpolnjevala kraljeva mesta Podolany, Proszowice, Przemysłów in Słomniki; na poti do Opatów pa Stopnica in Skotniki. Rutkowska, »Itineraria«, 91.

³⁹⁰ PodwKaz, 8.

³⁹¹ Ali pa se tako zdi le zaradi nadpovprečno ohranjenih virov.

³⁹² Rach, 403.

³⁹³ PodwKaz, 11, 13.

Zaradi pomanjkanja zgovornejših dokumentov lahko zato o pravi naravi Aninih samostojnih potovanj le ugibamo.

3.1.4 Prevozna sredstva in organizacija potovanj

Na svojih poteh je morala kraljica Ana premagati precejšnje razdalje, zato je na mestu vprašanje, na kakšen način je potovala. Iz dvornih računov lahko razberemo, da se je na krajše poti odpravljala s konjem: 28. novembra 1405 je prijezdila iz Stopnice do Nowega Korczyzna (približno 35 km), od tam pa se je naslednji dan prav tako s konjem odpravila do Opatowieca (približno 10 km)³⁹⁴; 9. marca 1412 je iz Novega Sącza odjezdila proti Staremu Sączu (približno 7 km)³⁹⁵; 16. decembra 1414 je prijezdila z Opatówa do Wiślice (približno 70 km, najverjetneje je na konju preživela le del poti)³⁹⁶, dva dni kasneje pa je iz Wiślice odjezdila do Podolan (približno 20 km).³⁹⁷ Na svojih poteh je uporabljala tudi potniške vozove (Rutkowska piše, da se je eden izmed Aninih vozov imenoval *zibelka* in je v dvornih računih sicer omenjen, a nikjer ni eksplicitno zapisano, da je pripadal kraljici)³⁹⁸, na poti v Samogitijo pa je plula z ladjo, o čemer poroča Długosz.

Poti kraljic so bile venomer skrbno načrtovane in organizirane. Dvorni računi iz časa kraljice Jadvice pričajo, da so nakupili živila in drugo blago še pred njenim prihodom na določeno destinacijo. Za organizacijo potovanj je bil odgovoren uradnik, imenovan *magnus procurator* (pol. *wielkorzadcy*), s katerim so se posvetovali o trasi poti in pripravi postaj za sprejem kraljic. Podobno kot v času kraljice Jadvice so tudi ostale žene kralja Jagela na pot iz prestolnice pospremili s konji in z različnimi vozovi.³⁹⁹

3.2 DVOR

Spremstvo, ki je spremljalo kraljice na njihovih potovanjih v tujino, je odražalo moč in blišč poljskega dvora. Długosz je poudaril veličastno spremstvo vitezov, cerkvenih dostojanstvenikov in gospodov, ki so Ano spremljali na njenem potovanju na Ogrsko leta

---

³⁹⁴ »Item stacio dne Regine, quando equiauit a dno Rege versus Cracouiam, sabatho in vigilia s. Andree apost. anno Domini quinto.« Rach, 319.

³⁹⁵ »D. regina cum sua curria ad prandium in Antiqua Sandecz recessit equitando Ungar(iam).« RK, 161.

³⁹⁶ »Dominica proxima post festum b. Lucie virginis dna Regina eodem die venit Wisliciam de Magno Oppathow, equitando a dno Rege ...« Rach 449.

³⁹⁷ »Feria III dna Regina equitauit de Wislicia in Podolany et fecit ibi prelibacionem ...« Rach 450.

³⁹⁸ »Item eodem die familiaribus, qui venerant de Cracovia cum curro dicta colebka wlgariter, et eisdem, et eisdem pro expensis et equis ipsorum tot exposuimus pro toto VII sc. XII den.« Rach 338. O prevoznih sredstvih v Rutkowska, »Itineraria«, 96.

³⁹⁹ Rutkowska, »Itineraria«, 96–97.

1412.⁴⁰⁰ Nasprotno so kraljici v času potovanj znotraj države družbo delali zgolj njeni uradniki, dvorjani, dvorne dame, duhovniki in morebitni gostje.

Viri ne omenjajo velikosti spremstva, ki je Ano spremljalo na potovanjih ali na Wawlu. A v računskih knjigah dvora se je ohranilo dovolj zapisov, da lahko na podlagi količine porabljenih prehrabnih proizvodov (predvsem mesa) določimo število ljudi za kraljičino mizo. Rutkowska je izračunala, da je Anin dvor na postankih v Nowem Korczynu in Wiślici obsegal v povprečju 45 oseb (najmanj 32 in največ 56), v Nowem Saczu, pred odhodom na Ogrsko, pa so se številke vrtele med 80 in kar 186 oseb. Več kot 40 ljudi je kraljico spremljalo tudi takrat, ko je potovala sama, brez kralja.⁴⁰¹

3.2.1 Prehrana

Računske knjige dvora so izjemen vir, saj iz njih ni mogoče razbrati le tega, koliko ljudi je sedelo za kraljičino mizo, ampak tudi, kaj so na njej postregli. Ohranjeni so podatki za daljša obdobja bivanja kraljevega para v Nowem Korczynu in Wiślici med leti 1403 in 1405, 1411 in 1415 ter za postanek v Nowem Saczu leta 1412. V knjigah so zabeleženi ločeni sezname dnevno nabavljene hrane tako za kralja in kraljico kot za prisotne goste in dvorno spremstvo.⁴⁰² Iz omenjenih zapisov ni mogoče rekonstruirati natančnih jedilnikov, saj ne vemo, v kakšnih kombinacijah so sestavine uporabljali, lahko pa si vsaj približno predstavljamo, kaj se je znašlo v kraljevih želodecih.

Ob nepostnih dneh so na kraljičini mizi navadno postregli tri vrste mesa, najpogosteje perutnino (piščanca, gos ali kopuna), svinjino in meso drobnice (jagnjetino, ovčetino ali kozletino), redkeje se pojavljata govedina in divjačina. Redno so bili na jedilniku jajca, sir, mleko in maslo. V spomladanskem in poletnem času se pojavlja tudi nekaj sezonske zelenjave in sadja, najpogosteje grah, zelje, repa in hruške. Kralj v nasprotju z Ano očitno ni bil velik ljubitelj zelenjave, saj se na njegovem jedilniku namesto slednje po navadi pojavi slanina.

Ob postnih dneh, ki jih je bilo letno kar med 145 in 165, so se na Anini mizi znašle ribe, najpogosteje sveže, pa tudi soljene, sušene in gojene. Pogosto je jedla rakce, nekajkrat naletimo tudi na jeguljo. Vse skupaj sta tako kraljica kot kralj venomer poplaknila s kakšno od različic lokalnega piva.

---

⁴⁰⁰ Długosz, *Annales: Liber XXI*, 191, 201.

⁴⁰¹ Rutkowska, »Itineraria«, 92–93.

⁴⁰² Rach, 286–288, 290–299, 301–306, 317–319, 392–393, 402–419, 421–450, 450–454, 456–489, 568–569; RK, 131, 134–135, 137, 139, 140–142, 144–160, 166–167.

V Nowem Korczynu in Wiślici so bili predvsem postni jedilniki včasih zelo skromni – le ribe in pivo. Na nekoliko drugačno sliko naletimo v računih iz Nowega Sacza, kjer je tri do štiri vrste mesa ali rib (pogosto se omenja losos) dopolnila raznovrstna zelenjava – od solate, redkvice, peteršilja, česna in čebule do zeli, ki jih dandanes ne uporabljamo več v prehrani (*cruczmorka*, lat. *sium sisarum*). Kralj in kraljica sta občasno jedla lečo, Ani so nekajkrat pripravili jurčke. Obroke so popestrili z različnimi semeni, predvsem makovimi in konopljinimi, občasno tudi z orehi.

V Nowem Saczu se je kraljevemu paru za nekaj dni pridružil Herman II. Celjski – Długosz je upravičeno trdil, da je doživel kraljevsko dobrodošlico. Medtem ko sta kralj in kraljica jedla običajno postno hrano, se je Herman II. konec februarja gostil z lososom, ribjo omako, višnjami in figami, priprava njegovega obroka pa je zahtevala tudi vino.

Po vrnitvi s srečanja z Barbaro in Sigismundom na Ogrskem je Ana nekaj dni sama bivala v Nowem Saczu. V tem času med nabavljeno hrano edinokrat naletimo na vino in omembo kolačev iz maka in semen. Bogastvo kraljičine mize v teh dneh prav posebej izstopa, saj so na njej poleg zelenjave in mladega sira postregli obilo mesa – od odojkov, jagnjet, kozličev in teleta do piščancev, kopunov in slanine.

Iz računskih knjig lahko razberemo, da je na jedilniku kraljevega para prevladovalo meso, ki je predstavljalo privilegij in statusni simbol. Plemstvo je iz njega naredilo glavno razpoznavno znamenje svojega prehranjevalnega sistema. Ob postnih dneh so ga nadomestile ribe, za razkošje so veljale predvsem sveže, a v kulturnem pomenu so predstavljale le nadomestek za meso.⁴⁰³ Med prehrabnimi artikli se pogosto pojavlja tudi raznovrstno žito (pšenica, oves, proso), iz katerega so najverjetneje pripravljali kruh in razne pogače. V zapisih preseneča popolna prevlada piva nad vinom, ki ga zelo pogosto najdemo v krakovskih računskih knjigah za namen raznih slovesnosti. Prehrana večine gostov, ki so ob različnih priložnostih spremljali kraljevi par, je bila skromnejša, a še vedno raznovrstnejša od tiste, ki se je znašla na mizi dvornega spremstva.

3.2.2 Spremstvo

Na potovanjih so Ano pogosto spremljali različni gostje, a računske knjige dvora večkrat nejasno pričajo o njih. Poimensko sta omenjeni le mazovska vojvodinja Aleksandra, Jagelova sestra, ki je kraljici delala družbo v Wiślici novembra 1411 in novembra 1412 ter v Nowem Saczu februarja in marca 1412; ter ratiborska vojvodinja Helena, Jagelova nečakinja, ki je

---

⁴⁰³ Montanari, Massimo. *Lakota in izobilje: zgodovina prehranjevanja v Evropi*. Ljubljana: Založba /*cf., 1998, 109.

prav tako izpričana v Novem Sączu februarja, marca in aprila 1412 (pred Aninim obiskom na Ogrskem in po njem).⁴⁰⁴ Februarja 1404 je skupaj s kraljevim parom v Nowem Korczynu prebivala neimenovana vojvodinja.⁴⁰⁵

Razmeroma malo je znanega o Aninih dvornih damah; znana je le omemba Hanke, soproge Jana z Gruszowa.⁴⁰⁶ Nekoliko več vemo o njenih dvornih uradnikih, ki so jo spremljali med večjimi potovanji in v času postankov na kraljevih domenah. Vse od Aninega prihoda v Krakov pa do njene smrti ji je kot podstrežaj služil Andrej iz Trzewelina. Hitreje so se menjali njeni komorniki; med leti 1403 in 1406 je to funkcijo opravljal Gniewosz iz Dalewic, med 1407 in 1408 pa Klemens iz Moskorzowa. Jakob iz Boturzyna je bil med 1402 in 1415 kraljičin podkomornik, med 1412 in 1415 pa je opravljal še funkcijo komornika. V zadnjih letih Aninega življenja sta ji kot komornika služila tudi Bartocz iz Charbinowic (med 1413 in 1414) in Jana Boruta iz Konina (med 1411 in 1415). Krakovski kanonik Jasiiek je bil med leti 1413 in 1414 kraljičin zakladnik; Jan Ligęza iz Bobrka je med 1415 in 1416 opravljal funkcijo dvojnega točaja, leta 1415 pa je služil tudi kot podstrežaj.

Nekateri od teh uradnikov so pogosteje spremljali kralja Jagela, spet drugi so bili tesno povezani z dvorom kraljice, ki je predstavljal tudi odskočno desko za njihovo kasnejšo kariero.⁴⁰⁷

Ano so na potovanjih brez dvoma spremljali tudi duhovniki. Že 23. aprila 1401 je papež Bonifacij IX. dovolil Jagelu in njegovi bodoči ženi uporabo prenosnega oltarja. Nato je papež Inocent VII. 6. januarja in 7. novembra 1405 kraljici ponovno podelil to dovoljenje, vključno s pravico do poslušanja maše na lokacijah, kjer opravljanje božje službe praviloma ni bilo dovoljeno.⁴⁰⁸ Dvorni računi pogosto omenjajo duhovnike, ki so potovali skupaj s kraljevim parom in zanj dnevno opravljali obrede – vsak Anin dan, tako na potovanjih kot v Krakovu, se je začel s sveto mašo.⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁴ Rach, 392–393, 402; RK, 131–160, 166–167. Rutkowska, »Itineraria«, 90.

⁴⁰⁵ Rutkowska meni, da je bila to Ofka, žena opolskega vojvode Boleslawa – a slednji je bil poročen z Margareto Goriško, zato gre najverjetneje za Eufenijo Mazovsko, ženo opolskega vojvode Vladilsava. Rutkowska, »Itineraria«, 90.

⁴⁰⁶ Rutkowska, »Itineraria«, 93.

⁴⁰⁷ Rutkowska, »Itineraria«, 94–95.

⁴⁰⁸ BulPol III, nr. 754, 996, 1058.

⁴⁰⁹ Rutkowska, »Itineraria«, 93.

3.3 BIVANJE V KRAKOVU

Od leta 1038 je bil Krakov prestolnica poljskega kraljestva in s tem tudi glavni sedež kraljic. Vsa Anina potovanja so se začela in končala v prestolnici in tukaj je kraljica v nasprotju s kraljem preživela tudi največ svojega časa. Jagelo se je v Krakovu zadrževal le kratka obdobja, po navadi nekaj dni okrog četrte postne nedelje in novembra. Bila so tudi leta, ko v prestolnico sploh ni prišel. Kljub pogosti in dolgi kraljevi odsotnosti je Wawel ostal sedež kraljeve družine in dvora, prisotnost kraljic v Krakovu pa je krepila položaj mesta kot prestolnice.⁴¹⁰

Zmotno je misliti, da je Ana v času Jagelove odsotnosti le pasivno čakala na njegovo vrnitev. V Krakovu je izstavila tistih nekaj ohranjenih dokumentov, in čeprav je preživelo le devet Aninih pisem, je med njene pomembnejše aktivnosti zagotovo spadala tudi korespondenca. Eno izmed pisem je bilo namenjeno Barbari Celjski in v njem ji Ana priporoča svojega zvestega viteza *H*. Slednje dokazuje, da je med obema celjskima kraljicama obstajal osebni stik in to pismo zagotovo ni bilo edino, ki sta si ga sorodnici izmenjali.⁴¹¹ Na Anino vpetost v upravno življenje kraljestva opozarja še eno nedatirano pismo, v katerem kraljica priporoča svojega notarja za upravitelja neke župnije.⁴¹²

Zaradi pomanjkljivih virov ni mogoče natančneje določiti Aninih ostalih aktivnosti v Krakovu. Predvidevamo lahko, da je podobno kot Jagelova tretja žena Elizabeta Granowska čas preživljala v družbi povabljenih gostov, ki so bili še posebej številčni ob prazničnih dneh, se posvečala dobroti in verskim fundacijam, prisostvovala dvornim slovesnostim, morda se je zanimala tudi za usodo krakovske univerze. V določeni meri je sodelovala pri vzgoji svoje hčere Jadvice, na kar kaže pismo, v katerem je Ana sodnikom pojasnila, da je njena varuška *K. de G.* zaposlena s skrbjo za njeno hčer in posledično ne more upoštevati

---

⁴¹⁰ Rutkowska, »Itineraria«, 97-100.

⁴¹¹ »*Serenissima princeps, soror nostra carissima. Validi H. nostri fidelis dilecti presencium ostensoris maiestatissima potencia promoti, Sinceritatem Vestram studioso petimus affectu, quatenus aput serenissimum principem, dominum regem Ungarie, consortem vestrum carissimum, suffragancis et petitorias solite veletis iterponere partes vestras, ut eidem fideli nostro, pro serviciis suis fidelibus, multis hominibus bene notis condignam dignaretur facere recompensam, quod ipsum optinere posse per vestra suffragia minime dubitamus.*« Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 70.

⁴¹² »*Fidelis nosti dilecti. Quanto vos ad servicia quicumque nostra diligentes credimus, tanto vos ad exequenda postulacionis nostre beneplacita promptos existimare minime dubitamus. Idcirco fidelitates vestras reginali petimus ex affectu, quantenus regimen ecclesie vestre collacionis nunc vacantis, P. nostro fideli dilecto conferre velitis efficaciter causa nostri, quod vobis singulariter rependemus.*« Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 71.

določenih sodnih rokov. Da varuška zaradi svoje odsotnosti ne bi utrpela kakšne škode ali obsodbe, je kraljica zahtevala prestavitev rokov.⁴¹³

Med svojimi bivanji v Krakovu se je Ana zagotovo udeleževala tudi verskih obredov. Ob nedeljah in praznikih je bil kraljevi par prisoten na javnih mašah, ki so se v Krakovu odvijale v wawelski katedrali, na potovanjih pa v najpomembnejši cerkvi v okolišu.

Prestolnica je bila priča tudi številnim dogodkom, ki so bili povezani s kraljico samo; od poroke, kronanja, rojstva hčere in krsta, do marša ujetnikov bitke pri Grünwaldu, ki so se skupaj z Ano odpravili do kraja Opatów. Prebivalci so leta 1412 občudovali sijajen odhod kraljice in njenega spremstva na Ogrsko ter njihov povratek, slavnostni sprejem kralja, ki se je v istem letu vračal z Ogrske z insignijami; ne nazadnje so se v Krakovu tudi poslovili od svojih kraljic. Vsaka slovesnost je bila velik dogodek, namenjen manifestaciji kraljeve veličine, moči in blišča, za mesto pa spektakel o posvetnih in verskih temah, v katerem so sodelovali vsi prebivalci. Povabljeni so od kralja prejeli dragocena darila, v Krakovu in na poti so uživali celovito oskrbo, mesto je bilo osvetljeno, odvijale so se zahvalne maše, iz cerkva so se vili sprevodi, organizirali so zabave in plese z glasbeniki, viteške turnirje, na dan kronanja in ob rojstvih otrok pa so v mestu bili zvonovi.

Tudi po koncu slovesnosti, kadar so kralj, kraljica in njuni otroci ter dvorno spremstvo ostali na Wawlu, so potrebovali marsikaj, od predmetov za vsakdanjo rabo do prestižnih izdelkov, kar je prestolnico oživiljalo tudi v gospodarskem smislu. Ohranjeni dvorni računi pričajo o izplačilih trgovcem, obrtnikom in pomožnim delavcem pri oskrbi dvora, hkrati pa obveščajo o neprestanem finančnem primanjkljaju kralja.

Dolga obdobja, ko je kraljica bivala v prestolnici, so mestu dajala tudi občutek varnosti. V nevarnih trenutkih je kraljeva družina zapustila mesto, na primer leta 1413, ko se je pred kugo zatekla v Litvo. Po drugi strani je v obdobju velike vojne s tevtonskim redom Ana ostala v prestolnici, čeprav bi jo z juga lahko ogrozil Sigismund Luksemburški.⁴¹⁴

---

⁴¹³ »Anna dei gracia regina etc. Fidelibus nostris iudici, subiudici, nec non camerariis, terrestri iudicio Cracoviensi presidentibus, gratiam reginalem. Quia K. de. G. nostris occupata serviciis circa custodiam filie nostre, iudiciales, quos coram vobis habet nequit terminos attemptare, idcirco mandamus vobis, quatenus ipsus K. terminos huiusmodi, quos coram vobis habet assignatos differatis, tamdiu quousque peractis nostris serviciis, ad propria venire facientes, ne ipsa in causis suis dampnum aliquod aut iudicium paciatur.« Klimecka, *Formularz ciechanowski*, 71.

⁴¹⁴ Rutkowska, »Itineraria«, 97-100.

3.4 ANINA VLOGA V JAVNEM ŽIVLJENJU

Zaradi maloštevilnih virov, ki bi pričali o Aninem političnem in upravnem udejstvovanju, je razsežnost njene vloge v javnem življenju težko ovrednotiti. Ne vemo, ali je pomanjkanje virov posledica njene neaktivnosti ali pa je material enostavno podlegel zobu časa. V literaturi je uveljavljeno mnenje, da je bila Ana tiha, nedejavna oseba, ki ni imela posebnega vpliva na svojega moža, njegove svetovalce in na javno življenje kraljestva.

Ana ni nikoli prevzela Jadviginega mesta, saj to niti ni bilo pravno mogoče – Jadvigo so od rojstva pripravljali na vlogo kraljice, ki jo je kasneje na vseh področjih z odliko opravljala. Nasprotno Ana ni bila vzgojena kot bodoča kraljica in je imela za pripravo na tako pomemben položaj le malo časa. Kljub temu so jo na Poljskem toplo sprejeli in vse življenje je kralja vestno in pogosto spremljala na njegovih potovanjih ter tako opravljala svojo reprezentativno vlogo, ki je zaradi njenega piastovskega porekla predvsem na pridruženih poljskih ozemljih dobila tudi političen značaj.

Ana je iz ozadja prisostvovala številnim političnim dogodkom, saj Jagelovi postanki na malopoljskih domenah niso služili le počitku po dolgih potovanjih in druženju s soprogo, ampak so se predvsem v Wiślici in Nowem Korczynu zbirali kraljevi svetovalci. Tukaj je kralj sprejemal številne goste in odposlance iz tujine. Prisotnost kraljice ne pomeni, da je sodelovala v političnih odločitvah, njena vloga ob kralju je bila verjetno predvsem prestižnega pomena. Tako lahko sklepamo, da je bilo Anino javno udejstvovanje v večini primerov le formalnost, a določeni namigi kažejo, da le ni bila tako pasivna, kot se zdi na prvi pogled.

Že leta 1404 najdemo v križarski korespondenci zaznamek o pismu, ki je bilo naslovljeno neposredno na Ano in je vsebovalo pritožbo pruskih trgovcev proti mestu Krakov.⁴¹⁵ Ali se je kraljica nanj odzvala, ni znano, ji je pa v takšnih primerih zagotovo koristilo znanje nemškega jezika, ki ga Jagelo ni obvladal. Tri leta kasneje, 11. maja 1407, je bila Ana prisotna v Złatoryji na Velikopoljskem, kjer so potekala poljsko-tevtonska pogajanja. Beseda je tekla med drugim o trgovskih odnosih med podaniki nemškega viteškega reda in krakovskimi trgovci. Glede na zgoraj omenjeno pismo je kraljico zadeva zagotovo zanimala, morda je v prid domačih trgovcev celo sama intervenirala. Prav to je storila nekaj let kasneje, ko je v času poljsko-litovsko-tevtonskega obračuna pri Grünwaldu v korist enega izmed krakovskih

---

⁴¹⁵ Regesta, nr. 778.

trgovcev osebno posredovala pri papežu, ogrskem kralju Sigismundu in Hermanu II. Celjskem.⁴¹⁶

Ana je bila pogosto prisotna tudi pri pogajanjih med Jagelom in ogrskimi odposlanci; leta 1405 je kraljevi par nekajkrat obiskal Nikolaj Garai⁴¹⁷, leta 1410 pa je pri poljskemu kralju posredoval Herman II. Celjski. Anina navzočnost je političnim razgovorom zaradi sorodstvenih povezav zagotovo dala manj uraden in spravljujejši ton.⁴¹⁸ Leta 1412 se je kraljica Ana osebno odpravila na Ogrsko in pred odhodom izdala dva dokumenta, ki urejata tekoče zadeve njenih podanikov, kar kaže, da se je kot kraljica v določeni meri ukvarjala tudi z birokratskimi posli.⁴¹⁹

Na Ogrskem je Ana v družbi Barbare Celjske spremljala pogajanja med Jagelom in Sigismundom; zanimiva se zdi Długoszeva omemba, da naj bi ogrski kralj ob odprtju razprave o odnosu do nemškega viteškega reda prepričal Jagela, naj Ano pošlje nazaj v Krakov.⁴²⁰ Ta opazka skupaj s prej omenjenim križniškim pritožbenim pismom govori v prid v literaturi prisotni domnevi, da je bila Ana sovražno nastrojena do nemškega viteškega reda.⁴²¹ Temelj za ta sklep nam ponudi eden izmed pruskih letopiscev, ki je po Posilgovi smrti nadaljeval s pisanjem njegove kronike. Najprej poudari že omenjeni prijateljski odnos, ki ga je do nemškega viteškega reda gojila kraljica Jadviga in nadaljuje, da je po njeni smrti poljski kralj za ženo vzel hčer celjskega grofa, ki je nasprotovala redu ter potegnila kralja in Poljsko v vojno z njim. Zaključí z zadovoljstvom, da je kmalu umrla, saj bi drugače nad red priklicala še več nesreč.⁴²²

Odkrito sovražna opazka pruskega kronista o domnevno tihi in pasivni kraljici preseneča. Mogoče jo je postaviti v kontekst časa, ki je ženskam zlahka pripisal številne slabe lastnosti (lep primer je Barbara Celjska) in jih okrivil za marsikatero nesrečo. Že v 14. stoletju je izginil pozitiven odnos do ženskih junakinj in zaradi počasi razkrajajočega se viteškega etosa so žensko z močno osebnostjo obravnavali kot grožnjo ter jo posledično stigmatizirali.⁴²³

---

⁴¹⁶ CE I, nr. 32, 33.

⁴¹⁷ Rach, 297–298, 317–318. Rutkowska, »Itineraria«, 66.

⁴¹⁸ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 49.

⁴¹⁹ Elementa II, nr. 4, 5.

⁴²⁰ Długosz, *Annales: Liber X/XI*, 194.

⁴²¹ Rutkowska, »Itineraria«, 87; Rudzki, *Polskie królowe*, 87, 89; Besala, *Małżeństwa królewskie. Jagiellonowie*, 35.

⁴²² »Noch erim (Jadviga) tode nam her zcu wibe des graven tochter von Zcele; dy was weder den ordin und herte den konyng und dy Polen zcu dem krie; und sy vorstarb korczlich, sy hette anders mer ungeluckes gebrewin.« Posilge, »Chronik«, 370.

⁴²³ Golob, »Barbara of Celje (Cilli)«, 108–109.

Ana ni nadaljevala Jadvigine prijateljske politike do nemškega viteškega reda, kar je pri piscu kronike očitno vzbudilo zamero, a vsekakor ni imela dovolj moči, da bi nad Poljsko priklicala vojno, ki je bila posledica številnih drugih dejavnikov. Ključni vzrok za kronistovo nenaklonjenost najverjetneje leži v pismu, ki ga je kraljica poslala koncilu v Konstanci. V njem poskuša osvetliti poljski pogled na problem pokristjanjenja Litve in Samogitije. Izpostavi, da si z Jagelom močno prizadevata za krepitev in širjenje katoliške vere, ter meni, da njunih naporov ne cenijo dovolj. Dodaja, da sta s kraljem že dvanajst let srečno poročena in uspešno obvladujeta poljsko državo. Zato jo toliko bolj preseneča klevetanje, ki ga na račun Poljske in njenega soproga širi nemški viteški red. V nadaljevanju Ana pojasni, da prav križniki sejejo grozo med na novo pokristjanjenim prebivalstvom, zažigajo pravkar zgrajene cerkve ter v litovske dežele prinašajo trpljenje in bolečino. Pod njihovim mečem padejo vsi, otroci, starci in duhovniki. Ana opozori, da zaradi teh grozot, ki se jih ne da opisati z besedami, ravnanje nemškega viteškega reda meče slabo luč na krščanstvo, in prisotne v Konstanci pozove, naj glede tega nekaj ukrenejo.⁴²⁴

Podrobnejši pregled vsebine pisma in težke besede, ki jih je Ana uperila proti nemškemu viteškemu redu, osvetlijo njen odnos do tevtoncev in ponudijo razlago za kronistovo neprijazno opazko. Komu v Konstanci je bilo pismo dostavljeno in kakšen vpliv je imelo, ni znano. Poljska stališča je na koncilu zastopal rektor jagelonske univerze Paweł Włodkowiec (*Paulus Vladimiri*)⁴²⁵ in morda mu je pismo služilo pri pripravi argumentacije za proces. Tako v Konstanci niso bili prisotni le Herman II. Celjski ter njegova otroka Friderik II. in ogrska kraljica Barbara, ampak se je na političnem delu koncila s pomočjo pisane besede slišal tudi Anin glas. Pismo, naperjeno proti nemškemu viteškemu redu, zagotovo predstavlja najpomembnejšo manifestacijo Aninega političnega udejstvovanja.

---

⁴²⁴ Elementa II, nr. 57. Pismo obsega dve strani in je predolgo za prepis v opombi.

⁴²⁵ Christiansen, *The Northern Crusades*, 221–231.

4 SKLEP

Ana Celjska se v nasprotju z Barbaro Celjsko ali Veroniko Deseniško ni ohranila v slovenskem zgodovinskem spominu. Razumljivo, Celje je zapustila kot mlado dekle in se tja ni nikoli več vrnila. Presenetljivo pa je dejstvo, da ji slovensko zgodovino pisje, ki je v zadnjih nekaj desetletjih proizvedlo precej prispevkov o Celjskih, kot prvi kraljici, ki je izšla iz današnjega slovenskega ozemlja, ni namenilo nobene pozornosti. Razloge za to lahko iščemo v težko dostopnih virih, ki se nahajajo predvsem na Poljskem, kjer je preživela večino svojega kratkega življenja. Hkrati sta jo zasenčili dve njeni sodobnici – poljsko zgodovino pisje je več pozornosti posvečalo ostalim Jagelovim ženam, predvsem prvi Jadvigi, in Ano kot domnevno nepomembno akterko potisnilo v ozadje. Po drugi strani je Ana na Slovenskem ostala v senci svoje nekoliko mlajše sorodnice in trojne kraljice Barbare Celjske.

Cilj pričujoče diplomske naloge je tako zapolniti praznino, ki zeva pri preučevanju Ane Celjske, in na podlagi slovenski javnosti do sedaj neznanih poljskih virov in literature čim bolj osvetliti njeno življenje.

Ana Celjska se je v zgodovino zapisala zaradi poroke s poljskim kraljem Jagelom, ki ni bila posledica preudarnega in načrtnega delovanja Celjskih, temveč bolj splet okoliščin, ki so jim bile izjemno naklonjene. Celjski grofje so s spretno politiko sklepanja zakonskih zvez že zgodaj začeli tlakovati svojo pot med plemiško elito tistega časa. Prvi veliki dinastični met jim je uspel že v drugi generaciji po povzdigu v grofe, ko se je Herman I. Celjski poročil s Katarino Kotromanić, hčerjo bosanskega bana Štefana II. Kotromanića. Njegova druga hči Elizabeta je bila soproga ogrskega kralja Ludvika Anžujuškega, ki je po smrti zadnjega poljskega kralja Kazimirja III. Velikega iz dinastije Piastov nasledil tudi poljski prestol. Skupaj s kraljestvom je Ludvik dobil v skrbništvo tudi dve Kazimirjevi hčeri, Ano in Jadvigo. Da bi izločil Ano kot možno konkurentko za poljski prestol, ki ga je namenil lastni hčeri, je našel v Viljemu, nečaku celjskega grofa Hermana I., nadvse ustreznega moža za piastovsko princeso.

Zakonska zveza med Ano Poljsko in Viljemom Celjskim je bila sklenjena pred 6. aprilom 1380. V zakonu se jima je rodil le en otrok, hči Ana; leto njenega rojstva moramo iskati med leti 1380 in 1388, a natančnejšega datuma zaradi pomanjkanja virov ni mogoče določiti. O njeni mladosti ni znanega praktično nič, a predvidevamo lahko, da so se celjski grofje zavedali dinastičnega potenciala svojih potomcev in svojim otrokom priskrbeli izobrazbo, ki jim je s strateškimi porokami omogočila nemoteno integracijo v plemiške elite.

Anin oče Viljem I. je umrl leta 1392 na povratku s pohoda proti Osmanom in Anina mati se je najkasneje dve leti za tem v drugo poročila z grofom Teškim ter, presenetljivo, zapustila svojo edinko v skrbništvu Hermana II. Celjskega. Poljski zgodovinarji navajajo, da je bila Ana po izgubi obeh staršev na celjskem dvoru močno zapostavljena, a do sedaj prezrti testament Hermana II. iz leta 1396 pokaže drugačno sliko. V njem je Ani odmerjenega precej prostora, več kot Hermanovim lastnim otrokom, kar dokazuje Anino trdno vpetost v celjsko družino; Herman II. se je zagotovo zavedal piastovskega krvnega kapitala svoje mlade varovanke.

Po smrti Ludvika Anžuskega je poljski prestol zasedla njegova hči Jadviga, ki se je leta 1386 poročila z litovskim velikim vojvodo Jagelom. Poljska kraljica je po rojstvu otroka julija 1399 umrla in Jagelov položaj na prestolu je bil omajan. Viri poročajo, da se je Jadviga že pred smrtjo zavedala neugodnih okoliščin in izrazila željo, da se Jagelo v drugo poroči z edino preostalo potomko Piastov Ano Celjsko. Skrbi so bile brez trdne osnove, saj je Jagelo že šestnajst let vladal kraljestvu in poljsko plemstvo si ni želelo pretrgati komaj ustvarjene zveze z Litvo. Potreba po legitimaciji torej ni bila nujna, a vsekakor zaželena; viri dajejo vtis, da so sodobniki Ano videli kot legitimno dedinjo poljskega prestola.

Novica o poljskih načrtih je Dunaj dosegla že leta 1399, medtem ko so poljski odposlanci z ženitno ponudbo prispeli v Celje v drugi polovici leta 1400. Poročna pogodba ni ohranjena, a po zaslugi Długosza vemo, da je bila podpisana v poljskem kraju Biecz. Prisostvovalo ji je osem poljskih velikašev in sedem celjskih odposlancev. Čas sklenitve ostaja neznanka; analiza poljskih prič kaže na 4./5. november 1400, medtem ko podatki o enem od celjskih odposlancev to datacijo izpodbijajo in v igro vračajo isti datum leta 1401.

Za sklenitev zakonske zveze je bil potreben papeški spregled, saj sta si bili Jagelova pokojna žena Jadviga in Ana Celjska v bližnjem sorodstvu. Papež ga je izdal 23. aprila 1401 in tako so bile odstranjene vse ovire za poroko. Ana je s spremstvom zapustila Celje in preko panonskih dežel po približno mesecu dni 16. julija 1401 prispela v Krakov. Po pričevanju kronistov je doživela slavnosten sprejem in ljudstvo je veselo pozdravljalo vrnitev potomke Piastov nazaj v »domovino«.

Do poroke Ane in Jagela je presenetljivo minilo še pol leta. Razlog za zakasnitev je z današnjega vidika nemogoče razložiti. Najverjetneje je šlo za kombinacijo različnih dejavnikov; nestabilne politične razmere v Litvi in na Ogrskem so zahtevale Jagelovo pozornost, ne gre pa izključiti niti kraljevega nezadovoljstva z zaročenkinim videzom in jezikovnih ovir, o čemer poroča Długosz. V kolikor bi Jagelo dejansko želel razdreti zaroko, tega ne bi mogel storiti brez neprijetnih posledic; soočiti bi se moral z nezadovoljstvom

poljske javnosti, hkrati pa bi se odpovedal ponovno sklenjeni sorodstveni povezavi z ogrskim prestolom, ki se je vzpostavilo z zaroko Sigismunda Luksemburškega in Barbare Celjske.

Do poroke je nazadnje le prišlo 29. januarja 1402, leto dni kasneje, 25. februarja 1403, pa je gnieznenški nadškof Ano v wawelski katedrali mazilil za poljsko kraljico.

Ana je svojega soproga od vsega začetka spremljala na številnih poteh, s katerimi je vzdrževal oblast v kraljestvu. Skoraj vsako leto se je odpravila na eno ali dve daljši potovanji, najpogosteje v Rdečo Rutenijo in na Velikopoljsko. Dolge poti so dopolnjevale še številne krajše po Malopoljskem, ki so bile odvisne od razporeda Jagelovih stalnih obhodov političnih središč.

Srečanja Ane in Jagela so bila redka in kratka, na potovanjih sta do ciljne destinacije večinoma potovala ločeno. To bi lahko nakazovalo na precej hladen odnos med zakoncema, ki so ga občasno zaznamovali izbruhi ljubosumja. Leta 1407, ravno ko je postalo jasno, da Ana pričakuje otroka, jo je Jagelo osumil prešuštva. Javnost se je postavila Ani v bran in Jagelo je bil obtožen lahkomiselnosti, s katero je onečastil svojo soprogo. V spomin na to epizodo ste se ohranili pismi, ki ju je Ana napisala v obrambi pred obtožbami. Podobna sumničenja so doletela še dve Jagelovi ženi in zdi se, da je kralj spričo velikih starostnih razlik v zakonu in svojih dolgih odsotnosti zlahka verjel, da ga njegove soproge varajo.

Prvih pet let zakona Ane in Jagela ni prineslo močno zaželenega otroka in odsotnost naslednika je za kraljico pomenila neizmeren dinastičen pritisk. Edina hči se je paru nazadnje rodila 8. aprila 1408 in poimenovali so jo Jadviga. Obstaja možnost, da to ni bila Anina prva nosečnost, ampak da se je dete rodilo šele po številnih spontanih splavih. Na podlagi pisem se zdi, da je rojstvo otroka otoplilo odnos med zakoncema in hkrati tudi nekoliko okrepilo Anin položaj na dvoru, saj je dokazala, da lahko še vedno zagotovi tako zaželenega prestolonaslednika.

V letih svojega kraljevanja je bila Ana priča številnim pomembnim dogodkom na Poljskem; med najpomembnejše zagotovo spada zmaga združene poljsko-litovske vojske proti nemškemu viteškemu redu 15. julija 1410 pri Grunwaldu. Dan po bitki je Jagelo poslal Ani pismo s poročilom o zmagi, ki predstavlja pomembno pričevanje z grunwaldskega bojišča.

Nekaj mesecev pred bitko je v duhu povečane diplomatske aktivnosti na Poljsko prišel Herman II. Celjski, ki je v imenu Sigismunda Luksemburškega vodil pogajanja v zadevi poljsko-pruskega spora. Zdi se, da to ni bila njegova prva diplomatska intervencija v poljskih zadevah, saj zaznamek iz krakovske računske knjige poroča, da mu je Jagelo leta 1405 poslal pismo. Osebnostno je Herman II. Poljsko obiskal še vsaj dvakrat v letu 1412, ko je vodil pogajanja, v katerih je ogrski kralj želel skleniti sporazum z Jagelom, ki si je po zmagi nad

nemškimi viteškimi redovi okrepil mednarodni položaj. V tej diplomatski igri sta sodelovali tudi soprogi obeh vladarjev, Celjanki Ana in Barbara. 9. marca 1412 se je Ana na povabilo Sigismunda Luksemburškega odpravila na Ogrsko in se v Kežmaroku srečala s ogrskim kraljevim parom. To je tudi edino izpričano srečanje obeh celjskih kraljic, med katerima je zagotovo obstajal stik, saj je ohranjeno eno Anino pismo Barbari, ki pa zagotovo ni bilo edino, ki sta si ga sorodnici izmenjali.

Zaradi maloštevilnih virov je Anino vlogo in vpliv v javnem življenju poljskega kraljestva težko ovrednotiti. Iz Anine korespondence se je ohranilo le devet pisem in dva mandata. Na potovanjih je opravljala reprezentativno vlogo, ki je predvsem na pridruženih poljskih ozemljih Rdeče Rutenije zaradi njenega piastovskega porekla dobila političen značaj. Pogosto je bila prisotna pri pogajanjih med Jagelom in ogrskimi odposlanci, kjer je pomembno vlogo igrala njena sorodstvena povezanost z ogrsko kraljico Barbaro Celjsko in Hermanom II. Celjskim kot Sigismundovim odposlancem. V času Jagelove odsotnosti zaradi bitke pri Grunwaldu sicer ni bila njegova namestnica, a se je ohranila drobna sled njene diplomatske aktivnosti: pri papežu, Sigismundu Luksemburškem in Hermanu II. Celjskem je posredovala v zadevi krakovskega meščana, ki je bil zajet na Ogrskem. Do določene mere je sodelovala tudi v upravnem življenju kraljevine; iz časa njenega odhoda na srečanje z Barbaro sta se ohranila dva mandata, ki urejata upravne zadeve njenih podrejenih.

Najpomembnejšo manifestacijo Aninega političnega udejstvovanja zagotovo predstavlja pismo, naperjeno proti nemškemu viteškemu redu, ki ga je napisala za koncil v Konstanci. V njem je osvetlila poljski pogled na pokristjanjevanje Samogitije, ki mu je bila tudi sama priča na potovanju v Litvo pozimi 1413/14. V pismu je zavzela ostro stališče in si s tem prislužila negativen zaznamek v eni izmed pruskih kronik. Ana je kot poljska kraljica zagotovo imela določen vpliv v javnem življenju, ki so ji ga zagotavljali sam položaj, piastovski izvor kot tudi lastna angažiranost. Ta se sicer zdi majhna, a ta vtis bi lahko bil napačen zaradi slabe ohranjenosti virov.

Ana Celjska je umrla 20. ali 21. marca 1416 ob štirih popoldne v krakovskem gradu. Ob smrti je štela največ 36 let. Jagelo je razglasil splošno žalovanje in Ano so pokopali pod oltar sv. Doroteje v wawelski katedrali, kamor so 15 let kasneje položili tudi njeno hči Jadvigo.

Ana Celjska ni delovala na slovenskem ozemlju, a je z njim po odhodu iz Celja preko stikov z Hermanom II. in Barbaro ostala na nek način povezana. Njena poroka z Jagelom je dvignila ugled celjske hiše in predstavljala enega od odločilnih dejavnikov za zaroko Sigismunda Luksemburškega z Barbaro, ki je zopet spletla sorodstveno vez med poljskim in ogrskim

prestolom. Omenjena povezava je Hermanu II. omogočila razširitev diplomatskega delovanja na dežele poljske krone in tako še utrdila njegov položaj pomembnega Sigismundovega sodelavca. Za boljši vpogled v določene zadeve bi bilo treba pregledati madžarske arhive, ki zagotovo skrivajo še kakšno podrobnost iz Aninega življenja. Nerazrešeno ostaja vprašanje datacije poročne pogodbe, ki čaka na podkrepitev z dodatnimi viri. Prav tako bi bila za poglobljeno ovrednotenje Aninega delovanja v vlogi poljske kraljice potrebna podrobnejša primerjava z ostalimi Jagelovimi ženami, predvsem tretjo Elizabeto, kot tudi z ostalimi kraljicami tistega časa.

V zadnjih nekaj letih se je v luči obletnice kronanja za nemško kraljico dvignilo zanimanje za Barbaro Celjsko, ki je za sabo potegnilo tudi določeno znanstveno produkcijo. Upamo lahko, da se bo kaj podobnega zgodilo tudi naslednje leto, ko bo minilo šesto let od smrti Ane Celjske – prve kraljice iz rodu grofov Celjskih.

5 BIBLIOGRAFIJA

5.1 NEOBJAVLJENI VIRI

Arhiv Republike Slovenije: zbirka listin (AS ZL), Ljubljana.

AS ZL 4327.

AS ZL 4335.

AS ZL 4384.

AS ZL 4629.

AS ZL 4630.

AS ZL 4633.

Archiwum Narodowego w Krakowie: Terrestria Cracoviensia (AKN Terr. Crac.), Krakov.

Terr. Crac. 3a, s. 430–431.

Terr. Crac. 3b, s. 25.

Haus-, Hof- und Staatsarchiv: Allgemeine Urkundenreihe (HHStA AUR), Dunaj.

HHStA AUR 1396 Juni 23.

Otorepec, Božo. Centralna kartoteka srednjeveških listin (CKSL). Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU.

5.2 OBJAVLJENI VIRI

- Andrej iz Regensburga. »Cronica inedita de expeditionibus in Bohemiam contra Husistas haereticos«. V: *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*, Janez Mlinar, 296–297. Ljubljana: Historia 11, Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2005.
- »Annalista Thorunensis«. V: *Scriptores rerum Prussicarum: die Geschichtquellen der preußischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft III.*, ur. Hirsch, Theodor, Gottfried Ernst Wilhelm Strehlke in Max Pollux Töppen, 57–316. Leipzig: Hirzel, 1866.
- Bielowski, August ur. *Kalendarz Krakowski (Calendarii Cracoviensis)*. V: Monumenta Poloniae Historica II. Lwów: Nakładem własnym, 1872.
- Chmiel, Adam, ur. *Księgi radzieckie Kazimierskie 1369-1381 i 1385-1402*. Krakow: W druk. Uniw. Jag., 1932.
- Czołowski, Aleksander, ur. *Księga przychodów i rozchodów miasta 1414-1426*. V: Pomniki dziejowe Lwowa, t. II. in III. Lwów: Gmina król. stoł. miasta Lwowa, 1905.
- Długosz, Jan. *Annales seu cronicae incliti regni poloniae, Liber X, 1370-1405*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1985.
- Długosz, Jan. *Annales seu cronicae incliti regni poloniae, Liber X/XI, 1406-1413*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1997.
- Długosz, Jan. *Annales seu cronicae incliti regni poloniae, Liber XI, 1413-1430*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 2000.
- Górski, Karol, ur. *Liber folmularum Georgii, castri Cracoviensis notarii ca 1399-1415 = Formularz Jerzego pisarza grodzkiego krakowskiego*. Toruń: Towarzystwo Naukowe, 1950.
- Hirsch, Theodor, Gottfried Ernst Wilhelm Strehlke in Max Pollux Töppen, ur. *Scriptores rerum Prussicarum: die Geschichtquellen der preußischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft III*. Leipzig: Hirzel, 1866.
- Iodocus, Decius Ludovicus. *De vetustatibus Polonorum liber I. De Jagellonum familia liber II. De Sigismundi (I) regis temporibus liber III*. Krakow: Wietor Hieronim, 1521.
- Joachim, Erich, in Walther Hubatsch, ur. *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum, 1198-1525*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1948.
- Kaczmarczyk, Kazimierz, in Karo Rzycki, ur. *Księga ziemska poznańska 1400-1407*. Poznań, 1840.
- Klimecka, Grażyna. *Formularz ciechanowski: z historii tworzenia języka dokumentu polskiego wieków średnich*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 1997.
- Kozłowska-Budkowa, Zofia, ur. *Kalendarz katedry krakowskiej (Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz)*. V: Monumenta Poloniae Historica s. n. V. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978.

- Kozłowska-Budkowa, Zofia ur. *Rocznik miechowski*. V: Studia Źródłoznawcze V. Warszawa: Poznań: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1960.
- Krones, Franz, ur. *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli*. Graz: Leuschner und Lubensky, 1883. Prevod: Golia, Ludvik Modest, ur. *Kronika grofov Celjskih*. Maribor: Obzorja, 1972.
- Krzyżanowski, Stanisław, ur. *Podwody kazimierskie 1407-1432*. Kraków: Akademia Umiejętności, 1913.
- Kuraś, Stanisław, in Irena Sułkowska-Kurasiowa, ur. *Zbiór dokumentów małopolskich. Cz. 6, Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386-1417*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich - Wydaw. Polskiej Akademii Nauk, 1974.
- Kuraś, Stanisław, Karol Buczek in Irena Sułkowska-Kurasiowa, ur. *Zbiór dokumentów małopolskich. Cz. 4, Dokumenty z lat 1211-1400*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich - Wydaw. Polskiej Akademii Nauk, 1969.
- Maurice, Michael, prev. *The annals of Jan Długosz: annales seu cronicae incliti regni*. Chichester, Sussex: IM Publications, 1997.
- Piekosiński, Franciszek, ur. *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa, t. I, 1257-1506*. Krakow, 1879.
- Piekosiński, Franciszek, ur. *Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420*. Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1896.
- Piekosiński, Franciszek, in Józef Szujski, ur. *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*. V: Monumenta Poloniae Historica s. n. IV. Kraków: Nakł. Akademii Umiejetnosci Krakowskiej, 1878.
- von Posilge, Johann. »Chronik des Landes Preussen«. V: *Scriptores rerum Prussicarum: die Geschichtquellen der preußischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft III.*, ur. Hirsch, Theodor, Gottfried Ernst Wilhelm Strehlke in Max Pollux Töppen, 79-316. Leipzig: Hirzel, 1866.
- Raczyński, Edward, ur. *Kodeks dyplomatyczny Litwy*. Wrocław: Nakładem Zygmunta Schlettera, 1845.
- Rutkowska-Płachcińska, Anna, ur. *Rocznik swietokrzyski*. V: Monumenta Poloniae Historica s. n. XII. Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1996.
- Seemüller, Joseph, in Johann Seffner, ur. *Österreichische Chronik von den 95 Herrschaften: Wiener Annalen von 1348 – 1404*. V: Monumenta Germaniae Historica VI. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1909.
- Sekño, Władisław, ur. *Piotr Wysz z Radolina i jego dzieło »Speculum aureum«*. Warszawa: Inst. tomistyczny ojców dominikanów, 1995.
- Sokołowski, August, ur. *Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. I, 1384-1444*. Kraków, 1876–1891.

- Suchenwirt, Peter. »Von graff Ulreichen von Tzilli«. V: *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*, Janez Mlinar, 199–202. Ljubljana: Historia 11, Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2005.
- Sułkowska-Kuraś, Irena, in Stanisław Kuraś ur. *Bullarium Poloniae, t. III, 1378-1417*. Romae, 1988.
- Voigt, Johannes, ur. *Codex diplomaticus Prussicus VI*. Königsberg: Bornträger, 1861.
- Wajs, Hubert, ur. *Rachunki krolewskie z lat 1393-1395 i 1412. Rachunki podrzeczstwa krakowskiego, rachunki stacji nowosądeckiej*. Warszawa: Wydawn. DiG, 1993.
- Winkler, Emond, ur. *Elementa ad fontium editiones, t. II*. Romae: Institutum historicum Polonicum Romae, 1960.

5.3 LITERATURA

- Balzer, Oswald. *Genealogia Piastów*. Kraków: Avalon, 2005.
- Baš, Franjo. »Celjski grofi in njihova doba«. *Celjski zbornik*, 1/1 (1951), 7-22.
- Besala, Jerzy. *Małżeństwa królewskie. Jagiellonowie*. Warszawa: Bellona: Muza SA, 2006.
- Chilian, Hans. *Barbara von Cilli*. Doktorska disertacija. Leipzig: Philosophische Fakultät der Universität Leipzig, 1908.
- Christiansen, Eric. *The Northern Crusade*. London; New York: Penguin Books, 1997.
- Coontz, Stephanie. *Marriage, a history: from obedience to intimacy or how love conquered marriage*. New York: Viking, 2005.
- Czacharowski, Antoni. »Rola króla Władysława Jagiełły w pertraktacjach polsko krzyżackich przed wielką wojną«. *Acta Universitatis Nicolai, Copernici*, Historia 24 (1990), 51–71.
- Davies, Norman. *God's Playground: A History of Poland. Vol. 1: The Origins to 1795*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Dąbrowski, Jan. *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza*. Wrocław: Zakł Narodowy im. Ossolińskich, 1961.
- Deveike, Jone. »The Lithuanian Diarchies«. *The Slavonic and East European Review*, 28 (1950), 392–405.
- Domenig, Christian. »"Tuon kunt". Die Grafen von Cilli in ihren Urkunden (1341-1456)«. Doktorska disertacija – tipkopolis, Universität Klagenfurt, 2004.
- Dopsch, Heinz. »Die Grafen von Cilli – Ein Forschungsproblem?«. *Südostdeutsches Archiv*, 17/18 (1974/75), 9–49.
- Duczmal, Małgorzata. *Jogailaičiai: biografijų žinyras*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2012.
- Eidintas, Alfonsas, Antanas Kulakauskas in Mindaugas Tamošaitis. *The History of Lithuania*. Vilnius: "Eugrimas" Publishing House, 2013
- Engel, Pál. *The Realm of St Stephen: A History of Medieval Hungary, 895–1526*. London; New York: I.B. Tauris, 2001.
- Föbel, Amalie. »Barbara von Cilli. Ihre frühen Jahre als Gemahlin Sigismunds und ungarische Königin«. V: *Sigismund von Luxemburg. Ein Kaiser in Europa. Tagungsband des internationalen historischen und kunsthistorischen Kongresses in Luxemburg, 8-10. Juni 2005*, ur. Michel Pauly in François Reinert, 95–112. Mainz am Rhein: P. von Zabern, 2006.
- Friedrich, Karin. *The Other Prussia: Royal Prussia, Poland and Liberty, 1569-1772*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, 81.
- Fugger Germadnik, Rolanda. *Barbara Celjska*. Celje: Pokrajinski muzej Celje, 2010.
- Fugger Germadnik, Rolanda. *Groffe in knezi Celjski*. Celje: Pokrajinski muzej Celje, 2014.

- Fugger Germadnik, Rolanda. »Podobe Barbare Celjske v slovenskem zgodovinopisju.« V: *Ženske skozi zgodovino. Zbornik referatov 32. zborovanja slovenskih zgodovinarjev*, ur. Aleksander Žižek, 37–48. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2004.
- Fugger Germadnik, Rolanda, ur. *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema - nova spoznanja, Celje, 27. - 29. maj 1998 = Sammelband des internationalen Symposiums Die Grafen von Cilli, altes Thema - neue Erkenntnisse, Celje, 27. - 29. Mai 1998*. Celje: Pokrajinski muzej, 1999.
- Gąsiorowski, Antoni. *Itinerarium króla Władysława Jagiełły, 1386-1434*. Warszawa: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1973.
- Gieysztor, Aleksander, et al. *Zgodovina Poljske*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.
- Golob, Nataša. »Barbara of Celje (Cilli), In Search of Her Image«. V: *Art and Architecture around 1400. Global and Regional Perspectives = Umetnost okrog 1400. Globalni in regionalni pogledi*, ur. Marjeta Ciglencečki in Polona Vidmar in Kirsten Hempkin, 103–118. Maribor: Faculty of Arts, 2012.
- Grdina, Igor. *Celjski knezi v Evropi*. Celje: Fit-Media, 1999.
- Grdina, Igor in Peter Štih. *Spomini Helene Kottanner: ženski glas iz srednjega veka*. Ljubljana: Nova revija, 1999.
- Grotefend, Hermann, in Theodor Ulrich. *Taschenbuch der Zeitrechnung des deutschen Mittelalters und der Neuzeit*. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1960.
- Gruden, Josip. *Zgodovina slovenskega naroda*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1912–1941.
- Halecki, Oskar. *A History of Poland*. London: Henley: Routledge & Kegan Paul, 1978.
- Halecki, Oscar. *Jadwiga of Anjou and the Rise of East Central Europe*. New Jersey: Columbia University Press, 1991.
- Hoensch, Jörg K. *Kaiser Sigismund: Herrscher an der Schwelle zur Neuzeit, 1368-1437*. München: Beck, 1996.
- Ivinskis, Zenonas. *Lietuvos istorija iki Vytauto Didžiojo mirties*. Rome: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1978.
- Katanec, Sara. »The Perquisite of a Medieval Wedding: Barbara of Cilli's Acquisition of Wealth, Power, and Lands«. Magistrsko delo – tipkopis, Central European University Budapest, 2014.
- Kiaupa, Zigmantas, in Jūratė Kiaupienė in Albinas Kunevičius. *The History of Lithuania Before 1795 (English ed.)*. Vilnius: Lithuanian Institute of History, 2000.
- Kienzler Iwona. *Wierny mąż niewiernych żon, Władysław Jagiełło*. Warszawa: Dom Wydawniczy "Bellona", 2012.
- Kijak, Stanisław. *Piotr Wysz, Biskup Krakowski*. Kraków: Gebethner i Wolff, 1933.
- Klubówna, Anna. *Cztery panie Jagiellove*. Olsztyn: Wydawn. Pojezierze, 1983.

- Koczerska, Maria. »Łaska królewska, czyli kontakty władcy z poddanymi w Polsce późnośredniowiecznej«. V: *Człowiek w społeczeństwie średniowiecznym*, ur. Roman Michałowski in Ewa Biernacka Warszawa, 437-452. Warszawa : Wydawn. DIG, 1997.
- Kos, Dušan. *Vitez in grad: vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja*. Ljubljana; Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.
- Kos, Dušan: »Žovneški gospodje v zrcalu diplomatike«. V: *Zbornik mednarodnega simpozija Celjski grofje, stara tema - nova spoznanja*, ur. Rolanda Fugger Germadnik, 181–200. Celje: Pokrajinski muzej, 1999.
- Kos, Milko. *Zgodovina Slovencev: od naselitve do reformacije*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna, 1933.
- Kosi, Miha. *Potujoči srednji vek: cesta, popotnik in promet na Slovenskem med antiko in 16. stoletjem*. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 1998.
- Kovačič, Mojca. »Ženska v plemiškem kontekstu v srednjem veku na Slovenskem«. Doktorska disertacija – tipkopis, Univerza v Ljubljani, 2007.
- Krones, Franz. *Die zeitgenössischen Quellen zur Geschichte der Grafen von Cilli; mit einschluss der sogenannten "Cillier chronik," 1341-1456*. Graz: Verlag des verfassers, 1871.
- Krzyżaniakowa, Jadwiga, in Jerzy Ochmański, *Władysław II Jagiełło*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1990.
- Kuczyński, Stefan M. *Król Jagiełło*. Warszawa: Wydawn. Ministerstwa Obrony Narodowej, 1985.
- Lukowski, Jerzy, in Hubert Zawadzki. *A Concise History of Poland*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Maleczyńska, Ewa. *Społeczeństwo polskie pierwszej połowy XV wieku wobec zagadnień zachodnich: (studia nad dynastyczną polityką Jagiellonów)*. Wrocław: Nakł. Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego: Skład Główny w Księgarni J. Lacha, 1947
- Mečislovas, Jučas. *Lietuvos ir Lenkijos unija, XIV a. vid. –XIX a. pr.* Vilnius: Aidai, 2000.
- Mečislovas, Jučas. *The Battle of Grünwald*. Vilnius: National Museum Palace of the Grand Dukes of Lithuania, 2009.
- Mlinar, Janez. *Podoba Celjskih grofov v narativnih virih*. Ljubljana: Historia 11, Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2005.
- Montanari, Massimo. *Lakota in izobilje: zgodovina prehranjevanja v Evropi*. Ljubljana: Založba /*cf., 1998.
- Neue Deutsche Biographie*. Berlin: Duncker & Humblot, 1953–.
- Nowak, Zenon Hubert. *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*. Torún: Państwowe Wydawn. Naukowe, 1964.

- Orožen, Ignacij. *Celska Kronika*. Celje: J. Jeretin, 1854.
- Orožen, Janko. *Zgodovina Celja in okolice, I. del: Od začetka od leta 1848*. Celje: Kulturna skupnost, 1971.
- Pficneris, Jozefas. *Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas kaip politikas*. Vilnius: Mintis, 1989.
- Polski Słownik Biograficzny*. Kraków: Polska Akademia Nauk., 1935–.
- Rowell, Stephen Christopher. »Unexpected Contacts: Lithuanians at Western Courts«. *The English Historical Review*, 111 (1996), 557–577.
- Rudzki, Edward. *Polskie królowe*. Warszawa: Instytut Prasy i Wydawnictw "Novum", 1990.
- Rutkowska, Grażyna. »Itineraria zon króla Władysława Jagiełły«. *Roczniki Historyczne*, 64 (1998), 59–104.
- Sedlar, Jean W. *East Central Europe in the Middle Ages, 1000-1500*. Seattle: London: University of Washington Press, 1994.
- Sikora, Franciszek. »W sprawie małżeństwa Władysława Jagiełły z Anną Cylejską«. V: *Personae colligationes facta*, ur. Janucz Bieniak, 93–103. Toruń: Zakład Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu, 1991.
- Sruogienė-Sruoga, Vanda. »Jogaila (1350–1434)«. *Lituanus: Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences*, 33/4 (1987).
- Sulkowska-Kurasiowa, Irena. *Dokumenty królewskie i ich funkcja w państwie polskim za Andegawenów i pierwszych Jagiellonów: 1370-1444*. Warszawa: Państw. Wydawnictwo Naukowe, 1977.
- Stone, Daniel. *The Polish-Lithuanian state, 1386-1795*. Seattle: University of Washington Press, 2001.
- Štih, Peter. »Celjski grofje, vprašanje njihove deželnoknežje oblasti in dežele Celjske«. V: *Grafenauerjev zbornik*, ur. Vincenc Rajšp, 227–256. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Znanstvenoraziskovalni center SAZU: Filozofska fakulteta 1996.
- Štih, Peter, in Vasko Simoniti. *Na stičišču svetov: slovenska zgodovina od prazgodovinskih kultur do konca 18. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, 2010.
- Tęgowski, Jan. *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*. Poznań, Wrocław: Wydawnictwo Historyczne, 1999.
- Turnbull, Stephen R. *Tannenberg, 1410: disaster for the Teutonic Knights*. Westport, Conn.: Praeger, 2005.
- Wdowiszewski, Zygmunt. *Genealogia Jagiellonów*. Warszawa: Pax, 1968.
- Wojciechowski, Tadeusz. *Kościół katedralny w Krakowie*. Kraków: Nakł. Akademii Umiejętności, 1900.

Zawadzky, Max. *Die Cillier und ihre Beziehungen zu Kaiser Sigmund und König Albrecht*.
Doktorska disertacija. Halle: Philosophische Fakultät der Vereinigten Friedrichs-
Universität Halle-Wittenberg, 1911.

Zeissberg, Heinrich. *Die polnische Geschichtsschreibung des Mittelalters*. Leipzig: Hirzel,
1873.

6 PRILOGE

Priloga 1: Zastopanost Viljema I. Celjskega v listinah med leti 1371 in 1391

Statistika je narejena na podlagi prepisov listin v CKSL.

Leto	Število vseh listin, izstavljenih s strani grofov Celjskih	Viljem I. v listinah	Delež
1371	7	2	29%
1372	13	5	38%
1373	7	3	43%
1374	8	5	63%
1375	6	0	0%
1376	6	3	50%
1377	14	8	57%
1378	10	2	20%
1379	8	0	0%
1380	5	0	0%
1381	5	1	20%
1382	5	3	60%
1383	8	4	50%
1384	7	3	43%
1385	5	4	80%
1386	11	11	100%
1387	9	9	100%
1388	5	5	100%
1389	9	9	100%
1390	5	5	100%
1391	6	6	100%

smrt Hermana I. Celjskega

Priloga 2: Itinerar Ane Celjske

Itinerar je povzet po Rutkowski, s popravki in dopolnitvami.

1380/1388 – 1401		Celje	/	HHStA AUR, 23. junij 1396
1401	po 23. april	pot na Poljsko preko panonskih dežel	/	BulPol III, nr. 753 Dł X, 237
	16. julij	Zator →	/	KKaz, 538
	16. julij	Krakov	K	KalKatKraK, 156 NKMK, 267, 329 Dł X, 238 (1400)
1402	29. januar	Krakov	K	RMiech, 129-130, SRP: Posilge, 245 SRP: Annalista Thorunensis, 255 RŚwięt, 83 (1401) Dł X, 243-244 (1401) NKMK, 269 Formularz Jerzego, nr. 18-19
	do 31. januar	Krakov	K	Terr. Crac. 3a, s. 430-431
	do 8. marec	Krakov	K	IWJ, 43
	marec–maj	Velikopoljska	K	IWJ, 43
	pred 8. junij	Krakov	K	IWJ, 43
	september–oktober	Rdeča Rutenija	K	AS, nr. 23
	1403	25. februar	Krakov	K
do 15. marec		Krakov	K	IWJ, 44
april–junij		Velikopoljska	K	IWJ, 44
19.–21. junij		Lublin	K	KmK I, nr. 103 = Vitoldiana nr. 178
oktober		Rdeča Rutenija	K	IWJ, 44 MatArch, nr. 19 (11. 10.) ZDM VI, nr. 1661 (17. 10.)
6. november		Biecz	K	KDW V, nr. 38
10.–12. november		Nowy Korczyn	K	Rach, 286-288
1404	16.–17. in 19. februar	Nowy Korczyn	K	Rach, 290-291
	4.–9. marec	Krakov	K	IWJ, 45
	12., 13. maj	Oborniki	K	KPozn, nr. 1838, 1850 IWJ, 45
	20.–26. julij	Nowy Korczyn	K	Rach, 292-296
	7.–8. oktober	Lvov	K	PomLw, 2-5 IWJ, 46
1405	7.–10. marec	Nowy Korczyn →	K	Rach, 296-299
	noč 10./11. marec	Przemików	K	Rach, 299
	19.–26. marec	Krakov	K	IWJ, 46
	16. avgust–1. september	Nowy Korczyn	K	Rach, 301-316
	20. november	Przemików	K	Rach, 317
	21.–22. november	Nowy Korczyn →	K	Rach, 317-318
	22./23. november	Stopnica	K	Rach, 318
	28.–29. november	Nowy Korczyn →		Rach, 319
	29./30. november	Opatowiec →		Rach, 319
	po 30. november	Krakov		Rach, 319
1406	7.–20. marec	Krakov	K	IWJ, 47 KM, nr. 1096
	november	Lvov	K	PomLw, 32, 39
1407	3.–7. marec	Krakov	K	IWJ, 48
	pred 11. maj	Złotoria	K	Czacharowski, »Rola króla Władysława Jagiełły,« 69-70.
	3.–10. junij	Poznań	K	IWJ, 48 Poznan, AP, Poznan Z. 3, k. 14v

	<i>junij/julij</i>	<i>Łęczycza – Inowlódy</i>	K	IWJ, 49
	<i>pred? 16. avgust</i>	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 49
1408	februar/marec	Jedlnia	K	NKMK, 282 IWJ, 49 PodwKaz, 398
	<i>18.–22. marec</i>	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 49
	8. april	Krakov		Dł X/XI, 23 SRP: Annalista Thorunensis, 290 RŚwięt, 83 (1409) NMMK, 279-282 Elementa II, nr. 34, 35 Klimecka, <i>Formularz ciechanowski</i> , 61, 63-64
	<i>8. ali 20. maj ali 25. julij</i>	Krakov	K	Dł X/XI, 23 BulPol III, nr. 1196 Klimecka, 63-64
	<i>oktober</i>	Lvov	K	PomLw, 62 IWJ, 50
1409	<i>3., 12.–20. marec</i>	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 50
	<i>23. marec ali november</i>	<i>Żarnowiec</i>	K	NKMK, 284 IWJ, 50, 52
	ok. 12. april	Olkusz		PodwKaz, 399
	<i>ok. 5.november, 21. november</i>	<i>Krakov</i>	J K	NKMK, 284 IWJ, 52
1410	pred 30. januar	Krakov →		Dł X/XI, 49
	ok. 30. januar	Kozienice →	K	Dł X/XI, 49
	začetek februarja	Jedlnia	K	Dł X/XI, 49 CE II, nr. 29
	22. 4.–8. 5.	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 54
	11., 18., 22. maj	Nowy Korczyn	K J	Dł X/XI, 60
	<i>27.–29. maj</i>	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 54
	po 27. december	Opatów → Łagów →	K	Dł X/XI, 175
1411	<i>3. januar</i>	Kielce →	K	Dł X/XI, 175 IWJ, 57
	6. januar	Radoszyce →	K	Dł X/XI, 175
	po 6. januar	Krakov		Dł X/XI, 175
	<i>24. februar–2. marec</i>	Sandomierz →	K	Dł X/XI, 181 IWJ, 57
	začetek marca	Krakov		Dł X/XI, 181
	<i>september–oktober</i>	Lvov	K	PomLw, 104 IWJ, 58
	<i>18.–27. november</i>	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 58
	29.–30. november	Wiślica →	K	Rach 392-393 IWJ, 58
	30. november	Stopnica	K	Rach, 393
	pred 5. december, 2. december	Opatów →	K	Rach 393 IWJ, 58
	5.–7. december	Wiślica →		Rach 393
	7. december	Proszowice		Rach 393
1412	<i>17.–29. januar</i> <i>do okrog 12. februar</i>	<i>Krakov</i> →	K	IWJ, 59
	13., 14. februar–9. marec	Nowy Sącz →	K	RK, 131-161 Rach, 568 Dł X/XI, 190 IWJ, 59
	9. marec	Stary Sącz →		RK 161 = Rach 568
	9. marec	pot na Ogrsko		RK 161 = Rach 568
	marec	Keżmarok		Dł X/XI 191
	marec	Lubowla	K	Dł X/XI 191
	do ok. 25. marec	Košice	K	Dł X/XI 201
	31. marec–4. april	Nowy Sącz →		RK 165-167 = Rach 568-569
	4. april	Lipnica		RK 167 = Rach 569
pred 19. julij	Świętż Krzyż (Łysa		Rach 403	

		Góra) →		
	19.–21. julij	Wiślica →		Rach 403
	21. julij	Przemysław		Rach 403-404
	7., 10. – 18. avgust	Krakov	K	Dł X/XI 208 IWJ, 59
	20. avgust–1. september	Wiślica in Nowy Korczyn →	K	Rach 404-419 IWJ, 59
	1. september	Pacanów		Rach 419
	<i>oktober – november</i>	Lvov	K	PomLw, 115
	25.–26. november	Wiślica	K	Rach, 402-403
1413	5.–10. marec	<i>Jedlnia</i>	K J	IWJ, 60 KLitwa, 386
	18.–22. marec	Nowy Korczyn →	K	Rach, 421-424
	22. marec	Przemysław	K	Rach, 424
	28.–31. marec	<i>Krakov</i>	K	IWJ, 60
	16. maj	<i>Brześć Kujawski</i>	K	CV, nr. 1152
	14.–30. avgust	Wislica in Nowy Korczyn →	K J	Rach, 425-444
	po 30. avgust	odhod v Rutenijo	K	Rach, 444
	<i>september–oktober</i>	<i>Rdeča Rutenija</i>	K	Rach, 444 IWJ, 61
	<i>po 4. oktober</i>	odhod v Litvo	K J	Dł XI, 21 IWJ, 61
	november	Kaunas →	K J	Dł XI, 21
	november	Samogitija	K J	Dł XI, 21
	po 19., a pred 23. november	Rumszyski →	K J	CV, nr. 567
	po 23. november, 25. december	Vilna	K J	CV, nr. 567 Dł XI, 26 IWJ, 62
	1414	januar–februar	nazaj na Poljsko: Pińsk → Łuck → Włodzimierz → Hrubieszów → <i>Luboml (2. 2.) →</i> Chelm	J
4.–7. marec		Nowy Korczyn	K J	Rach, 450-454
12.–22. marec		<i>Krakov</i>	K	IWJ, 62
po 11. marec, pred 21. april		Słomniki		PodwKaz, 402
ok. 19. september		Proszowice		PodwKaz, 403
2. november		Wislica		Rach, 445
3. november		Skotniki →		Rach, 445
3. november		Dobrow		Rach, 445
<i>po 3. november</i>		Opatów	K	Dł XI, 43 IWJ, 63
24.–25. november		Przemysław →	K	Rach, 445-446
25.–27. november		Nowy Korczyn →	K	Rach, 446-449
noč 27./28. november		Stopnica	K	Rach, 449
pred 16. december		Opatów →	K	Rach, 449
16.–18. december		Wiślica →		Rach, 449-450
18. december	Podolany		Rach, 450	
1415	(3.?) 4. februar	Parczew	K	Dł XI, 54 KKK, nr. 558
	27. februar	Polanec →	K	Rach, 456
	27. februar–5. marec	Nowy Korczyn	K	Rach, 456-463 KM, nr. 1146 = Inv 199
	19. april	<i>Sanok</i>	K	ZDM VI, nr. 1794
	ok. 19.–21. maj	Śniatyn →	K	Dł XI, 54-55
	maj	Krakov		Dł XI, 54-55
	ok. 8. junij	Bochnia		PodwKaz, 404

	ok. 8. junij	Słomniki		PodwKaz, 404
	18.–27. avgust	Wiślica →	K	Rach, 463-476, Dł XI, 56
	27. avgust–1. september	Nowy Korczyn	K	Rach, 476-484
	17. september	Proszowice		PodwKaz, 404
	24.–26. november	Przemysław	K	Rach, 485-489
	februar – marec	Krakov		Dł XI, 59
1416	20. ali 21. marec	Krakov	K	KalKatKraK, 917, 919 Dł XI, 59 RŚwięt , 85-86

Legenda:

abc – domneven kraj in čas bivanja, ki se ga ne da dokončno potrditi z viri

→ – premik kraljice iz enega kraja do drugega

K – prisotnost kralja Jagela

J – prisotnost Anine hčere Jadvice

Dodaten seznam kratic in okrajšav, uporabljenih v itinerarju⁴²⁶:

Dł – *Długosz: Annales seu cronicae incliti regni poloniae*

IWJ – *Gąsiorowski: Itinerarium króla Władysława Jagiełły*

AS – *Archiwum księząt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie*⁴²⁷

Vitoldiana – *Vitoldiana: Codex privilegiorum Vitoldi Magni ducis Lithuaniae 1386-1430*⁴²⁸

MatArch – *Materialy archiwalne, wyjęte gównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 roku*⁴²⁹

KDW – *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*⁴³⁰

KM – *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*⁴³¹

KKK – *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej ś. Wacława*⁴³²

⁴²⁶ Nekateri izmed zgoraj navedenih virov niso omenjeni v bibliografiji, saj niso bilo vključeni v raziskavo. Povzeti so po Rutkowski za potrebe itinerarja.

⁴²⁷ Skobielski, Piotr in Zygmunt Luba Radziwiński in Bronisław Gorczak, ur. *Archiwum księząt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie*, t. I, 1366-1506. Lwów: Nakładem właściciela, 1887.

⁴²⁸ Ochmański, Jerzy, ur. *Vitoldiana: Codex privilegiorum Vitoldi Magni ducis Lithuaniae 1386-1430*. Warszawa: Państwowe Wydawn. Nauk., 1986.

⁴²⁹ Prochaska, Antoni, ur. *Materialy archiwalne, wyjęte gównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1607 roku*. Lwów: Jerzy Sewer Dunin Borkowski, 1890.

⁴³⁰ Gąsiorowski, Antoni, ur. *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. V. Warszawa: Państw. Wydawn. Naukowe, 1908.

⁴³¹ Piekosiński, Franciszek, ur. *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. IV. Krakow: Nakł. Akademii Umiejętności Krakowskiej, 1905.

⁴³² Piekosiński, Franciszek, in Ksawery Piekosiński, ur. *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej ś. Wacława*, t. II. Kraków: nakł. Akademii Umiejętności, 1883.

Priloga 3: Rodovnik grofov Celjskih v povezavi s Piasti in Ažuvinci

